

Contents

I. EDITORIAL

OMBUDSMAN, POWERS OF CONSTITUTIONALITY REVIEW Emil Mihai Pașolea	5
--	---

II. STUDIES, ARTICLES, OPINIONS

ACCESS TO BANK DATA AND ACCESS TO MEDICAL DATA BY THE HEIRS OF THE DECEASED HOLDER Juanita Goicovici	20
---	----

CONSIDERATIONS REGARDING THE OPPORTUNITY OF EXTENDING THE DEADLINE FOR PRONOUNCING AND DRAFTING CIVIL JUDGMENTS FOR AT LEAST 60 DAYS Bogdan Sebastian Gavrilă	36
---	----

MILESTONES IN THE STUDY OF THE LEGAL REGIME OF AQUACULTURE IN ROMANIA, UNDER THE GOVERNMENT EMERGENCY ORDINANCE NO. 23/2008 ON FISHERIES AND AQUACULTURE Mihai-Bogdan Ionescu-Lupeanu	49
--	----

III. STUDIES, DISCUSSIONS, COMMENTS (R. Moldova and Ucraina)

REINSTATING THE CRIMINAL CASE: STAGES, IMPLICATIONS AND PROCEDURES Andrei Nastas, Natalia Bubulici	67
---	----

USE OF RESULTS OF SPECIAL INVESTIGATIONS IN CRIMINAL EVIDENCE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA Boris Glavan, Alexandru Cicala	74
--	----

IV. Legislative News	88
-----------------------------------	----

V. Case-law of the High Court of Cassation and Justice	128
---	-----

VI. Case-law of the Constitutional Court of Romania	132
--	-----

Cuprins

I. EDITORIAL

AVOCATUL POPORULUI, COMPETENȚE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE	
Emil Mihai Pașolea	5

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

ACCESAREA DATELOR BANCARE ȘI ACCESAREA DATELOR MEDICALE DE CĂTRE MOȘTENITORII PERSOANEI DECEDATE	
Juanita Goicovici	20

CONSIDERAȚII PRIVIND OPORTUNITATEA PRELUNGIRII TERMENULUI DE PRONUNȚARE ȘI REDACTARE A HOTĂRÂRIILOR CIVILE PENTRU CEL PUȚIN 60 DE ZILE	
Bogdan Sebastian Gavrilă	36

REPERE ÎN STUDIUL REGIMULUI JURIDIC AL ACVACULTURII ÎN ROMÂNIA, SUB IMPERIUL ORDONANȚEI DE URGENȚĂ A GUVERNULUI NR. 23/2008 PRIVIND PESCUITUL ȘI ACVACULTURA	
Mihai-Bogdan Ionescu-Lupeanu	49

III. STUDII, DISCUȚII, COMENTARII (R. MOLDOVA ȘI UCRAINA)

PUNEREA PE ROL A CAUZEI PENALE: ETAPE, IMPLICAȚII ȘI PROCEDURI	
Andrei Nastas, Natalia Bubulici	67

UTILIZAREA REZULTATELOR INVESTIGAȚIILOR SPECIALE ÎN PROBATORIUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA	
Boris Glavan, Alexandru Cicala	74

IV. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

MĂSURI PENTRU SOLUȚIONAREA PROCESELOR PRIVIND SALARIZAREA PERSONALULUI PLĂTIT DIN FONDURI PUBLICE (O.U.G. NR. 62/2024)	
Redacția Pro lege	88

CODUL FISCAL – MODIFICĂRI (O.U.G. NR. 59/2024)
Redacția Pro lege.....91

NORMELE METODOLOGICE DE APLICARE A DISPOZIȚIILOR
ÎN MATERIA PENSILOR DE SERVICIU DIN LEGEA NR. 303/2022
PRIVIND STATUTUL JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR ȘI LEGEA
NR. 47/1992 PRIVIND ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA CCR
(H.G. NR. 608/2024)

Redacția Pro lege.....95

CODUL ADMINISTRATIV – COMPLETARE (LEGEA NR. 185/2024)
Redacția Pro lege.....103

LEGEA NR. 146/2021 PRIVIND MONITORIZAREA ELECTRONICĂ
ÎN CADRUL UNOR PROCEDURI JUDICIARE ȘI EXECUȚIONAL
PENALE – MODIFICĂRI (O.U.G. NR. 61/2024)

Redacția Pro lege.....104

COD PENAL – MODIFICĂRI (LEGEA NR. 202/2024)
Redacția Pro lege.....109

ZIUA PĂRINȚILOR DE ÎNGERI – 15 OCTOMBRIE (LEGEA NR. 186/2024)
Redacția Pro lege.....113

ABILITAREA GUVERNULUI DE A EMITE ORDONANȚE
(LEGEA NR. 187/2024)

Redacția Pro lege.....115

LEGEA NR. 302/2004 PRIVIND COOPERAREA JUDICIARĂ
INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIE PENALĂ – COMPLETARE
(LEGEA NR. 173/2024)

Redacția Pro lege.....119

MĂSURI DE IMPLEMENTARE ȘI UTILIZARE A DECONTULUI
PRECOMPLETAT RO E-TVA ȘI MODIFICAREA CODULUI FISCAL
(O.U.G. NR. 70/2024)

Redacția Pro lege.....121

V. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

RIL

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 8/2024 (M. OF. NR. 573/19.06.2024):
ART. 75 ALIN. (1) ȘI ART. 278 ALIN. (1) DIN CODUL MUNCII

Redacția Pro lege.....128

HP

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 30/2024 (M. OF.
NR. 585/25.06.2024): ART. 158 ALIN. (1) DIN CODUL PENAL

Redacția Pro lege.....130

VI. JURISPRUDENȚĂ CCR

NECONSTITUȚIONALITATE – D.C.C. NR. 218/2024 (M. OF.
NR. 523/05.06.2024): O.U.G. NR. 37/2021 PENTRU MODIFICAREA
CODULUI MUNCII

Redacția Pro lege.....132

I. EDITORIAL

AVOCATUL POPORULUI, COMPETENȚE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE

Adjunct al avocatului Poporului, Emil Mihai PAȘOLEA

1. Aspecte generale

În cadrul organizațiilor și instituțiilor care au ca scop protecția drepturilor și libertăților cetățenești, se înscrie și Ombudsman-ul, instituție de sorginte scandinavă, cunoscută în România sub titulatura de: „Avocatul Poporului”.

Ca instituție de tip ombudsman, Avocatul Poporului contribuie în esență la soluționarea conflictelor dintre persoanele fizice și autoritățile administrației publice, pe cale amiabilă, prin mediere și dialog.

Pe lângă această prerogativă general valabilă pentru toate instituțiile de tip Ombudsman, Avocatul poporului din România se bucură de două atribuții esențiale chiar în raport cu jurisdicția constituțională: pe de-o parte, poate sesiza Curtea Constituțională cu privire la constituționalitatea legilor înainte de promulgarea acestora, potrivit art. 146 lit. a), iar pe de altă parte, deține calitatea de a putea ridica direct excepția de neconstituționalitate cu privire la legi și ordonanțe ale Guvernului, potrivit art. 146 lit. d).

Este vorba de un control calificat tradițional în doctrină ca fiind un control mixt. Avocatul Poporului își trage forța din susținerea Parlamentului, fiind numit sau ales de către acesta, și își realizează misiunea într-o manieră administrativă. Ombudsmanul este o instituție democratică, independentă, care activează într-un cadru democratic, promovează un grad ridicat de cultură juridică și solitudine, antrenând activități de cooperare cu instituțiile publice, cu scopul de a înlătura din activitatea acestora greșelile sau abuzurile la adresa drepturilor și libertăților cetățenești.

Prerogativa de control constituțional a fost reglementată prin Legea de revizuire a Constituției nr. 429/2003, act normative ce conturează rolul Avocatului Poporului

în zona de constituționalitate, dar sporește totodată și semnificația activității Curții Constituționale. Astfel cele două autorități publice cu atribuții de control, devin veritabile pârghii statale în eforturile de consolidare a democrației constituționale și fortificare a statului de drept.

Profesorul Ioan Muraru, Avocat al Poporului în perioada octombrie 2001- septembrie 2011, opina că, controlul de constituționalitate trebuie analizat sub două mari aspecte: controlul general al aplicării Constituției și controlul constituționalității legilor. Doar așa pot fi puse în valoare adevăratele dimensiuni ale supremației Constituției consacrată expres chiar în art. 1 alin. (5) din Constituția României republicată (Muraru, 2004, pp. 78-79)¹.

În ce privește implicarea Avocatului Poporului în controlul de constituționalitate, aceasta apare nuanțată. Legat de primul aspect, implicarea este generală, abstractă și privește chiar activitatea proprie a acestuia, în sensul că, ea ține de răspunderea constituțională a Avocatului Poporului pentru aplicarea corectă în propria organizare și funcționare a dispozițiilor constituționale, știut fiind că cine acționează contrar Constituției acționează fără titlu juridic.

Legat de al doilea aspect, este vorba de raporturile constituționale cu Parlamentul, Guvernul, Curtea Constituțională, dar și cu persoanele fizice (Muraru, 2004, pp. 78-79)². În concret, așa cum am arătat, cu ocazia revizuirii constituționale din 2003, Avocatul Poporului a dobândit cele două atribuții esențiale chiar în raport cu jurisdicția constituțională, prin a cărei competență au fost consolidate prerogativele de sesizare a Curții Constituționale [art. 146 lit. a) din Constituția României]³ și prerogativa de a putea ridica direct excepția de neconstituționalitate cu privire la legi și ordonanțe ale Guvernului (art. 146 lit. d din Constituția României)⁴.

Înscrierea Avocatului Poporului printre subiectele de sesizare a Curții a pornit de la premisa că, acesta prin legătura sa directă cu societatea civilă, cu oamenii, este în măsură să semnaleze Curții Constituționale situațiile în care o lege adoptată de Parlament, dar nepromulgată încă de către Președintele României, contravine Constituției (Constantinescu, Muraru și Iorgovan, 2003, p. 127)⁵. S-a mai apreciat totodată că, instituția Avocatului Poporului, fiind formată îndeosebi din juriști ar avea și capacitatea profesională de a sesiza instituțiile în care legile ar contraveni supremației Constituției (Muraru, 2004, p. 81)⁶.

¹ I. Muraru, *Avocatul Poporului - instituție de tip ombudsman*, Ed. All Beck, București, 2004.

² I. Muraru, *Avocatul Poporului - instituție de tip ombudsman*, Ed. All Beck, București, 2004.

³ Constituția României.

⁴ Constituția României.

⁵ M. Constantinescu, I. Muraru, I. și A. Iorgovan, *Revizuirea Constituției României. Explicații și comentarii*, Ed. Rosetti, București, 2003.

⁶ I. Muraru, *Avocatul Poporului - instituție de tip ombudsman*, Ed. All Beck, București, 2004.

2. Controlul de constituționalitate – aspecte procedurale

Avocatul Poporului are exclusivitate în privința deciziei de a sesiza sau nu Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, neputând fi obligat sau împiedicat de nicio autoritate publică să ridice o atare excepție.

Avocatul Poporului se poate implica în controlul de constituționalitate al legilor și ordonanțelor, realizat în România de către Curtea Constituțională, prin următoarele modalități:

A. Sesizarea Curții Constituționale cu obiecții de neconstituționalitate privind legile adoptate de Parlament, înaintea promulgării acestora de către Președintele României

Pentru a putea fi sesizată Curtea cu obiecții de neconstituționalitate, se impune ca Legea să fi fost transmisă de către Parlament către Avocatul Poporului, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare. În cazul în care legea a fost adoptată cu procedură de urgență, termenul se reduce la două zile. Totodată, trebuie ca Legea să nu fi fost promulgată de Președintele României.

B. Sesizarea Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele în vigoare

Avocatul Poporului poate sesiza Curtea Constituțională fie la cererea persoanelor fizice sau juridice, fie din oficiu, controlul de constituționalitate putând fi declanșat pe calea excepției de neconstituționalitate indiferent de problemele vizate prin aceasta;

Excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată și cu privire la un act normativ care, deși publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nu este încă în vigoare datorită faptului că în textul său prevede o dată ulterioară de intrare în vigoare, însă, la momentul judecării excepției de neconstituționalitate, cerința constituțională esențială este aceea ca actul normativ, conținând soluția legislativă criticată, să fie în vigoare, respectiv să facă parte din fondul activ al legislației.

Trebuie precizat totodată faptul că pot face obiectul controlului de constituționalitate doar legile, ordonanțele simple și ordonanțele de urgență, însă nu pot face obiectul controlului de constituționalitate hotărârile Guvernului, regulamentele, ordinele miniștrilor și orice alte asemenea categorii de acte normative.

Analiza de constituționalitate presupune examinarea contrarietății unui act normativ în raport de prevederile Legii fundamentale, prin raportare la jurisprudența Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și realizarea unor activități conexe: analiza evoluției legislative în domeniul examinat, a procesului legislativ, a avizelor Consiliului Legislativ și a altor organisme, a notei de fundamentare sau expunerii de motive.

În cazul ridicării unei excepții de neconstituționalitate de către Avocatul Poporului, Curtea Constituțională nu exercită un control de constituționalitate

concret, care ar putea să influențeze fondul litigiului, deoarece sesizarea Avocatului Poporului se face distinct de orice procedură judiciară, iar nu în cadrul unui litigiu aflat pe rolul unei instanțe judecătorești. Astfel, efectele unei decizii de admitere a unei sesizări formulate de Avocatul Poporului se produc doar pentru viitor și trebuie menționat că sesizarea formulată de Avocatul Poporului nu suspendă cauzele aflate pe rolul instanțelor de judecată. Totodată, critica de neconstituționalitate trebuie să reprezinte o solicitare de modificare sau completare a cadrului normative.

Dacă în urma analizei de constituționalitate, Avocatul Poporului apreciază că prevederile legale criticate contravin dispozițiilor din Legea fundamentală, acesta transmite Curții Constituționale sesizarea de neconstituționalitate.

Cu privire la condițiile de fond necesare pentru analiza constituționalității unei legi înainte de promulgare sau a unei legi sau ordonanțe în vigoare, este necesar ca petițiile prin care se solicită sesizarea Curții Constituționale să cuprindă, pe lângă datele de identificare ale solicitantului, următoarele trei elemente:

- textul legal contestat din punctul de vedere al constituționalității;
- dispoziția din Constituție pretins încălcată;
- motivarea relației de contrarietate existente între cele două texte (argumentarea neconstituționalității textului criticat). Motivele de neconstituționalitate pot viza aspecte de ordin formal, care țin de procedura de adoptare/emitere a actului normativ criticat (motive extrinseci) sau aspecte care vizează conținutul actului normativ (motive intrinseci)

3. Controlul constituțional al dispozițiilor art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române

Dispozițiile art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002 stabileau că: *„Polițistul are obligația de a permite persoanei să părăsească, de îndată, sediul poliției după finalizarea activităților conform alin. (4) sau a măsurilor legale care se impun”*.

Avocatul Poporului a fost sesizat printr-o petiție luna martie 2020, de către Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România-Comitetul Helsinki (APADOR-CH), care solicita sesizarea Curții Constituționale în legătură cu prevederile art. 31 alin. (1) lit. b) și art. 36 alin. (4) și (5) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată în Monitorul oficial al României nr. 170 din 2 martie 2020, care la data respectivă aveau următorul cuprins:

- art. 31 alin. (1) lit. b): *„În realizarea atribuțiilor ce îi revin, potrivit legii, polițistul este investit cu exercițiul autorității publice și are următoarele drepturi și obligații principale: b) să conducă persoane la sediul poliției, ca măsură administrativă, în condițiile prezentei legi;*

- art. 36 alin. (4) și (5): *„Verificarea situației de fapt, și, după caz, luarea măsurilor legale față de persoana condusă la sediul poliției se realizează de îndată. (5) Polițistul are*

obligăția de a permite persoanei să părăsească, de îndată, sediul poliției după finalizarea activităților conform alin. (4) sau a măsurilor legale care se impun”.

Astfel, s-a constatat că noile texte nu mai prevăd durata maximă a măsurii conducerii administrative, în timp ce în forma veche a acestora durata maximă a conducerii administrative era de 24 de ore. Astfel, prin dispozițiile mai sus menționate din Legea nr. 218/2002 se reglementează o măsură privativă de libertate, respectiv conducerea administrativă la sediul poliției, măsură ce este similară prin restrângerea adusă libertății individuale, măsurilor preventive din procedura penală (reținerea, arestarea preventivă). Cu toate acestea, legea nu mai prevede durata maximă a măsurii conducerii administrative.

Privarea de libertate este definită prin art. 4 alin. (2) din Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (OPCAT) ca fiind, *„orice formă de detenție sau închisoare ori plasarea unei persoane într-un loc public sau privat de reținere pe care nu îl poate părăsi după voia sa, prin ordinul oricărei autorități judiciare, administrative sau de altă natură”*. Prin urmare, măsura conducerii persoanei la sediul poliției este o măsură privativă de libertate.

Referitor la privarea de libertate, art. 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale prevede anumite principii, care au fost detaliate în hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, spre exemplu: principiul statului de drept; principiul securității juridice; principiul proporționalității; principiul protecției împotriva arbitrariului.

În acest context, este deosebit de importantă respectarea principiului general al securității juridice. În consecință, este esențial să fie clar definite în dreptul intern condițiile privării de libertate, inclusiv durata măsurii și ca legea însăși să fie previzibilă în aplicarea sa.

Elementele care trebuie luate în considerare atunci când este evaluată calitatea unei legi în cazul privării de libertate-denumite uneori „garanții împotriva arbitrariului” includ, în special, existența unor dispoziții legale clare privind dispunerea privării de libertate, menținerea acestei măsuri și stabilirea duratei privării de libertate, precum și existența unei căi de atac efective prin care reclamantul să poată contesta „legalitatea” și „durata” privării de libertate (hotărârea CEDO în cazul J.N. Împotriva Regatului Unit, pct. 77)

Prin urmare, potrivit CEDO, o măsură privativă de libertate (de exemplu conducerea administrativă) nu prezintă garanțiile împotriva arbitrariului la care se referă CEDO, dacă în lege nu se prevede durata de timp pentru care această privare de libertate poate fi dispusă. Principiile la care s-a făcut referire sunt menționate în Ghidul CEDO cu privire la art. 5 din Convenție-Dreptul la libertate și la siguranță, actualizat la 31.12.2019, ghid publicat pe site-ul CEDO⁷ (https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_art.5_ENG.pdf)

⁷ https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_art.5_ENG.pdf.

Deși art. 36 alin. (4) și (5) din Legea nr. 218/2002 prevede că polițistul are obligația ca, *"de îndată"*, să facă verificările necesare și să ia măsurile legale, după care să permită persoanei să părăsească sediul poliției, în lipsa unei limitări de timp prevăzute de lege pentru finalizarea acțiunilor sau măsurilor de la sediul poliției ori pentru durata măsurii administrative, *conducerea administrativă nu mai are o durată de timp determinată*.

Din acest motiv art. 36 alin. (4) și (5) lăsa posibilitatea ca în practică să apară un element arbitrar, în sensul unei privări de libertate de durată nedeterminată, care ar putea depăși de exemplu chiar și 24 de ore, măsura pierzându-și caracterul previzibil cerut de art. 1 alin. (5) din Constituție.

Apărea așadar, cu puterea evidenței, necesitatea promovării unei critici de neconstituționalitate, existând temei pentru sesizarea Curții Constituționale, în lumina art. 15 la lin. (1) lit. i) din Legea nr. 35/1997, republicată.

4. Critica de neconstituționalitate privind dispozițiile art. 36 alin. (4) și (5) din Legea nr. 218/2002

În conformitate cu dispozițiile art. 146 lit. a) din Constituția României și ale art. 15 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 35/1997 republicată, Avocatul Poporului formulează, în 30.04.2020, o excepție de neconstituționalitate referitoare la prevederile art. 31 alin. (1) lit. b) și art. 324 alin. (4) și (5) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Se identifică 2 motive de neconstituționalitate, după cum urmează:

A. Încălcarea art. 23 alin. (1) din Constituție

Libertatea individuală a persoanei, deși nu are un caracter absolut, realizându-se între coordonatele stabilite de ordinea de drept, conferă persoanei libertatea fizică, dreptul de a se mișca liber, de a avea conduita dorită și, totodată, de a nu fi lipsită de libertate decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege. Corelativ, siguranța persoanei reprezintă ansamblul garanțiilor care protejează persoana aflată în situațiile în care autoritățile statului dispun măsuri privative de libertate, garanții care permit limitarea libertăților individului însă numai în cazurile necesare, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege, pentru asigurarea protecției judiciare a persoanei nevinovate.

Art. 23 din Constituție stabilește condițiile în care autoritățile competente ale statului pot fi abilitate prin lege, să restrângă exercițiul libertății individuale, pe calea măsurilor de reținere sau de arestare preventivă, ca urmare a încălcării ordinii de drept. Conform art. 23 alin. (2) din Constituție, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise *"numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege"*. Ca atare, acțiunile autorităților pentru restabilirea ordinii de drept trebuie să fie strict delimitate și

condiționate, astfel încât libertatea individuală să fie respectată și nicio persoană nevinovată să nu fie lipsită în mod abuziv de libertate.

În contextul restrângerii libertății individuale, Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată, cu modificările și completările ulterioare, reglementează la art. 31 alin. (1) lit. b), măsura conducerii persoanei la sediul poliției, ca măsură administrativă, în condițiile legii. Situațiile în care polițistul este îndreptățit să conducă o persoană la sediul poliției sunt cele când: nu s-a putut stabili identitatea acesteia ori există motive verosimile pentru a bănuși că identitatea declarată nu este reală sau documentele prezentate nu sunt veridice; din cauza comportamentului, locului, momentului, circumstanțelor ori a bunurilor aflate asupra sa, creează motive verosimile pentru a bănuși că pregătește sau a comis o faptă ilegală; prin acțiunile sale periclitează viața, sănătatea sau integritatea corporală, a sa ori a altei persoane sau, ordinea publică; luarea unor măsuri legale, pe loc, ar putea crea un pericol pentru aceasta sau pentru ordinea publică. Conform art. 32⁴ alin. (4) și (5) din Legea nr. 218/2002, verificarea situației de fapt și luarea, după caz a măsurilor legale față de persoana condusă la sediul poliției se realizează „de îndată”, iar părăsirea sediului poliției după finalizarea activităților menționate sau a măsurilor legale care se impun are loc „de îndată”.

Din examinarea dispozițiilor legale rezultă că, spre deosebire de reglementarea anterioară, care stabilea în cazul măsurii conducerii la sediul poliției realizarea activităților de verificare și luarea măsurilor legale „în cel mult 24 de ore”, prin modificarea intervenită prin Legea nr. 192/2019 nu se mai prevede o durată maximă a acestei măsuri, raportarea realizându-se numai la sintagma „de îndată” ce vizează verificare situației de fapt, luarea măsurilor care se impun și părăsirea sediului poliției..

Referitor la natura juridică a măsurii conducerii la sediul poliției, prin Decizia nr. 132/2002 cu privire la constituționalitatea prevederilor art. 31 alin. (1) lit. b) din Legea privind organizarea și funcționarea Poliției Române, Curtea Constituțională a reținut: „Constituția se referă în prevederile criticate la toate cazurile în care autoritățile publice competente sunt autorizate prin lege să ia măsura reținerii unei persoane, fie că este vorba despre o măsură preventivă dispusă în procesul penal, despre una luată în cadrul procedurii contravenționale sau despre o altă măsură de reținere cu caracter administrativ. În toate aceste cazuri reținerea nu poate depăși 24 de ore, iar în conformitate cu dispozițiile art. 23 alin. (6) din Legea fundamentală, eliberarea celui reținut este obligatorie dacă motivele acestei măsuri au dispărut.

Prin art. 31 alin. (1) lit. b) din Legea privind organizarea și funcționarea Poliției Române, se instituie un complex de activități specifice organelor de poliție, și anume conducerea la sediul poliției - dacă este cazul, prin folosirea forței - a categoriilor de persoane prevăzute în textul de lege, identificarea acestora, verificarea datelor care le fac „suspecte de săvârșirea unor fapte ilegale” ori, după caz, urmează „luarea măsurilor legale” față de acestea.

Deși în cuprinsul textului nu se prevede expres luarea măsurii de reținere împotriva persoanelor supuse verificării, este neîndoielnic faptul că activitatea de

verificare efectuată de poliție - activitate definită ca o „măsură administrativă” - implică restrângerea exercițiului libertății individuale și poate fi caracterizată, în termenii art. 23 din Constituție, ca o reținere.

Reținerea este o măsură procesual penală preventivă, prin care o persoană, față de care există indicii că a săvârșit o faptă prevăzută și pedepsită de legea penală, este privată de libertatea sa, de către autoritățile publice competente, pe o durată strict și legal limitată, de cel mult 24 de ore.

Prin urmare, măsura conducerii la sediul poliției, ca măsură administrativă dispusă de poliție, putând fi caracterizată în termenii art. 23 din Constituție ca o reținere - încadrată în categoria măsurilor privative de libertate, constituie și ea o măsură privativă de libertate a persoanei, ce cade sub incidența art. 4 alin. (2) din Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, care definește privarea de libertate ca „*orice formă de detenție sau închisoare ori plasarea unei persoane într-un loc public sau privat de reținere pe care nu îl poate părăsi după voia sa, prin ordinul oricărei autorități judiciare, administrative sau de altă natură*”.

Însă, spre deosebire de măsura reținerii - măsură privativă de libertate ce poate fi dispusă pentru 24 de ore, măsura conducerii la sediul poliției nu este circumstanțiată în timp prin Legea nr. 218/2002, în sensul stabilirii duratei maxime cât poate avea loc. Pentru aprecierea limitei de timp a verificării persoanei conduse la sediul poliției, dispunerii măsurilor legale care se impun și părăsirea sediului poliției, art. 32⁴ alin. (4) și (5) folosește sintagma „de îndată”.

În aceste condiții, măsura conducerii persoanei la sediul poliției nu asigură un just echilibru între interesul public și cel individual, or implicând restrângerea exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, în mod necesar, măsura trebuie să aibă și un caracter temporar și să stabilească durata maximă cât poate fi aplicată. O astfel de măsură trebuie limitată în timp, prin reglementarea prin lege a unei durate maxime pentru care se poate dispune, având în vedere că într-un stat de drept, autoritățile publice nu se bucură de nicio autonomie în raport cu dreptul. *Măsurile dispuse de autoritățile publice pentru restabilirea ordinii de drept trebuie să fie condiționate și clar delimitate, astfel încât libertatea individuală să fie respectată și nici o persoană să nu poată fi victima unor abuzuri.*

În acest context, Curtea Constituțională a decis că: „Instituția privării de libertate a unei persoane reprezintă un act de extremă gravitate pentru orice cetățean. Ea nu se poate realiza decât în condiții strict reglementate de lege, pentru a se preveni orice abuzuri care ar conduce la arbitrar și discreționar, afectând direct valorile umane ce constituie esența personalității fiecărui individ”⁸.

Art. 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale afirmă dreptul oricărei persoane la libertate și la siguranță și determină în același timp, cazurile și condițiile în care este permis să se deroge de la acest principiu, în

⁸ Decizia nr. 107/1998.

special în vederea asigurării ordinii publice. În acest context, instanța europeană a afirmat în jurisprudența sa că „Orice privare de libertate a unei persoane trebuie să fie dispusă numai «în condițiile prevăzute de lege»”. Cât privește „legalitatea” detenției, dispozițiile art. 5 din Convenție se referă, în esență, la legislația națională și prevăd obligația de a se conforma normelor de fond și de procedură. Totuși, conformitatea cu legislația națională nu este suficientă: parag. 1 al acestui text din Convenție impune, în plus, ca orice măsură privativă de libertate să fie luată în scopul protejării persoanei împotriva oricărei forme de arbitrar. În acest sens, art. 5 parag. 1 prevede o listă exhaustivă a situațiilor în care o persoană poate fi privată de libertate în mod legal, iar dispozițiile trebuie interpretate strict, deoarece este vorba despre excepții de la garanția fundamentală a libertății individuale (CEDO, cauzele S.C. și N.M. c România, Hotărârile din 10 februarie 2015, www.echr.coe.int).⁹

Pe cale de consecință, nereglementarea unei durate maxime până la care poate fi dispusă măsura conducerii la sediul poliției prin Legea nr. 218/2002, încalcă prevederile art. 23 alin. (1) din Legea fundamentală, potrivit căreia, „libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile”, și lipsesc persoana de garanția libertății individuale, în sensul dispunerii măsurilor care aduc atingere acestui drept pe o durată de timp prevăzută de lege, și implicit de garanția împotriva arbitrarului. Dispozițiile art. 23 din Constituție obligă legiuitorul să prevadă cazurile și procedurile prin care libertatea individuală este grevată pentru a asigura persoanelor nevinovate o protecție judiciară. Or dispozițiile legale criticate nu stabileau un criteriu esențial în stabilirea legalității măsurii și anume durata aplicării acesteia, astfel ca polițistul - în exercitarea atribuțiilor sale legale - să poate lua această măsură decât pentru o anumită durată de timp stabilită de lege.

Pentru siguranța persoanei, ca o garanție a libertății individuale, în sensul dispunerii măsurilor care aduc atingere acestui drept numai în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, și pentru asigurarea protecției libertății individuale împotriva oricărei ingerințe arbitrară a autorităților publice se impune stabilirea unei durate maxime a măsurii conducerii administrative la sediul poliției.

Pentru a stabili dacă cineva a fost privat în mod nelegal de libertate, trebuie să se țină seama de o serie întreagă de criterii, cum ar fi tipul, durata, efectele și modul de punere în aplicare a măsurii. Diferența dintre privarea de libertate și restricțiile privind libertatea este una de grad sau intensitate, și nu de natură sau substanță. Criteriile menționate trebuie să se aplice cu o forță mai mare atunci când se stabilește dacă o persoană care a fost deja lipsită de libertate în mod legal a fost supusă în mod nelegal la o continuare a privării de libertate sau i s-au impus doar restricții privind libertatea (CEDO, cauza Munjaz c. Regatului Unit, Hotărârea din 17 iulie 2012, www.echr.coe.int)¹⁰.

⁹ Tudorel Toader și Marieta Safta, *Constituția României*, Ed. Hamangiu, 2019, p. 181.

¹⁰ Tudorel Toader și Marieta Safta, *Constituția României*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, 2019, p. 186.

Măsura conducerii persoanei la sediul poliției nu respectă așadar principiul proporționalității, or caracterul excepțional al restrângerilor exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, implică, în mod necesar, și caracterul lor temporar, care poate fi asigurat prin reglementarea unei durate maxime pentru care se pot dispune, sintagma „de îndată” nefiind suficientă în delimitarea temporală a măsurii.

În concluzie, în condițiile în care prevederile legale trebuie să asigure un just echilibru între apărarea instituțiilor democratice și interesul comun al apărării drepturilor individuale, lipsa unor dispoziții legale referitoare la durata maximă a măsurii administrative a conducerii persoanei la sediul poliției încălca dispozițiile art. 23 alin. (1) din Constituție.

B. Încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituție

Dispozițiile legale criticate, prin lipsa unui termen clar și precis referitor la durata maximă a măsurii administrative a conducerii persoanei la sediul poliției și raportarea doar la sintagma „de îndată” pentru efectuarea verificării situației de fapt, luarea măsurilor legale care se impun și a părăsirii sediului poliției după finalizarea acestor activități și măsuri, *nu întrunesc exigențele art. 1 alin. (5) din Constituție*, în componenta privind calitatea legilor, fiind neclare și imprecise.

De asemenea, lipsa unei delimitări temporale a măsurii conducerii persoanei la sediul poliției conduce la imprevizibilitatea textului de lege criticat, deoarece întinderea dispunerii măsurii se poate decide în mod arbitrar, creând premisa aplicării ei ca rezultat al unor interpretări sau aprecieri arbitrare a poliției.

Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa (de exemplu, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012) că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune ca acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu trebuie să afecteze însă previzibilitatea legii (a se vedea în acest sens Decizia Curții Constituționale nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, și Decizia Curții Constituționale nr. 743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 579 din 16 august 2011).

Lipsa de claritate, precizie și previzibilitate a dispozițiilor legale criticate permite cadrelor de poliție ca acestea să poată fi interpretate cu o marjă largă de apreciere asupra timpului cât poate dura această măsură.

Lipsa unor prevederi legale privind durata maximă a conducerii administrative a persoanei la sediul poliției, ca urmare a lipsei de claritate și previzibilitate a normei, încalcă și principiul securității juridice, principiu ce constituie o dimensiune fundamentală a statului de drept.

Odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență rezonabile, pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții (cauza Păduraru c. României, Hotărârea din 1 decembrie 2005, &92, M. Of. nr. 514 din 14 iunie 2006; cauza Beian c. României (nr. 1), Hotărârea din 6 decembrie 2007, &33, M. Of. nr. 616 din 21 august 2008)¹¹.

De asemenea, omisiunea stabilirii unei durate maxime de timp în care poate avea loc măsura conducerii persoanei la sediul poliției lasă loc arbitrariului și lasă la latitudinea autorității decizia asupra momentului încetării măsurii. Mai mult, trebuie menționat că durata reținerii este de 24 de ore, de unde rezultă că fiind similare, nici măsura conducerii la sediul poliției nu trebuie să depășească acest termen.

Principiile generale implicate de Convenție la care face trimitere jurisprudența referitoare la art. 5 § 1 sunt principiul statului de drept și, conexe acestuia, principiul securității juridice, principiul proporționalității și principiul protecției împotriva arbitrarului, protecția împotriva arbitrarului reprezentând cu atât mai mult scopul art. 5 [Simons împotriva Belgiei (dec.), pct. 32]. Atunci când se pune în discuție privarea de libertate, este deosebit de important să se respecte principiul general al securității juridice. În consecință, *este esențial să fie clar definite condițiile lipirii de libertate în temeiul dreptului intern și ca legea însăși să fie previzibilă în aplicarea sa, spre a întruni criteriul de „legalitate” stabilit de Convenție, care impune ca orice lege să fie suficient de precisă pentru a permite individului – înconjurându-se la nevoie de consilieri pregătiți – să prevadă, într-un mod rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele ce pot deriva dintr-un anume act* [a se vedea, între alte hotărâri recente, Del Rio Prada împotriva Spaniei (MC), pct. 125; Creangă împotriva României (MC), pct. 120, și Medvedyev și alții împotriva Franței (MC), pct. 80]. 27. *Cât privește protecția împotriva arbitrarului, orice privare de libertate trebuie să fie conformă cu scopul urmărit de art. 5: protejarea individului împotriva arbitrarului (a se vedea, printre multe altele, Witold Litwa împotriva Poloniei, pct. 78). Art. 5 alin. (1) nu se limitează la a se referi la dreptul intern: se referă, de asemenea, la „calitatea legii”, ceea ce presupune ca o lege națională care autorizează o privare de libertate să fie suficient de accesibilă, precisă și previzibilă în aplicarea sa. Elementele care trebuie luate în considerare atunci când este evaluată „calitatea legii” – denumite uneori „garanții împotriva arbitrarului” – includ, în special, existența unor dispoziții legale clare privind dispunerea detenției, menținerea acestei măsuri și stabilirea duratei acesteia, precum și*

¹¹ Tudorel Toader și Marieta Safta, *Constituția României*, Ed. Hamangiu, 2019, p. 33.

existența unei căi de atac efective prin care reclamantul să poată contesta „legalitatea” și „durata” detenției (J.N. împotriva Regatului Unit, pct.77)¹².

Prin urmare, dispunerea măsurii conducerii administrative a persoanei la sediul poliției trebuie să se realizeze într-un cadru normativ clar, precis și previzibil, atât pentru persoana supusă acestei măsuri, cât și pentru organele de poliție. În caz contrar, se poate ajunge la posibilitatea limitării într-un mod subiectiv a unuia dintre drepturile fundamentale esențiale într-un stat de drept: libertatea individuală. Deși libertatea individuală nu este absolută, limitarea sa trebuie să se facă cu respectarea dispozițiilor art.1 alin. (5) din Legea fundamentală, iar gradul de precizie a termenilor și noțiunilor folosite trebuie să fie unul ridicat, dată fiind natura dreptului fundamental limitat. Așadar, standardul constituțional de protecție a libertății individuale impune ca limitarea acesteia să se realizeze într-un cadru normativ care, să stabilească expres durată maximă a limitării acestei valori constituționale, iar, pe de altă parte, să prevadă într-un mod clar, precis și previzibil, durata acestei măsuri.

4. Soluția Curții Constituționale

Prin Decizia 215/07.04.2022, Curtea Constituțională a soluționat excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 36 alin. (4) și (5) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, excepție ridicată direct de Avocatul Poporului, în sensul că a admis în parte excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă de art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, care nu limitează durata măsurii conducerii persoanei la sediul poliției, este neconstituțională, apreciind însă ca dispozițiile art. 36 alin. (4) din Legea nr. 218/2002 sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Pentru a pronunța această soluție Curtea a apreciat în esență că măsura administrativă a conducerii la sediul poliției prevăzută de textul de lege criticat nu contravine prevederilor art. 23 alin. (3) din Constituție, dat fiind că activitatea denumită astfel se realizează „*în cel mult 24 de ore*”, adică în limitele de timp prevăzute de acest text constituțional, însă o concluzie contrară a rezultat din examinarea constituționalității dispozițiilor art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002. Curtea reținând că textul de lege criticat marchează momentul încetării măsurii conducerii persoanei la sediul poliției, stabilind că la momentul finalizării verificării situației persoanei și a luării măsurilor legale realizate cu ocazia măsurii conducerii persoanei, aceasta are dreptul să părăsească, de îndată, sediul poliției.

Curtea a mai reținut că, utilizarea sintagmei „*de îndată*” reprezintă o garanție a libertății individuale, care, însă, deși este necesară, nu este și suficientă. Astfel, în

¹² Ghid CEDO cu privire la art. 5 din Convenție-Dreptul la libertate și siguranță, actualizat (https://echr.coe.int/Documents/Guide_art.5).

privința măsurii conducerii persoanei la sediul poliției, soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002, ca reper *ad quem* al măsurii, nu limitează durata acesteia.

Aceeași concluzie, în sensul inexistenței unei reglementări legale cu privire la durata maximă a măsurii, rezultă și din analiza prevederilor legale criticate în ansamblul cadrului normativ în materie. În aceste condiții, Curtea a constatat că, din perspectiva art. 23 alin. (1) din Constituție, garanțiile prevăzute de art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002 nu sunt suficiente, fiind necesară consolidarea lor, prin limitarea în timp a duratei măsurii conducerii persoanei la sediul poliției. Pentru a fi conformă exigențelor constituționale privind libertatea individuală, măsura administrativă a conducerii persoanei la sediul poliției nu poate depăși durata maximă a reținerii, respectiv „nu poate depăși 24 ore”. Numai în acest fel se dă expresie siguranței persoanei, ca garanție a libertății individuale, și se respectă exigențele juridice ale statului de drept, în care drepturile și libertățile cetățenilor reprezintă valori supreme și sunt garantate.

În consecință, Curtea a stabilit că se impune o obligație pozitivă din partea statului ce are ca obiect reglementarea, în cadrul legislației interne, a unei durate limitate a măsurii conducerii persoanei la sediul poliției, care să permită înlăturarea oricărei posibile acțiuni arbitrare și a eventualei încălcări a libertății individuale. Fără îndoială, în limitele fixate de art. 23 alin. (3) din Constituție și cu condiția implicită de a nu contraveni altor norme și principii constituționale, stabilirea duratei maxime a măsurii administrative a conducerii persoanei la sediul poliției se află în marja de apreciere a legiuitorului, care are rolul de a edicta reguli adecvate, accesibile, clare și previzibile, pentru a asigura o protecție eficientă a persoanelor împotriva oricărei ingerințe ilegale în exercițiul libertății individuale.

Cu aceste considerente, a fost admisă așadar excepția de neconstituționalitate ridicată de Avocatul Poporului, Curtea Constituțională constatând că soluția legislativă cuprinsă de art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, care nu limitează durata măsurii conducerii persoanei la sediul poliției, este neconstituțională.

5. Concluzii

Instituția Avocatului Poporului are un rol esențial în lupta pentru protejarea drepturilor cetățenești și asigurarea respectării constituționalității actelor normative. Prin atribuțiile sale de control constituțional, Avocatul Poporului contribuie la menținerea statului de drept și la protejarea democrației. Intervențiile sale, cum ar fi contestarea dispozițiilor legale neconstituționale, sunt esențiale pentru prevenirea abuzurilor și asigurarea securității juridice în România.

Critica de neconstituționalitate a prevederilor art. 36 alin. (5) din Legea nr. 218/2002, care reglementau măsura conducerii administrative la sediul poliției

fără a specifica o durată maximă a expus o omisiune ce s-a dovedit problematică, deoarece măsura putea fi interpretată ca o privare de libertate nedeterminată, contrar standardelor internaționale și prevederilor art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Curtea Constituțională a admis parțial excepția de neconstituționalitate, constatând că lipsa unei limite clare a duratei măsurii de conducere la sediul poliției este neconstituțională. Totuși, a considerat că celelalte dispoziții ale legii în discuție sunt constituționale. Curtea a argumentat că măsura conducerii la sediul poliției, realizată într-un interval de timp de maximum 24 de ore, respectă cerințele constituționale. De asemenea, sintagma „de îndată” utilizată în lege a fost considerată ca fiind o garanție a libertății individuale, dar nu suficientă în sine. Curtea a subliniat necesitatea unei clarificări legislative pentru a asigura previzibilitate și legalitate în aplicarea acestei măsuri administrative.

Succesul demersului de critică a neconstituționalității se poate măsura în mai multe feluri. În primul rând, o decizie a CCR care constată că o lege sau o acțiune guvernamentală este neconstituțională reprezintă un succes în sine, deoarece indică respectarea și aplicarea principiilor constituționale în sistemul juridic al țării. Această decizie poate avea un impact imediat în eliminarea sau modificarea legii sau a acțiunii contestate, punând capăt practicilor ilegale sau neconstituționale.

În plus, activitatea de critică a neconstituționalității poate atrage atenția publicului și poate genera dezbateri și discuții despre importanța respectării Constituției și a statului de drept. Acest lucru poate duce la o mai mare conștientizare a drepturilor individuale și a responsabilităților guvernului în fața cetățenilor, consolidând astfel democrația și participarea civică.

De asemenea, o critică eficientă a neconstituționalității poate reprezenta în egală măsură un factor de descurajare împotriva abuzurilor de putere sau a încălcărilor constituționale.

În concluzie, activitatea de critică a neconstituționalității și succesul acestui demers sunt fundamentale pentru protejarea drepturilor individuale, controlul puterii legislative și executive, consolidarea statului de drept, protecția împotriva abuzurilor și arbitrarului și îmbunătățirea calității legilor. Aceste demersuri contribuie la promovarea unei societăți mai echitabile, transparente și democratice.

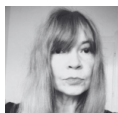
Bibliografie:

1. Constituția României,
2. Legea de revizuire a Constituției nr. 429/2003,
3. Muraru, I., Avocatul Poporului - instituție de tip ombudsman, Ed. All Beck, București, 2004;
4. Constantinescu, M., Muraru, I. și Iorgovan, A., Revizuirea Constituției României. Explicații și comentarii, Ed. Rosetti, București, 2003;

5. Muraru, I., Avocatul Poporului - instituție de tip ombudsman, Ed. All Beck, București, 2004;
6. Legea 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române,
7. Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (OPCAT),
8. hotărârea CEDO în cazul J.N. Împotriva Regatului Unit,
9. Legea nr. 35 din 13 martie 1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului,
10. Decizia CCR nr. 107/1998,
11. Tudorel Toader și Marieta Safta, Constituția României, Ed. Hamangiu, 2019;
12. Decizia CCR nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012;
13. Decizia Curții Constituționale nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010;
14. Decizia Curții Constituționale nr. 743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 579 din 16 august 2011;
15. Ghid CEDO cu privire la art. 5 din Convenție-Dreptul la libertate și siguranță, actualizat
16. Decizia CCR 215/07.04.2022.

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

ACCESAREA DATELOR BANCARE ȘI ACCESAREA DATELOR MEDICALE DE CĂTRE MOȘTENITORII PERSOANEI DECEDATE

Conf. univ. dr. Juanita GOICOVICI

Abstract

The article explores the problematics of validating the heirs' right of access to bank data and to health data of the deceased holder, while focusing on the potential correlations to the legislation on the processing of personal data. Firstly, the study approaches the implications of the Romanian High Court of Cassation and Justice's decision no. 9 in file no. 679/1/2024 (Recourse in the General Interest of Justice) retaining that the heirs of the deceased account holder would be entitled to obtain access to the bank data registered prior to the holder's demise, including for information protected by bank secrecy (for the period prior to account holder's death) only to the extent that they justify the purpose for which they claim access to these data. Secondly, the article aims at providing answers to the interrogations relating to the protection and processing of third-parties personal data (creditors or debtors of the deceased account holder etc.) when accessed by the account holder's heirs. Thirdly, the data controller's (the bank institution's) obligations are explored towards the data subjects whose personal data might be subject to data transferring. Fourth, the article offers a critical analysis of the legal provisions regulating the heirs' right of access to medical data, when exhibiting a certificate attesting their inheritance rights. The study argues that, for the purpose of medical data disclosure, it would suffice the exhibition of a certificate attesting the quality of heirs, since there is no rationale of debating their patrimonial rights on the inherited assets.

Keywords: personal data, bank data, health data, deceased holder, heirs, right of access.

1. Preliminarii

Validarea exercitării dreptului de acces al succesorilor la datele personale din categoria informațiilor confidențiale¹ privind operațiunile derulate în conturi

¹ C. ULARIU, M.C. CLIZA, „Discuții asupra aplicabilității principiului confidențialității în materia accesului moștenitorilor la datele personale ale autorului lor”, Dreptul, nr. 6/2024.

bancare (a), respectiv la datele medicale ale pacientului decedat (b) a ridicat în ultimii ani probleme practice sofisticate. Neregăsind suport în cuprinsul Regulamentului (UE) 2016/679, ale cărui texte gestionează exclusiv procesarea datelor persoanelor în viață², fiind inaplicabile *de plano* colectării, stocării, transferului³ și altor operațiuni de prelucrare⁴ a datelor persoanelor decedate⁵, alocate spre reglementare legiuitorului național din fiecare stat-membru⁶, accesarea datelor titularului decedat de către moștenitorii⁷ acestuia a alimentat, pentru început, o interogație relativă la natura juridică a acestui drept de acces: este respectivul drept generat direct în persoana moștenitorului, posterior momentului deschiderii succesiunii ori face acesta obiectul unei transmisiuni succesoriale anormale (ca specie de moștenire anomală, în afara normelor aplicabile succesiunii ordinare), dat fiind caracterul mai degrabă extrapatrimonial al prerogativei de accesare a informațiilor personale?

Remarcăm că, prin decizia nr. 9 din 20 mai 2024 a Î.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, pronunțată în dosarul R.I.L. nr. 679/1/2024⁸, s-a reținut că moștenitorii titularului (contului bancar) decedat au dreptul de a li se transmite, la solicitarea acestora, de către operatorii de date din categoria instituțiilor bancare, informații „protejate de secretul bancar”, incluzând nu doar date despre operațiunile înregistrate în respectivul cont bancar posterior

² J. GOICOVICI, „Prelucrarea datelor personale sensibile indirecte din declarațiile fiscale privind conflictele de interese”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, vol. 67, nr. 4, 2022, pp. 13-54, online: [https://doi.org/10.24193/SUBBiur.67\(2022\).4.1](https://doi.org/10.24193/SUBBiur.67(2022).4.1).

³ J. GOICOVICI, „Portabilitatea datelor cu caracter personal, prin prisma dispozițiilor RGDP și ale Directivei 2019/770: este gambitul reginei mutarea de deschidere adecvată?”, *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Seria Științe Juridice*, Tomul LXVII, Supliment 2, 2021, pp. 57-80, online: http://pub.law.uaic.ro/files/articole/2021/vol.2_2/4.goicovici.pdf.

⁴ C. ARORA, „Digital health fiduciaries: protecting user privacy when sharing health data”, *Ethics and Information Technology*, vol. 21, n. 3, 2019, pp. 181-196; L. A. BALLESTEROS MOFFA, „Las fronteras de la privacidad. El conflicto entre seguridad pública y datos personales en una sociedad amenazada y tecnología”, *Editorial Comares, Granada*, 2020, pp. 67-83.

⁵ N. PLOEȘTEANU, A. BOANTĂ, „Transmiterea datelor medicale ale persoanei decedate către terți, rude sau asigurători”, *Revista Română de Drept al Afacerilor* nr. 4/2023.

⁶ J. GOICOVICI, „Granularity and specificity of consent and implications thereof for the data controller in the light of the principle of ‘purpose limitation’”, *InterEULawEast: Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations*, vol. 9, nr. 2, 2022, pp. 43-69, online: <https://hrca.srce.hr/293334>.

⁷ T. MIKK, K. SEIN, „Digital Inheritance: Heirs’ Right to Claim Access to Online Accounts under Estonian Law”, *Juridica International*, vol. 27, 2018, pp. 117-128, DOI:10.12697/JI.2018.27.12.

⁸ Minuta deciziei nr. 9 din 20 mai 2024 a Î.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, pronunțată în dosarul nr. 679/1/2024, prin care a fost admis recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Galați „în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului” poate fi consultată la adresa <https://www.iccj.ro/2024/05/20/minuta-deciziei-nr-9-din-20-mai-2024/>.

decesului titularului/ulterior deschiderii moștenirii, ci și date relative la operațiunile derulate în perioada anterioară decesului, însă „numai în măsura în care justifică scopul pentru care le pretind”. Esențiale în dispozitivul deciziei Î.C.C.J. sunt două elemente care se intersectează, și anume: (i) validarea dreptului succesorilor de a accesa date bancare pentru întregul interval temporal, situat între momentul deschiderii contului bancar și momentul înregistrării cererii de acces la informațiile bancare în evidențele operatorului de date (evidențele instituției bancare), fără a distinge după cum astfel de informații vizează operațiuni derulate anterior deschiderii moștenirii ori operațiuni înregistrate în contul bancar posterior momentului deschiderii succesiunii; (ii) reiterarea incidenței condiției enunțate în art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006 care statuează că informații de natura secretului bancar pot fi furnizate moștenitorilor, „în măsura în care acestea sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute ori furnizate, la solicitarea titularului de cont sau a moștenitorilor acestuia”. Condiționarea accesului succesorilor la datele bancare relative la operațiunile derulate în contul bancar al cărui titular este decedat, de justificarea scopului solicitării implică motivarea interesului moștenitorilor titularului de cont decedat de a obține informații de natura secretului bancar.

În plan terțiar, decizia Î.C.C.J. reverberează inclusiv asupra manierei în care este perceput dreptul de acces al moștenitorilor la datele bancare corespunzătoare contului/conturilor titularului decedat, decizia părând să consolideze versiunea interpretativă conform căreia acest drept ar putea fi calificat ca fiind un drept propriu, generat în patrimoniul moștenitorului, ulterior deschiderii succesiunii și exercitabil doar dacă solicitantul a învederat existența unui interes legitim; exercitarea dreptului de acces ar urma să se facă indicând natura acestui interes al succesorului solicitant, nefiind implicat un drept de acces la datele personale preluat dinspre titularul decedat. Vom aborda, în secțiunile care urmează, problematicile relative la recunoașterea unui drept de acces al succesorilor la informațiile bancare, respectiv la informațiile medicale, prin prisma justificării interesului legitim al acestora, încercând să accentuăm deosebiri de tratament juridic aplicabil celor două categorii de date personale (bancare, respectiv medicale) la care succesorii titularului decedat ar solicita accesul.

2. Condiționarea accesării informațiilor bancare de către moștenitorii titularului de cont decedat

2.1. Subîntinderea conținutului informativ accesat, corespunzător intervalului temporal anterior decesului titularului contului bancar

Dilema circumscrierii temporale a obiectului dreptului de acces la informații bancare a debutat cu interogația: pot succesorii defunctului să solicite acces la date bancare corespunzătoare operațiunilor derulate în contul bancar anterior deschiderii succesiunii, accesând informații pentru tranzacțiile din perioada în care

titularul contului era în viață (i) sau doar pentru operațiunile intervenite începând cu momentul deschiderii succesiunii (ii)? În practica judecătorească, o primă direcție de interpretare s-a axat pe obligația operatorilor de date (instituțiile bancare, furnizoare ale serviciilor financiare de creditare) de a livra succesorilor, la solicitarea acestora, un set de informații referitoare la operațiunile derulate în conturile deschise de defunct începând cu momentul deschiderii conturilor, ceea ce ar implica un acces nelimitat la substanța și la conținutul acestor informații, cu aceeași amploare recunoscută dreptului de acces al însuși titularului de cont decedat.

Pe această linie de argumentație, s-a invocat accesorialitatea (prin raportare la drepturile cu caracter patrimonial asupra capitalului) dreptului titularului de a accesa informații asupra operațiunilor operate în contul său bancar, apreciindu-se că, deși se va ține cont de circumstanța că dreptul moștenitorilor de acces la informații de natura secretului bancar s-ar naște pentru succesori (succesibili) doar la momentul deschiderii moștenirii, totuși, sub aspectul componentelor, obiectul acestui drept de acces ar subîntinde aceleași prerogative (inclusiv sub aspect temporal, al datei operațiunilor efectuate în contul bancar) care ar fi fost recunoscute titularului inițial al contului, între timp decedat.

Versiunea alternativă de interpretare a cadrului legal aplicabil secretului bancar și, în general, accesului la informații privind operațiunile bancare derulate cu clienți persoane fizice a presupus, într-o abordare antagonică celei anterior enunțate, recunoașterea dreptului de acces al moștenitorilor doar asupra operațiunilor derulate în contul bancar posterior decesului titularului, cu argumentul că doar de la acest moment s-ar naște dreptul lor de acces (i) și că acest drept ar prezenta o natură extrapatrimonială (ii), nefiind dobândit în cadrul succesiunii legale/testamentare⁹, corolarul acestui set de argumente fiind reprezentat de ideea că acest drept de acces nu se transmite de la titularul contului către succesorii săi, ci s-ar naște direct în patrimoniul acestor moștenitori (iii), motiv pentru care ar putea viza doar informațiile bancare relative la operațiuni consemnate în cont posterior momentului decesului titularului. Acestei teze argumentative i se poate opune contraargumentul confuziei practicate între momentul nașterii dreptului de acces la datele bancare și conținutul sau întinderea acestui drept de accesare a informațiilor bancare. Deși este adevărat că momentul nașterii dreptului de acces în patrimoniul succesului este cel al deschiderii succesiunii (sub rezerva acceptării vocației succesoriale), întinderea acestei prerogative ar trebui să fie similară și integral simetrică celei deținute anterior de către titularul decedat al contului bancar, aceleași date bancare ce i-au fost accesibile lui *de iure* urmând a putea fi accesate și de către succesorii acestuia.

În sprijinirea tezei accesării informațiilor bancare anterioare decesului titularului, s-a invocat și un argument textual, ancorat în prevederile art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006, care, în consacrarea dreptului moștenitorilor de a

⁹ Cel mult, am adăuga noi, ar putea face obiectul unei succesiuni anormale (transmisiune succesorală *a-nomos*).

accesa date bancare, nu interpun nicio deosebire între informațiile de natura secretului bancar anterioare decesului titularului contului bancar și cele posterioare acestui moment.

Pe cel de-al treilea palier al discuției, caracterul patrimonial al dreptului moștenitorilor de a solicita informații bancare nu ar fi *per se* determinant în tranșarea răspunsului la interogațiile axate pe întinderea sau conținutul acestui drept. Obiectul dreptului de acces la date bancare este situat în centrul dezbaterii, întrucât dilema jurisprudențială nu privește, în sine, preluarea prin transmisiune succesorală a dreptului de acces *versus* nașterea acestui drept în persoana succesorilor, posterior acceptării vocației succesoriale, ci privește obiectul dreptului solicitantului, ridicându-se întrebarea dacă subzistă vreo rațiune pentru a-i refuza succesorului accesul la informații bancare privitoare la operațiunile anterioare deschiderii moștenirii, din moment ce tocmai acestea sunt cele care prezintă, pentru succesorii, cel mai mare interes în stabilirea masei succesoriale, a componenței activului brut, a clarificării unor elemente din pasivul succesoral, al identificării unor liberalități *inter vivos* ș.a.

Apreciem că dreptul succesorilor de a solicita informații bancare nu prezintă un conținut patrimonial, chiar dacă accesarea acestor informații s-ar putea dovedi indispensabilă exercitării unor drepturi patrimoniale și, ca urmare a accentuării caracterului extrapatrimonial, dreptul de acces la datele personale nu va face obiectul unei transmisiuni succesoriale legale ordinare ori testamentare. Pe cale de consecință, solicitarea de a i se transmite informații bancare se fundamentează pe un drept propriu al succesorului, generat ca urmare a acceptării vocației sale succesoriale, iar întinderea sau obiectul acestui drept îl reprezintă operațiunile derulate în contul bancar în integralitatea lor, atât anterior, cât și posterior decesului titularului. Accesul succesorului la ambele categorii de informații, cele vizând operațiuni anterioare, respectiv posterioare deschiderii moștenirii este condiționat de justificarea interesului legitim al solicitantului, aspect care ar trebui clarificat printr-o pereche de observații:

(i) operatorul de date personale (instituția bancară) ar urma, atunci când admite cererea de acces în baza interesului legitim dovedit, al succesorului titularului decedat, să transfere acestuia din urmă o serie de informații care pot implica, aproape invariabil, date personale ale unor categorii de terți (creditori succesoriali, donatori ș.a.), procesare care ar fi gestionată conform principiilor RGPD, dat fiind faptul că (terțele) persoane vizate ale căror date personale sunt comunicate (întrucât fac parte intrinsecă din setul de informații bancare transmis succesorilor titularului contului) sunt, prin ipoteză (de cele mai multe ori), persoane aflate în viață la momentul procesării cererii de acces;

(ii) interpretarea oferită prin decizia nr. 9 din 20 mai 2024 a Î.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, pronunțată în dosarul R.I.L. nr. 679/1/2024 asupra întinderii dreptului de acces al succesorilor la datele bancare

nu rezolvă problematicile atașate protecției datelor unor terțe persoane vizate (care ar urma să fie gestionate conform principiilor RGPD), precum creditorii succesoriali, donatorii ș.a. ale căror date personale ar fi transmise solicitanților din categoria moștenitorilor titularului de cont bancar.

Semnificativă ar fi remarca relativă la necesitatea observării principiului reducerii la minim a volumului datelor personale procesate (principiul minimizării), astfel că vor exista implicații practice pe palierul selectării informațiilor bancare care vor fi transmise succesorilor solicitanți; de pildă, dacă solicitantul este un succesor rezervatar care invocă un interes legitim acroșat identificării liberalităților *inter vivos* care i-ar putea afecta rezerva succesorală, instituția bancară, în postura de operator de date personale, va trebui să selecteze din suita de informații privind operațiunile derulate în contul bancar pe cele relative la sumele intrate/ieșite din cont (pentru că ambele categorii vor prezenta relevanță în stabilirea caracterului oneros/gratuit al unui act de dispoziție), indicând inclusiv date care nominalizează persoanele implicate în aceste operațiuni. Dimpotrivă, în situația în care solicitantul este un succesor nerezervatar al cărui interes legitim s-ar concretiza în contestarea existenței/întinderii ș.a. unor drepturi de creanță contra succesiunii, strict teoretic operatorului de date bancare i-ar reveni misiunea să îi transmită informații din care să rezulte identitatea potențialilor creditori ai titularului decedat și valoarea creanței acestora, data calendaristică a efectuării operațiunii etc., fără a transmite însă și date personale ale donatarilor existenți. Această disjungere va fi, însă, în realitate, în cele mai multe cazuri impracticabilă, întrucât nu este misiunea operatorului de date bancare aceea de a stabili natura juridică a operațiunilor efectuate în cont (sau de a identifica eventualul caracter oneros, sinalagmatic/gratuit ș.a. al operațiunilor bancare), astfel că, cel mai probabil, instituțiile bancare vor transmite în bloc aceste seturi de date personale, în mod nediferențiat cu privire la natura juridică a operațiunilor, în măsura în care solicitantul succesor justifică un interes legitim.

Pe palierul selectării temeiului juridic al procesării datelor bancare sub forma transmiterii către succesorii titularului, remarcăm faptul că sintagma „interesul legitim” evocată în contextul analizării admisibilității cererilor formulate de succesorii titularului decedat, ar implica, totuși, prin prisma prevederilor art. 6 alin. (1) lit. f) RGPD, o apreciere a prevalenței ori a preeminenței pe care interesul succesorului solicitant ar prezenta-o prin raportare la dreptul la viață privată¹⁰ al terților ale căror date personale figurează printre informațiile bancare accesate de succesorul titularului contului bancar. În mod ostensibil, în categoria „interesului legitim” validat în astfel de contexte s-ar încadra interesul urmăririi în instanță al unor drepturi, cu precizarea că succesorul care accesează astfel de informații bancare va întruni calitatea de operator de date personale (procesând informații care permit identificarea unor persoane aflate în postura de creditor succesoral, donatar ș.a., în contextul

¹⁰ L.A. BALLESTEROS MOFFA, *Las fronteras de la privacidad. El conflicto entre seguridad pública y datos personales en una sociedad amenazada y tecnología*, Editorial Comares, Granada, 2020, pp. 67-83.

formulării cererilor de chemare în judecată, al cererilor de încuviințare a executării silite, dacă posedă un titlu executoriu jurisdicțional sau non-jurisdicțional etc.).

În literatura de specialitate, au fost propuse inclusiv scenarii fondate pe „reificarea” datelor personale pentru a putea accepta ideea transmiterii acestora prin mecanisme *mortis causa*, ca elemente din patrimoniul succesoral, argumentându-se că „scenariul cvasi-proprietății, în care datele personale ale unei persoane decedate sunt moștenite sau preluate de succesori”¹¹ ar concura cu „scenariul protejării *post-mortem* a vieții private, în care s-ar admite că viața privată a persoanei vizate necesită protecție juridică chiar și după deces, prin măsuri specifice, inclusiv acelea de a delega o persoană împuternicită ori un curator special al acestor date”¹², soluții care să fie luate în considerare când se va pune problema adaptării legislațiilor din statele-membre.

2.2. Justificarea interesului succesorului de a solicita accesul la datele bancare

Direcția de interpretare îmbrățișată prin decizia nr. 9 din 20 mai 2024 a Î.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, pronunțată în dosarul R.I.L. nr. 679/1/2024 este aceea a invalidării dreptului de acces la datele bancare în virtutea simplei calități de succesibil (ori chiar a celei de succesor, acceptant al vocației succesoriale), cu corolarul reprezentat de argumentul potrivit căruia, *per se*, calitatea de succesor în drepturi și obligații ale defunctului titular de cont este insuficientă pentru a justifica un interes în obținerea informațiilor bancare solicitate, interesul solicitantului trebuind să se concretizeze sau să se materializeze în forma aspectelor care justifică o viitoare exploatare legitimă a datelor bancare accesate:

(a) pentru a introduce o acțiune în reducțiunea liberalităților excesive, dacă solicitantul întrunește calitatea de succesor rezervatar și ar intenționa să acceseze date bancare din care să rezulte efectuarea unor operațiuni în executarea unor contracte de donație care i-ar fi afectat rezerva succesorală;

(b) pentru a recurge la reunirea fictivă, la masa de calcul, a donațiilor consimțite de *de cuius* în timpul vieții, în vederea defalcării cotităților disponibile a moștenirii și a procedării la imputarea liberalităților;

(c) pentru a se prevala de raportul donațiilor efectuate, prin ipoteză, altui descendent ori soțului supraviețuitor, fără scutire de raport, pe suportul unor operațiuni bancare, ca avans din rezerva acestuia, iar, la momentul partajului succesoral, solicitantul informațiilor bancare s-ar număra printre copărtașii în favoarea cărora operează raportul succesoral;

¹¹ C. MALGIERI, „R.I.P.: Rest in Privacy or Rest in (Quasi-)Property? Personal Data Protection of Deceased Data Subjects between Theoretical Scenarios and National Solutions”, în Ronald Leenes, Rosamunde van Brackel, Serge Gutwirth, Paul De Hert (coord.), „Data Protection and Privacy: The Internet of Bodies”, Bruxelles, 2018, disponibil la <https://ssrn.com/abstract=3185249>.

¹² *Ibidem*.

(d) pentru a identifica elementele de pasiv succesoral (în privința cărora nu au intervenit mecanisme de stingere a datoriilor sau prescrierea dreptului la acțiune) la plata cărora ar fi ținut între limitele activului succesoral brut.

De altfel, în textul art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului se specifică în mod expres că: „Informații de natura secretului bancar pot fi furnizate, în măsura în care acestea sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute ori furnizate, în următoarele situații: a) la solicitarea titularului de cont sau a moștenitorilor acestuia, inclusiv a reprezentanților legali și/sau statutari, ori cu acordul expres al acestora” (desigur, textul nespecificând în ce măsură pot fi accesate, prin justificarea unui interes legitim, date bancare corespunzătoare operațiunilor anterioare decesului titularului contului, chestiune asupra căreia s-a pronunțat completul Î.C.C.J. prin decizia menționată).

3. Accesarea datelor medicale de către moștenitorii pacientului decedat

3.1. Condiția existenței certificatului de moștenitor versus exhibarea „certificatului de calitate de moștenitor”

Este relativ frecventă situația solicitării accesului la datele medicale ale pacientului decedat pentru a aprecia oportunitatea inițierii demersurilor judiciare în vederea stabilirii și sancționării cazurilor de malpraxis, respectiv pentru solicitarea de despăgubiri pentru acoperirea prejudiciului patrimonial și/sau afectiv înregistrat de către succesor ca urmare a decesului titularului acestor date; interesul moștenitorului în accesarea datelor medicale poate fi și unul exclusiv afectiv, orientat către clarificarea circumstanțelor producerii decesului ș.a.

Succesorului i se solicită, în aceste cazuri, documente care atestă calitatea de moștenitor, precizând că accesul la dosarul medical va fi condiționat pentru succesor de exhibarea certificatului de moștenitor. Apreciem că aceste precizări ale legiuitorului trebuie interpretate în sensul exhibării fie a unui veritabil certificat de moștenitor, care specifică întinderea drepturilor succesoriale, dar și întinderea masei succesoriale (i), fie al unui certificat de calitate de moștenitor (ii) din care să nu rezulte și întinderea masei succesoriale, dată fiind totala irelevanță a stabilirii cotelor de moștenire legală, pentru admiterea accesului la datele din dosarul de sănătate. Ca o observație critică, opinăm că menționarea de către legiuitor a condiției exhibării certificatului de moștenitor este incompletă, în realitate legitimarea succesorului solicitant al dreptului de acces la datele medicale putându-se face inclusiv în baza certificatului de calitate de moștenitor, în aplicarea prevederilor art. 117 alin. (1) și (2) din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, modificată și republicată: „(1) La cererea moștenitorilor, notarul public poate elibera certificat de calitate de moștenitor, care atestă numărul, calitatea și întinderea drepturilor tuturor moștenitorilor legali, cu respectarea procedurii prevăzute pentru eliberarea certificatului de moștenitor, exceptând dispozițiile privind masa succesorală. (2) Certificatul

de calitate de moștenitor se eliberează cu respectarea procedurii prevăzute de prezenta lege pentru eliberarea certificatului de moștenitor, stabilindu-se și cotele succesoriale". În opinia noastră, nespecificarea în textele legale a posibilității validării cererii solicitantului de acces la datele din dosarul medical al pacientului decedat în baza certificatului de calitate de moștenitor nu atrage o imposibilitate a unei astfel de recunoașteri, iar condiția exhibării certificatului de moștenitor ar trebui interpretate, într-o logică firească, drept o condiție verificată în măsura în care solicitantul exhibă ce puțin un certificat notarial care să menționeze calitatea de moștenitor, fără referiri la problematicile distribuirii/compartimentării masei succesoriale ori ale stabilirii cotelor-părți din moștenire, dat fiind caracterul complet irelevant al acestor aspecte patrimoniale asupra validării dreptului de acces la date personale sensibile, cum sunt cele referitoare la starea de sănătate, tratamentele medicale la care a fost supus pacientul, cauza decesului acestuia ș.a.

Atât condiția deținerii unui certificat de moștenitor, cât și categoriile de date medicale supuse transferării, la cererea succesorilor, sunt menționate în Ordinul nr. 991/2024 pentru modificarea Normelor de aplicare a Legii drepturilor pacientului nr. 46/2003, aprobate prin Ordinul ministrului sănătății nr. 1.410/2016, arătându-se că art. 11 alin. (3) din Normele de aplicare a Legii drepturilor pacientului nr. 46/2003, aprobate prin Ordinul ministrului sănătății nr. 1.410/2016 se modifică pentru a primi următoarea formulare: „În situația în care pacientul s-a aflat în imposibilitatea de a-și exprima acordul prevăzut la alin. (2) (acordul pacientului privind desemnarea persoanelor care pot fi informate despre starea sa de sănătate, rezultatele investigațiilor, diagnosticul, prognosticul, tratamentul, datele personale) și a intervenit decesul acestuia, datele cu caracter confidențial din foaia de observație, informațiile privind starea pacientului, rezultatele investigațiilor, diagnosticul, prognosticul, tratamentul, datele personale pot fi furnizate, la cerere, pe baza certificatului de calitate de moștenitor". Prin urmare, sunt enumerate următoarele categorii de date personale care vor putea fi accesate, la cerere, posterior decesului titularului, de către persoanele care exhibă un certificat de moștenitor (sau un certificat de calitate de moștenitor, în opinia noastră fiind suficientă și exhibarea acestuia din urmă): (a) informațiile din foaia de observație, (b) rezultatele investigațiilor medicale, (c) diagnosticul/diagnosticile stabilite, (d) prognosticul privind evoluția patologiei, (e) tratamentul administrat pacientului, enumerare care nu este exhaustivă *per se*, ci exemplificativă și care ar urma să acopere o taxonomie largă a investigațiilor, tratamentelor administrate și intervențiilor medicale asupra corpului pacientului.

Categoriile de titulari ai dreptului de acces la dosarul medical al pacientului decedat în ipoteza nenominalizării de către acesta din urmă, pe durata vieții, a unor persoane cărora să le fie recunoscut dreptul de acces, sunt, în ordine: a) soțul supraviețuitor; b) descendenții pacientului decedat; c) ascendenții/tutorii; d) rudele în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv, conform prevederilor O.U.G.

nr. 6/2023 pentru completarea art. 24 din Legea nr. 46/2003. Legitimarea fiecăruia dintre aceste persoane în vederea validării accesului la conținutul dosarului medical implică exhibarea certificatului de moștenitor ori, cel puțin, a certificatului de calitate de moștenitor, întrucât apreciem că și acest din urmă act emis de notarul public ar permite în manieră suficientă identificarea solicitantului ca făcând parte dintr-una din cele patru categorii de aparținători cărora le poate fi recunoscut dreptul de acces la datele medicale ale pacientului decedat.

Teoretic, legiuitorul/executivul ierarhizează categoriile de moștenitori care ar beneficia de dreptul de acces la datele medicale ale autorului lor, prioritizând interesele afective și patrimoniale ale soțului supraviețuitor, respectiv ale descendenților pacientului decedat. Apreciem însă că valoarea juridică a unei astfel de ierarhizări este doar una limitată, dat fiind faptul că și un succesor din clasa colateralilor privilegiați ori chiar din clasa colateralilor ordinari ar putea invoca dreptul de acces la dosarul medical, inclusiv în prezența unor categorii situate pe poziții prioritate în aparenta ierarhie instaurată prin textul legal menționat, și anume descendenții ori ascendenții privilegiați ai pacientului decedat, precum, de pildă, în cazul în care un colateral de-al defunctului (de pildă, un nepot de frate/soră, poziționat în clasa a doua, a colateralilor privilegiați) s-ar fi aflat de facto în întreținerea materială a defunctului și ar prezenta un interes în stabilirea drepturilor sale la despăgubiri în urma constatării unui caz de malpraxis medical.

3.2. Condiția secundară, a inexistenței acordului pacientului asupra persoanelor căreia vor fi transmise datele medicale

Existența dreptului succesorilor de a accesa date medicale este condiționată de inexistența unei preferințe manifestate expres de titularul acestor date personale¹³, la momentul la care era încă în viață, în sensul selectării persoanelor cărora să le fie comunicate aceste informații în eventualitatea decesului. Intervin însă și situații de imposibilitate a pacientului de a-și exprima voința privind transmiterea datelor sale personale privind starea de sănătate unor terțe persoane, inclusiv către membrii familiei, iar aceste cazuri de imposibilitate a exteriorizării deciziei pacientului sunt configurate în art. 11 alin. (4) și alin. (4)¹ din normele de aplicare a Legii nr. 46/2003, potrivit cărora „situațiile în care pacientul se află în imposibilitate de a-și exprima acordul prevăzut la alin. (2) sunt următoarele: a) stare comatoasă; b) stare de inconștiență; c) incapacitate fizică care face imposibilă exprimarea acordului. În cazul pacientului pentru care nu a fost consemnat acordul sau refuzul acestuia privind desemnarea persoanelor prevăzute la alin. (2) se prezumă că pacientul a fost în imposibilitate de a-și exprima acordul”.

¹³ A. GONÇALVES, „Processing of Personal Data Concerning Health under the GDPR”, JusGov Research Paper No. 2023-02, în Maria Miguel Carvalho (coord.), E-Tec Yearbook – Health Law and Technology, Jus-Gov research Center – University of Minho School of Law, 2019, pp. 1-24, online: <https://ssrn.com/abstract=4344712> și <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4344712>.

Observăm intervenția unei prezumții legale relative, iar nu absolute (irefragabile) de imposibilitate a exteriorizării voinței pacientului¹⁴ în materia tratamentului juridic aplicabil datelor sale medicale posterior decesului, prezumție aplicabilă în cazul pacientului pentru care nu a fost consemnat acordul sau refuzul acestuia privind desemnarea persoanelor, pornind de la inexistența unor consemnări sau mențiuni asupra incapacității sale cognitive. Judecătorul va prezuma, astfel, pornind de la absența consemnării vreunor probleme legate de capacitățile mentale și cognitive ale pacientului anterior decesului, că pacientul aflat în stare comatoasă, inconștient, sedat sau într-o altă stare invalidantă, care îl incapacitau să comunice (în pofida inexistenței unor mențiuni exprese consemnate în documentele medicale asupra imposibilității obținerii acordului privind procesarea datelor medicale posterior decesului), prezenta o asemenea imposibilitate de emiteră a consimțământului¹⁵, incapacitate care a intervenit ori chiar s-a materializat în respectivele circumstanțe (prezumție relativă, care ar putea fi combătută prin proba contrară, din care să rezulte manifestări de voință emise în momentele de luciditate ale pacientului).

Sintetizând, dispozițiile Legii nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, modificată, cel mai recent prin O.U.G. 66/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul sănătății, consacră, într-o manieră apropiată de enunțarea unui truism, două direcții de acțiune pentru operatorul de date (clinica medicală) privind posibilitatea ca datele medicale să fie transferate, la cerere, către anumite categorii de persoane¹⁶: (a) transferul datelor medicale către moștenitori ai defunctului, dacă acesta a fost plasat în imposibilitatea de a-și exprima consimțământul privind transmiterea datelor, anterior decesului; (b) către destinatarii nominalizați în acordul explicit exprimat de pacient în timpul vieții.

Menționăm că, în urma modificărilor legislative intervenite în cuprinsul Legii nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, modificată, cel mai recent prin O.U.G. 66/2024, datele medicale ale pacientului decedat referitoare la administrarea unor medicamente de uz uman eliberate pe bază de prescripție medicală sunt stocate pentru un interval maxim de 5 ani de la data colectării în SER (Sistemul Electronic de Raportare), neputând fi radiate sau șterse în acest interval, însă vor fi supuse, la expirarea acestei perioade, procedurii de anonimizare, care implică, desigur,

¹⁴ A. VEDDER, D. SPAJIC, „Moral autonomy of patients and legal barriers to a possible duty of health-related data sharing”, *Ethics and Information Technology*, vol. 25, nr. 23, 2023, pp. 2-11, online: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10676-023-09697-8>.

¹⁵ J. GOICOVICI, „Granularity and specificity of consent and implications thereof for the data controller in the light of the principle of ‘purpose limitation’”, *InterEULawEast: Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations*, vol. 9, nr. 2, 2022, pp. 43-69, online: <https://hrca.srce.hr/293334>.

¹⁶ N. PLOEȘTEANU, A. BOANTĂ, „Transmiterea datelor medicale ale persoanei decedate către terți, rude sau asigurători”, *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 4, 2023.

ireversibilitatea procedurii, identificarea persoanei în baza datelor anonimizate devenind imposibilă. Art. 804¹ alin. 4 și 5 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, introdus prin O.U.G. 66/2024 specifică: „(4) Datele cu caracter personal colectate și prelucrate în SER sunt date privind identificarea persoanei: nume, prenume, CNP sau CID, respectiv codul de identificare al asiguratului, numărul pașaportului sau numărul cardului EU/CE, vârstă, sex și date privind starea de sănătate: diagnosticul sau starea patologică. (5) Datele cu caracter personal prevăzute la alin. (4) se păstrează pentru o perioadă de 5 ani de la data colectării în SER și nu pot fi șterse. La expirarea termenului de 5 ani, datele cu caracter personal se anonimizează prin mijloace automatizate, în mod ireversibil.”

Admisibilitatea cererilor de acces se apreciază prin prisma existenței certificatului de moștenitor (ori a certificatului de calitate de moștenitor, după cum am opinat în paragrafele precedente), iar eventualele dispute în acest perimetru revin spre soluționare compartimentelor de resort din Ministerul Sănătății, conform prevederilor art. 804¹ alin. (6) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, introdus prin O.U.G. 66/2024: „Cererile referitoare la datele din SER, precum și cererile formulate pentru exercitarea drepturilor persoanelor vizate, prevăzute la art. 13-22 din Regulamentul (UE) 2016/679, în raport cu prelucrările de date cu caracter personal, realizate în condițiile prevăzute de prezentul articol, se adresează și se soluționează de către Ministerul Sănătății.”

Pentru datele medicale colectate în circumstanțe de risc epidemiologic, remarcăm că art. V alin. (5) din O.U.G. nr. 180/2020 pentru modificarea și completarea Legii nr. 136/2020 privind instituirea unor măsuri în domeniul sănătății publice în situații de risc epidemiologic și biologic, a O.U.G. nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate, precum și pentru stabilirea unor măsuri cu privire la acordarea concediilor medicale, modificat și completat prin O.U.G. 66/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul sănătății, prevede că: „(5) Datele cu caracter personal prevăzute la alin. (3) se păstrează pe toată perioada de viață a persoanei vizate și nu pot fi șterse. La 30 de zile de la decesul persoanei vizate, datele cu caracter personal privind identificarea acestora se anonimizează prin mijloace automatizate, în mod ireversibil, iar datele privind starea de sănătate ale acestora se păstrează în vederea utilizării strict în scop științific sau statistic.”

Două observații credem că se impun a fi enunțate, pe marginea textului art. V alin. (5) din O.U.G. nr. 180/2020 pentru modificarea și completarea Legii nr. 136/2020 privind instituirea unor măsuri în domeniul sănătății publice în situații de risc epidemiologic și biologic, modificat și completat prin O.U.G. 66/2024, în privința procesării datelor personale posterior decesului pacienților, și anume a datelor privind starea de sănătate, diagnosticul sau starea patologică, istoricul testării și infectării cu virusul SARS-CoV-2, istoricul vaccinării împotriva virusului

SARS-CoV-2 / rapel. O primă observație se leagă de faptul că, doar în aparență, nu s-ar recunoaște un drept de acces la datele medicale succesorilor pacientului decât pentru cererile înregistrate și procesate în intervalul de 30 de zile de la deces, întrucât după 30 de zile de la decesul persoanei vizate, datele medicale care permit identificarea acesteia vor fi supuse anonimizării prin mijloace automatizate, cu reverberații ireversibile asupra posibilității reconstituirii datelor care ar permite identificarea persoanei, urmând ca unica destinație a acestor date anonimizate privind pacienții decedați în urma infectării cu virusul SARS-CoV-2 să fie cea a utilizării strict în scop științific sau statistic. Totuși, este evident că nu o astfel de interpretare illogică ar trebui imprimată textului legal, ci interpretarea conform căreia, precum în cazul oricăror alte patologii pe fondul cărora a intervenit decesul, dosarul medical al pacientului va putea fi accesat de succesorii care exhibă un certificat de moștenitor / de calitate de moștenitor, în următorii ani de la momentul decesului, pentru a invoca în instanță eventualele cazuri de malpraxis etc. și că, teoretic, nu există limite temporale impuse prin legislația specială duratei stocării informațiilor din dosarele medicale ale pacienților decedați, conservate în format fizic și/sau digital de către unitățile medicale propriu-zise, în calitate de operatori de date personale sensibile.

Cea de a doua observație pleacă de la faptul că, în realitate, anonimizarea datelor după 30 zile de la momentul decesului vizează doar datele personale colectate și prelucrate în aplicația informatică „Corona-forms”, respectiv date privind identificarea persoanei (i), precum numele, prenumele, CNP, seria și numărul actului de identitate sau, după caz, numărul pașaportului sau numărul cardului EU/CE, vârstă, sex, adresa de domiciliu sau reședință, numărul de telefon, adresa de e-mail și date privind starea de sănătate înregistrate în aplicația „Corona-forms” (ii), referitoare la diagnostic sau stare patologică, istoric testări și infectări cu virusul SARS-CoV-2, istoric vaccinări împotriva virusului SARS-CoV-2. Nu sunt supuse procedeele de anonimizare posterior intervalului de 30 de zile de la decesul pacientului datele din dosarul său medical, conservate la unitatea clinică unde au fost colectate/portate ori stocate de către operatorii de date din categoria clinicilor medicale; chiar dacă printre aceste date privind starea de sănătate s-ar regăsi și date referitoare la istoricul testării și infectărilor cu virusul SARS-CoV-2 sau istoricul vaccinărilor împotriva virusului SARS-CoV-2. Datele privind starea de sănătate sunt conservate posterior decesului pacientului de către operatorii de date medicale, cât timp persistă scopurile colectării, fără a diferenția în funcție de sursa patologiei, așadar inclusiv pentru patologia asociată contactării virusului SARS-CoV-2 sau a altor forme de coronavirus. „Clona” digitală a acestor date, stocată în aplicația „Corona-forms” va fi însă supusă anonimizării după 30 zile de la decesul pacientului, moment de la care nu mai prezintă relevanță decât în plan statistic ori al cercetării științifice, ca date anonimizate. Pentru succesorii pacientului infestat care a decedat, dosarul medical va putea fi în continuare accesat în următorii ani de la

data decesului, în scopul valorificării drepturilor acestora și al intereselor legitime, fără a li se aplica limite temporale standardizate în materia stocării datelor din dosarele medicale.

4. Concluzii

„Moștenirea digitală”¹⁷, accesarea datelor persoanei decedate, ca și rezolvarea mai „excentrică”, cu eventuala „patrimonializare” a acestor date pentru a le include în categoria bunurilor incorporale¹⁸ făcând (sau nu) obiectul transmisiunii *mortis causa*, implică nuanțe considerabil mai complexe decât cele care încapsulează interogațiile cu privire la caracterul extrapatrimonial/patrimonial al dreptului de acces al succesorilor titularului decedat.

Canalizată în direcția condiționării accesului la date al succesorilor de dovedirea pertinentei unui interes, argumentația reținută pe cale pretoriană, anterior deciziei nr. 9 din 20 mai 2024 a Î.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, pronunțată în dosarul R.I.L. nr. 679/1/2024, a fost disjunctă în funcție de calificarea dreptului de accesare a informațiilor bancare, recunoscut moștenitorilor titularului de cont bancare în condițiile art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006, ca prezentând valențele unui veritabil drept personal nepatrimonial accesoriu drepturilor patrimoniale transmise prin succesiune (i) ori, în mod antagonic, ca ipostaziindu-se într-un drept personal nepatrimonial propriu moștenitorilor, această calificare reverberând asupra limitei temporale a selectării informațiilor bancare ce pot fi comunicate succesorilor solicitanți. După cum am menționat, traversând aspectul calificării dreptului moștenitorilor de a accesa informații protejate de secretul bancar, validarea dreptului de acces al succesorilor la datele persoanelor din categoria creditorilor succesoriali, a donatorilor ș.a. implică o punere în balanță a diferitelor interese legitime aflate în discuție, deoarece ar implica posibile ingerințe în drepturile fundamentale ale unor terțe persoane, ingerințe care trebuie să respecte cerințele de legalitate și legitimitate (în principiu, validarea interesului succesorului de a urmări în instanță protejarea ori recunoașterea unor drepturi).

„Destinul” imprimat datelor medicale, respectiv datelor bancare posterior decesului titularului, precum și „destinația” afectată acestor date rămân înconjurată de problematici aproape indisolubile, însă „firul roșu” care leagă aceste posibile soluții pare să fie cel al justificării interesului legitim al succesorilor solicitanți (i), la care se adaugă cerința (comună celor două seturi de situații) a exhibării certificatului de

¹⁷ T. MIKK, K. SEIN, „Digital Inheritance: Heirs’ Right to Claim Access to Online Accounts under Estonian Law”, *Juridica International*, vol. 27, 2018, pp. 117-128, DOI:10.12697/JI.2018.27.12.

¹⁸ C. MALGIERI, „R.I.P.: Rest in Privacy or Rest in (Quasi-)Property?”, *op. cit. supra*.

moștenitor al solicitantului dreptului de acces. În opinia noastră, pentru argumentele expuse în paragrafele anterioare, validarea dreptului de acces la informațiile bancare, respectiv medicale ar trebui să aibă loc nu doar exclusiv în baza certificatului de moștenitor, ci inclusiv în baza „certificatului de calitate de moștenitor” emis la cerere de către notarul public, dat fiind argumentul că, pentru accesarea acestor date personale ale autorului decedat, succesorii nu plasează în discuție chestiuni privind compunerea masei succesoriale ori întinderea drepturilor succesoriale cu caracter patrimonial, ci invocă o prerogativă extrapatrimonială, cea a accesului la astfel de date, perspectivă din care ar fi suficientă deținerea unui certificat care atestă calitatea de moștenitor.

În analiza alocată validării dreptului de acces al succesorilor la informații bancare, în interpretarea prevederilor art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006, s-a argumentat în practică în direcția exploatării principiului *ubi lex non distinguit*, învederându-se că, dacă legiuitorul ar fi apreciat că moștenitorii nu trebuie să beneficieze de dreptul de a primi informații protejate de secretul bancar în condiții simetrice cu cele aplicabile titularului contului, ar fi impus limitări/condiționări exprese ori, *in extremis*, i-ar fi exclus din enumerare, aplicându-se tratamentul juridic al unor terți desăvârșiți (*penitus extranei*) în raporturile pe care autorul lor le-a avut cu operatorul de date (instituția bancară).

În ceea ce privește procesarea *post mortem* a datelor medicale, în optica celor mai recente modificări legislative aduse prin O.U.G. nr. 66/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul sănătății, se remarcă faptul că datele cu caracter personal privitoare la prescrierea de medicamente de uz uman se păstrează pentru o perioadă de 5 ani de la data colectării în SER, interval în care nu pot fi șterse, iar la expirarea termenului de 5 ani, datele cu caracter personal privind administrarea unor medicamente de uz uman se anonimizează prin mijloace automatizate, în mod ireversibil. Celelalte date privind starea de sănătate, și anume informațiile din dosarul medical propriu-zis nu sunt supuse unor limitări temporale aplicabile stocării, ci stocarea acestora se va face pe durata persistenței scopurilor prelucrării, iar succesorii pacientului decedat le vor putea accesa în baza certificatului de moștenitor/de calitate de moștenitor.

BIBLIOGRAFIE

1. ARORA CHIRAG, „Digital health fiduciaries: protecting user privacy when sharing health data”, *Ethics and Information Technology*, vol. 21, nr. 3, 2019;
2. BALLESTEROS MOFFA LUIS ÁNGEL, *Las fronteras de la privacidad. El conflicto entre seguridad pública y datos personales en una sociedad amenazada y tecnología*, Editorial Comares, Granada, 2020;

3. GOICOVICI JUANITA, „Portabilitatea datelor cu caracter personal, prin prisma dispozițiilor RGDP și ale Directivei 2019/770: este gambitul reginei mutarea de deschidere adecvată?”, *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Seria Științe Juridice, Tomul LXVII, Supliment 2, 2021*, online: http://pub.law.uaic.ro/files/articole/2021/vol.2_2/4.goicovici.pdf;
4. GOICOVICI JUANITA, „Granularity and specificity of consent and implications thereof for the data controller in the light of the principle of ‘purpose limitation’”, *InterEULawEast: Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations*, vol. 9, nr. 2, 2022, online: <https://hrcak.srce.hr/293334>;
5. GOICOVICI JUANITA, „Prelucrarea datelor personale sensibile indirecte din declarațiile fiscale privind conflictele de interese”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, vol. 67, nr. 4, 2022, pp. 13-54, online: [https://doi.org/10.24193/SUBBjur.67\(2022\).4.1](https://doi.org/10.24193/SUBBjur.67(2022).4.1);
6. GONÇALVES ANABELA, „Processing of Personal Data Concerning Health under the GDPR”, *JusGov Research Paper No. 2023-02*, în Maria Miguel Carvalho (coord.), *E-Tec Yearbook – Health Law and Technology*, Jus-Gov research Center – University of Minho School of Law, 2019, online: <https://ssrn.com/abstract=4344712> și <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4344712>;
7. MALGIERI GIANCLAUDIO, „R.I.P.: Rest in Privacy or Rest in (Quasi-)Property? Personal Data Protection of Deceased Data Subjects between Theoretical Scenarios and National Solutions”, în Ronald Leenes, Rosamunde van Brackel, Serge Gutwirth, Paul De Hert (coord.), *Data Protection and Privacy: The Internet of Bodies*, Bruxelles, 2018, online: <https://ssrn.com/abstract=3185249>;
8. MIKK TIINA, SEIN KARIN, „Digital Inheritance: Heirs’ Right to Claim Access to Online Accounts under Estonian Law”, *Juridica International*, vol. 27, 2018, DOI:10.12697/JI.2018.27.12;
9. PLOEȘTEANU NICOLAE, BOANTĂ ADRIAN, „Transmiterea datelor medicale ale persoanei decedate către terți, rude sau asigurători”, *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 4, 2023;
10. ULARIU CONSTANTIN-CLAUDIU, CLIZA MARTA CLAUDIA, „Discuții asupra aplicabilității principiului confidențialității în materia accesului moștenitorilor la datele personale ale autorului lor”, *Dreptul*, nr. 6, 2024;
11. VEDDER ANTON, SPAJIĆ DANIELA, „Moral autonomy of patients and legal barriers to a possible duty of health related data sharing”, *Ethics and Information Technology*, vol. 25, nr. 23, 2023, online: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10676-023-09697-8>.

CONSIDERAȚII PRIVIND OPORTUNITATEA PRELUNGIRII TERMENULUI DE PRONUNȚARE ȘI REDACTARE A HOTĂRÂRILOR CIVILE PENTRU CEL PUȚIN 60 DE ZILE

*Jud. drd. Bogdan Sebastian GAVRILĂ,
Academia de Studii Economice, Școala Doctorală de Drept*

Abstract

As a result of soliciting the Constitutional Court of Romania to rule on the matter of the constitutionality of art. 400 paragraph (1), 405 paragraph (3) and 406 para. (1) and (2) of the Criminal Procedure Code in 2021, with its admission by Decision no. 233/2021 and the subsequent alteration of the unconstitutional legal texts by Law no. 130/2021 for the amendment and completion of Law no. 135/2010 regarding the Criminal Procedure Code, an analysis is required regarding the appropriateness of implementing the Court's reasoning and amending the provisions of the Civil Procedure Code in a similar manner.

The paper aims to demonstrate that the effects of such a measure would have a pronounced positive impact for the realization of justice.

Keywords: *opportunity to establish a deadline of 60 days for drafting and pronouncing; the Constitutional Court of Romania; benefits; barriers.*

Introducere

Înainte de sesizarea Curții Constituționale, dispozițiile Codului de procedură penală care au făcut obiectul analizei aveau următoarea formă: Art. 400 alin. (1): „Rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, care trebuie să aibă conținutul prevăzut pentru dispozițioul hotărârii [...]”; – Art. 405 alin. (2) și (3): „(2) La pronunțarea hotărârii părțile nu se citează. (3) Președintele completului pronunță minuta hotărârii”; – Art. 406 alin. (1) și (2): „(1) Hotărârea se redactează în cel mult 30 de zile de la pronunțare. (2) Hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei, în cel mult 30 de zile de la pronunțare, și se semnează de toți membrii completului și de grefier”¹.

Optica adoptării acestora reflecta încărcătura de la nivelul anului 2009, când au fost înregistrate pe rolul instanțelor de judecată un număr total de 1.878.120 de

¹ Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare.

cauze, în condițiile în care cu trei ani în urmă această cifră fusese de numai 1.505.714². Or, în anul anterior formulării excepției de neconstituționalitate fuseseră înregistrate 2.100.264 de dosare, iar cu doar doi ani în urmă 2.200.930³, fiind cazul unor diferențe semnificative, în condițiile în care schema de personal a rămas identică.

S-au ridicat critici întemeiate privind constituționalitatea acestor prevederi, cu trimiteri la Constituția Spaniei, Codul de procedură penală spaniol, Constituția Belgiei, Codul de procedură german, portughez, olandez și polonez. S-a considerat de către autorul sesizării că la momentul pronunțării nu existau elemente din care să rezulte că a fost ascultat ori că în procesul de deliberare s-a ținut cont de apărările sale, nu a cunoscut motivele pentru care urma să execute în regim de detenție o pedeapsă cu închisoarea, în condițiile în care împrejurările de fapt și temeiurile de drept ce au stat la baza deciziei au fost înfățișate la aproximativ o lună după momentul încarcerării. S-a mai reclamat *inter alia* imposibilitatea de a se determina în ce măsură concluziile sale au fost cu adevărat avute în vedere, de a se stabili dacă motivarea hotărârii la un interval atât de lung după momentul pronunțării este rezultatul deliberărilor anterioare ori dacă este cazul unora noi, de a se cunoaște dacă soluția reflecta convingerea magistratului ca urmare a discuțiilor avute în timpul judecății ori doar o încercare de justificare a unei soluții arbitrare precum și cea de a formula o cale extraordinară de atac imediat după momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești⁴.

Toate aceste critici sunt valide și pe deplin aplicabile și în materie civilă. Partea nu trebuie forțată să intuiască motivele pentru care nu i s-au dat finalitate concluziilor acesteia. Numai printr-o infirmare expresă a poziției sale poate ajunge să înțeleagă raționamentul instanței și să achieseze la dispozițiile acesteia, neputându-i-se impune o decizie doar pentru că provine de la un magistrat.

Aceste argumente au fost primite de către instanța de control constituțional, cu admiterea cererii și cu constatarea ca neconstituționale a prevederilor anterior indicate.

S-a reținut că simpla indicare a unei soluții nemotivate, fără a se explicita cum s-a ajuns la aceasta, nu era aptă să asigure transparența actului de justiție, nu înlătura suspiciunea de arbitrar și nu permitea o bună înțelegere și acceptare a hotărârii judecătorești. Fixarea în scris a silogismului judiciar care justifica soluția la momentul prezentării rezultatului deliberărilor reprezintă o garanție că acestea au reflectat circumstanțele concrete ale speței și că nu au fost afectate de prejudecățile cognitive⁵.

² Raportul C.S.M. privind starea justiției pe anul 2010.

³ Ibidem.

⁴ Decizia nr. 233 din 7 aprilie 2021, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 400 alin. (1), ale art. 405 alin. (2) și (3) și ale art. 406 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală Publicată în Monitorul Oficial nr. 508 din 17.05.2021 par. 5-7.

⁵ Idem par. 49.

Atunci când partea are reprezentarea că toate considerentele sale au fost avute în vedere, chiar dacă nu l-au convins pe magistrat în sensul urmărit de către aceasta, cel puțin va aprecia că au fost respinse în baza unei justificări clare.

Raționamentul Curții a avansat până la punctul în care s-a precizat că i-a fost desconsiderată în mod arbitrar demnitatea persoanei încarcerate în absența unei motivări adecvate și prealabile, motiv pentru care în asigurarea efectivă a dreptului la un proces echitabil și a tuturor garanțiilor care însoțesc actul de înfăptuire a justiției, se impune ca redactarea hotărârii judecătorești să aibă loc la data pronunțării, de vreme ce la acest moment sunt conturate considerentele pentru adoptarea soluției⁶.

În mod fundamentat s-a reținut o atingere adusă demnității iar gravitatea acesteia nu ar fi mai puțin pronunțată în cazul unui proces civil, în care spre exemplu partea este informată abia la câțiva ani după pronunțarea hotărârii definitive de ce s-a impus stabilirea domiciliului minorului la celălalt părinte.

Ca urmare a opiniei exprimate de către Curtea Constituțională a României, prin Legea nr. 130/2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 493 din 12 mai 2021, au fost modificate *inter alia* și prevederile care au făcut obiectul criticilor acesteia, după cum urmează: „1. La articolul 208, alineatele (4) și (5) se modifică și vor avea următorul cuprins: Articolul 391 Soluționarea cauzei (1) Deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii se fac într-un termen de maximum 60 de zile de la închiderea dezbaterilor. ... (3) În cazuri temeinic justificate, dacă deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii nu pot avea loc în termenul prevăzut la alin. (1), instanța poate amâna succesiv pronunțarea, fiecare amânare neputând depăși 30 de zile. În toate cazurile, deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii nu pot avea loc mai târziu de 120 de zile de la închiderea dezbaterilor⁷”.

În prezent, dispozițiile Codului de procedură civilă corespondente celor modificate sunt cele prevăzute de art. 396, precum și de art. 426: „Amânarea pronunțării (1) În cazuri justificate, dacă instanța nu ia hotărârea de îndată, pronunțarea acesteia poate fi amânată pentru un termen care nu poate depăși 15 zile. (2) În cazul amânării prevăzute la alin. (1), președintele, odată cu anunțarea termenului la care a fost amânată pronunțarea, poate stabili că pronunțarea hotărârii se va face prin punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței. (3) Dacă pronunțarea a fost amânată, hotărârea nu poate fi pronunțată mai înainte de data fixată în acest scop... Redactarea și semnarea hotărârii (1) Hotărârea se redactează de judecătorul care a soluționat procesul... (5) Hotărârea se redactează și semnează în termen de cel mult 30 de zile de la data pronunțării, urmând ca, în cazuri temeinic motivate, acest termen să fie prelungit cu câte 30 de zile, de cel mult două ori. Opinia separată a judecătorului rămas în minoritate, precum și, când este cazul, opinia concurentă se redactează și se semnează în același termen. (6) Hotărârea se va întocmi în

⁶ Idem par. 54.

⁷ Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare.

două exemplare originale, dintre care unul se atașează la dosarul cauzei, iar celălalt se va depune spre conservare la dosarul de hotărâri al instanței”⁸.

Până la momentul actual, Curtea Constituțională a fost sesizată în vederea exercitării controlului asupra art. 396 C. proc. civ. în 6 dosare și asupra art. 426 C. proc. civ. în 11 dosare, fără a se constata caracterul neconstituțional al acestor prevederi.

Opinia doctrinară

În ceea ce privește originea dispozițiilor legale care fac obiectul analizei, odată cu Codul civil de la 1864 a fost adoptat și Codul de procedură civilă care se baza pe concepția că adevărul obiectiv nu poate fi cunoscut de către instanță iar hotărârea acesteia era în măsură să exprime numai pe cel juridic, care echivala doar cu o prezumție conform căreia procesul a parcurs toate fazele instituite de lege și că s-au respectat dispozițiile care le guvernează. Acesta a fost întemeiat pe prevederile dreptului procesual ale Cantonului Geneva, dispoziții din legea belgiană privind executarea silită, Codul de procedură civilă francez și un substrat de norme provenind în legiuirile românești anterioare⁹.

Desfășurarea procedurilor era greoaie, fiind acordate termene lungi, administrarea probelor derulându-se pe o perioadă extinsă de timp, accesul la justiție fiind relativ limitat prin prisma costurilor ridicate și lipsei de personal la instanțele inferioare, atribuțiile fiind inițial exercitate de către prefecți, astfel că era necesară deplasarea justițiabililor la reședințele de județ¹⁰.

În pofida acestor deficiențe, procesul civil a fost gândit încă de la început să servească cât mai bine cetățeanul și să îi ofere acces universal și nediscriminatoriu la concursul magistratului în soluționarea problemelor sale cât mai repede cu putință.

Această optică nu trebuie uitată, toate măsurile care urmează a fi implementate în cadrul procedurilor judiciare civile necesitând în primul rând să ajute pe cei angrenați într-un conflict de drept și care necesită examinarea pretențiilor deduse judecății într-un termen optim și rezonabil¹¹.

Deși perspectiva principală redată în articol ar părea că s-ar opune acestui deziderat al celerității în toate prin propunerea de a se mări termene, efectele modificărilor care fac obiectul analizei ar permite totuși optimizarea activității de judecată, cu reducerea riscurilor producerii de erori judiciare și implicit evitarea

⁸ Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, republicată.

⁹ E. Cernea, E. Molcuș, *Istoria Statului și Dreptului românesc*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 259.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ M. Bădescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Sitech, Craiova, 2018.

temporizării proceselor, oamenilor nefiindu-le datorată doar o soluție rapidă, ci și una legală.

În mod judicios s-a reținut că dreptul trebuie să se raporteze în permanență la tot ceea ce este nou, de actualitate, care necesită protecție juridică și să fie în deplină concordanță cu realitățile sociale pe care trebuie să le slujească¹².

Pe fondul creșterii semnificative a numărului de dosare nou intrate, devin necesare intervenții legislative urgente pentru ca exercitarea drepturilor procesuale să nu capete un caracter pur simbolic prin prisma finalizării proceselor la ani distanță față de momentul formulării cererilor introductive.

Reglementarea inițială stabilea că termenul pentru amânarea pronunțării era de numai 7 zile, ajungându-se în mod frecvent la amânări repetate, ce denotă că era de regulă insuficient în raport de nevoile societății de la acea vreme¹³, fiind ulterior mărit la 15 zile ca urmare a modificării alineatului (1) al art. 264 din Codul de procedură civilă prin art. 1 pct. 17 din Ordonanța de urgență nr. 59/2001: „(1) Când motivarea **hotărâri nu se poate face până la data pronunțării**, ea se va face în termen de cel mult 15 zile de la pronunțare”¹⁴.

Dispoziția anterioară considera deci prioritară finalizarea redactării hotărârii și abia apoi urma să fie expus publicului rezultatul controlului judecătoresc. Această abordare a fost însă abandonată, cu forțarea magistraților să adopte soluția cât mai repede și abia apoi să redacteze considerentele, cu toate consecințele aferente. Trebuie însă reținut că simpla cunoaștere a acestora nu este de mare folos pentru părți dacă motivarea le este pusă la dispoziție foarte târziu.

De altfel, Herovanu a relevat că excesul de celeritate este dăunător la fel mult ca și „încetineala nejustificată”. Promptitudinea excesivă a procedurilor în fața instanței, obținută prin „mutilarea mijloacelor de probațiune” și limitarea dezbaterilor este aptă să genereze rezultate „condamnabile”¹⁵.

La momentul adoptării Codului de procedură civilă în care s-a preluat această politică de urgentare a procedurilor, realitățile sociale de la acel moment permiteau instituirea sistemului de termene și sarcini de la finalul ciclului procesual în forma actuală. Însă, trebuie avut în vedere că acestea au suferit modificări semnificative, prin prisma creșterii numărului de cauze ce a dus la depășirea cu regularitate a celor 15 zile pentru pronunțarea hotărârii, precum și a celor 30 pentru elaborarea considerentelor.

¹² M. Bădescu, *Teoria Generală a Dreptului*, Ed. Hamangiu, Craiova, 2020.

¹³ G. Boroi, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I, articolele 1-526, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 737.

¹⁴ Ordonanța de urgență nr. 59 din 25 aprilie 2001 privind modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 138/2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedura civilă publicată în Monitorul Oficial nr. 217 din 27 aprilie 2001.

¹⁵ E. Herovanu, *Principiile procedurii judiciare*, vol. 1-2, Explicațiunea a legilor de organizare judiciară, competență și procedură civilă, București, 1932, p.17.

Consecințele acestei tendințe sunt deosebit de vătămătoare, deoarece chiar dacă s-a reținut că nerespectarea termenului de redactare nu atrage nulitatea hotărârii judecătorești, devine totuși posibilă sancționarea judecătorului pentru săvârșirea unei abateri disciplinare¹⁶.

Posibilitatea suportării unor măsuri punitive este aptă să amplifice nivelul de stres pe care îl resimt persoanele care se găsesc în situația de a înregistra numeroase restanțe, pe fondul existenței unei practici neunitare în materie disciplinară. Acestea preferă să motiveze în mod prioritar dosarele de dificultate mai scăzută, chiar dacă sunt mai recente decât cele mai vechi dar și complexe, astfel încât cel puțin în mod aparent situația acestora să nu pară foarte gravă. Cele din urmă ajung să fie tergiversate în mod excesiv, fiind posibil ca nici la câțiva ani după introducerea minutei în sistemul informatic E.C.R.I.S. să nu fie redactată hotărârea.

Părțile au nevoie să beneficieze de un tratament egal, respectarea principiului unicității justiției, care implică o uniformizare a aplicării legilor pe întreg teritoriul național¹⁷, necesitând diligențe însemnate, neputându-se accepta situația în care la unele completuri de judecată se respectă termenul de redactare de 30 de zile întotdeauna iar la altele acesta este depășit cu titlu de regulă, remediile propuse în lucrare fiind în măsură să contracareze astfel de dezechilibre.

Opinia autorului

Poziția exprimată de către Curtea Constituțională la paragraful 49 din decizia sa este pe deplin aplicabilă și în litigiile civile, mai ales în cele în care judecătorul nu este în măsură să ajungă la concluzie fără a aborda cel puțin toate premisele decisive expuse de către părți, cu confirmarea sau infirmarea acestora înainte de a se tranșa conflictul de drept.

Nu de puține ori, având reprezentarea că o anumită speță este identică cu alta, unii magistrați se grăbesc să pronunțe soluția, nu acordă suficientă atenție unei apărări care poate nu a fost învederată în fața altor instanțe, nu a făcut obiectul analizei acestora și de care ar depinde totuși soarta procesului. Este de preferat să se constate aceste aspecte chiar și la ultimul paragraf al motivării, față de alternativa de a fi remarcate după ce soluția a fost deja afișată pe portalul instanțelor. Parcurgerea etapei unei prime versiuni a proiectului de hotărâre, urmată de corectarea acesteia și abia apoi de conceperea documentelor în care se consemnează minutele permite reducerea șanselor de a fi omise argumente esențiale care în mod obligatoriu trebuiau tratate în prealabil în scris.

¹⁶ G. Boroi, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I, articolele 1-526, Ed. Hamangiu, București, p. 801.

¹⁷ M. Bădescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 384.

Justițiabilii au nevoie de o implicare reală a profesioniștilor dreptului pentru a se putea considera că au beneficiat de o aplicare adecvată a normelor de drept și în cauza lor, în condițiile în care redactarea și semnarea hotărârilor sunt acte ce trebuie îndeplinite din oficiu fără a fi necesară formularea vreunei cereri în acest sens¹⁸.

Este adevărat că într-o anumită măsură, miza proceselor penale a fost considerată mai însemnată pentru public, însă nu trebuie omis că o importanță deosebită se resimte și în cele civile precum cele în care urmează să se decidă asupra suprimării drepturilor părintești, pierderii posesiei unui imobil cu destinația de locuință a familiei, a slujbei sau chiar a dreptului de a-i fi decontate medicamentele de care poate depinde viața reclamantului. Este cazul unei false dileme, toate litigiile fiind esențiale pentru cei angrenați în procedurile din fața instanței, astfel că trebuie întreprinse toate demersurile pentru ca hotărârea să reflecte în mod fidel circumstanțele cauzei.

Totodată, trebuie avut în vedere că inclusiv în procesele civile cei chemați să decidă sunt afectați de prejudecăți sau de sofisme și că le revine îndatorirea de a le reduce pe cât posibil impactul. Una dintre modalitățile cele mai eficiente în acest sens constă în amânarea luării deciziei, cu o separare temporală suficientă între acest moment și cel al dezbatelor finale în care poate au avut loc conflicte între părți sau tentative de *captatio benevolentiae* ce nu trebuie să aibă vreo înrâurire asupra dezno-dământului procesului. Astfel, nu doar în cauzele penale este indispensabil ca magistratului să i se acorde timpul și înlesnirile necesare astfel încât să ajungă la adevărul judiciar în absența oricăror influențe negative.

În ceea ce privește opțiunea actuală a legiuitorului, trebuie avut în vedere că reglementarea în vigoare care stabilește un termen de 15 zile pentru pronunțare, la care se adaugă alte 30 pentru motivare nu generează dificultăți majore cel puțin pentru gestionarea unui anumit număr de cauze aflate pe rolul instanțelor de judecată.

Mulți magistrați reușesc să își motiveze toate dosarele dintr-o ședință în cele 15 zile necesare pentru pronunțare. Pentru aceștia, stabilirea unui termen de 60 zile în care urmează să întreprindă aceeași activitate ar părea chiar contraproductiv. Însă, finalizarea lucrărilor ar fi de preferat să se realizeze totuși până la următoarea ședință de judecată, pentru a putea fi facilitată buna desfășurare a activității instanței. În condițiile în care tot mai multe au adoptat măsura programării acestora din trei în trei săptămâni, iar la cele unde se desfășoară bilunar unele completuri stabilesc termene o dată pe lună, perioada propusă ar fi suficientă pentru a se concepe și chiar corecta considerentele pentru dosarele mai complexe care necesită mai multe eforturi de documentare.

Magistrații diligenți nu vor petrece mai mult timp decât este necesar pentru a le parcurge pe cele mai ușoare. Însă, pentru cele aproximativ 10% care necesită o

¹⁸ I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*. Volumul I, Articolele 1-449, Ed. C.H. Beck. București, 2011.

analiză mai amănunțită, dar și presupun un bun potențial de evoluție profesională, instituirea unui termen de 60 de zile sau chiar de 120 ar fi salutară. Acestea ar urma să fie abordate concomitent cu dosarele din următoarea ședință sau chiar înaintea acestora, fiind disponibil suficient timp pentru soluționarea și a celor din urmă. În cel mai nefericit scenariu, ar urma să se soluționeze dosarele adunate din ultima ședință de judecată la începutul perioadei de două luni a vacanței judecătorești când nu mai sunt programate de regulă decât litigii cu caracter urgent, scenariu preferabil celui menționat anterior în care partea ajunge să fie lipsită de motivare câțiva ani de la pronunțarea minutei.

Se mai impune a fi luat în calcul și impactul mental pe termen lung asupra sănătății psihice al obligației de a se încadra în termene limită pentru îndeplinirea majorității sarcinilor de lucru. În condițiile în care sunt instanțe cu o încărcătură medie pe judecător de aproximativ 3000 de dosare, obligarea magistraților să edicteze considerentele pentru toate acestea în termenul legal în fiecare an, timp de cel puțin 25 de ani de carieră pe parcursul căreia se *totalizează în medie chiar și 150.000 de pagini redactate*, reflectă o așteptare ușor nerealistă din partea legiuitorului, care a stabilit durata actuală de redactare cu titlu universal într-o perioadă în care numărul cauzelor nu era atât de ridicat.

Pentru a se garanta calitatea actului de justiție se impune ca persoana chemată să îl îndeplinească să nu fie constrânsă în permanență de limitări temporale și să aibă timp suficient să se aplece atât cât se impune asupra tuturor cauzelor, mai ales asupra celor care comportă eforturi ample de documentare. În graba de a se încadra în fereastra extrem de limitată impusă de către lege, se pot omite argumente esențiale de care ar depinde tranșarea litigiului. Coroborat și cu reglementarea actuală care nici măcar nu a instituit expres posibilitatea de a se prelungi încă o dată termenul de pronunțare, reiese în mod cert necesitatea unor schimbări.

În acest sens, au fost întreprinse măsuri de către C.S.M. în anul 2023 atunci când a adoptat Hotărârea nr. 40 privind normarea muncii prin care a constatat: *„dată fiind situația actuală a resurselor umane de la nivelul instanțelor judecătorești și a numărului de cauze aflate pe rolul acestora, reținând că, pe fondul deja existent al unei subdimensionări semnificative a schemelor de personal din cadrul instanțelor judecătorești, se sesizează o creștere continuă a numărului posturilor vacante de judecător, ritmul de ocupare al acestora fiind semnificativ mai lent comparativ cu gradul de vacantare, luând în considerare contextul legislativ existent și pe cel preconizat referitor la pensia de serviciu a judecătorilor și procurorilor, care a determinat în ultima perioadă vacantarea unui număr foarte mare de posturi ca urmare a pensionării unor judecători, ținând seama că efectele generate de neorganizarea în anul 2020 a concursului de admitere la Institutul National al Magistraturii și concursul de admitere în magistratură s-au resimțit considerabil la nivelul instanțelor, deja afectate de un volum mare de activitate, și urmează să se resimtă și în următorii ani, în condițiile în care a fost omis un an în procedura de recrutare a judecătorilor”*¹⁹.

¹⁹ Hotărârea C.S.M. nr. 2040 din data de 13.07.2023.

S-a propus limitarea numărului cauzelor care urmau a fi strigate în funcție de specificul completului, după cum urmează: „a) în materiile nonpenale, numărul recomandabil de dosare/complet/total ședințe de judecată programate în decursul unei luni este de 40 dosare la judecătoria, fără a fi luate în considerare dosarele având ca obiect încuviințare executare silită și internare medicală nevoluntară, iar în cazul tribunalelor și curților de apel de 20 dosare în prima instanță și 20 dosare în căile de atac; b) în materiile penale, numărul recomandabil de dosare/complet/total ședințe de judecată programate în decursul unei luni este de 40 dosare la judecătoria, iar în cazul tribunalelor și curților de apel de 20 dosare în prima instanță (dintre care maxim 5 dosare în care instanța a fost sesizată cu rechizitoriu) și 20 dosare în căile de atac”²⁰.

Ulterior, la data de 23.04.2024, a fost adoptată o nouă hotărâre prin care a fost delegată sarcina stabilirii numărului de cauze către președinții de instanțe, care s-ar afla într-o poziție mai adecvată de a stabili dimensionarea numărului de dosare în concordanță cu necesitățile concrete ale fiecăreia, în a se asigura un nivel de activitate rezonabil.

Măsura normării activității împreună cu cea de stabilire a noilor termene de redactare, ar putea produce rezultate productive prin prisma protejării sănătății lucrătorilor care la momentul de față sunt nevoiți să suporte niveluri de muncă excesive.

Contraargumentul cel mai comun la propunerea de normare vizează riscul de ingerință în dreptul părților de a li se soluționa cauza într-un termen rezonabil, însă trebuie avut în vedere că acest deziderat trebuie urmărit și luând în calcul împrejurarea că mulți magistrați nu sunt în măsură să își exercite atribuțiile de serviciu în mod corespunzător pe fondul oboselii accentuate. Faptul că tot mai mulți nu mai pot susține ritmul susținut până la finalul carierei ca urmare a fenomenului de „burnout” poate afecta în mod negativ și mai mult moralul celorlalți din sistem și poate constitui un factor descurajant pentru cei care analizează oportunitatea accederii în această profesie.

Despre această tendință de pe piața muncii care se resimte și în sistemul judiciar s-a precizat că implică extenuare emoțională, simț de împlinire extrem de scăzut și depersonalizare²¹, reprezentând un alt element perturbator în buna desfășurare a activității organelor judiciare și care trebuie combătut în mod activ.

Una dintre metode presupune detașarea efectivă a personalului de la mediul de lucru, cu pauze obligatorii zilnice, săptămânale, cu omisiunea programării de dosare într-o ședință la fiecare trei luni atât înainte cât și după vacanța judecătorească, în evitarea oricăror perioade mai lungi de 3 luni de muncă continuă. Totodată, atunci când nivelul de oboseală crește spre finalul zilei, se pot desfășura activități mai puțin

²⁰ Ibidem.

²¹ C. Maslach, M. P. Leiter, Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry în *World psychiatry: Official journal of the World Psychiatric Association*, 15(2), 2016. pp. 103-111.

solicitante precum regularizarea unor cauze mai puțin complexe, astfel încât să se avanseze pe toate fronturile de muncă.

Motivul pentru care este însă relativ dificilă această distanțare vitală de climatul de la locul de muncă specific al instanțelor se datorează efectului constatat de către Bluma Zeigarnik care a postulat că *oamenii își amintesc procesele incomplete sau întrerupte mai bine decât pe cele complete*, după ce a studiat personal fenomenul, constatând că ospătarii își aminteau comenzile doar cât timp acestea erau în procesul de a fi servite²².

Cercetarea acestui autor prezintă o relevanță majoră inclusiv pentru domeniul dreptului, în condițiile în care împrejurarea că lucrătorii nu sunt la zi cu toate motivările sau cu celelalte îndatoriri profesionale este aptă să genereze un nivel de stres constant în mentalul acestora. Chiar dacă ar solicita zile libere la nu mai târziu de 3 luni de la ultimul concediu, termenul actual de 15 zile pentru soluționarea dosarelor, care include după cum s-a precizat anterior pentru mulți dintre magistrați și activitatea de redactare a considerentelor, face aproape imposibilă separarea completă de încărcătura dosarelor și refacerea resurselor mentale în conformitate cu necesitățile profesiei.

De asemenea, o altă metodă utilă vizează determinarea ordinii de abordare a dosarelor prin raportare la abordarea fostului președinte american, Dwight D. Eisenhower, care a elaborat „*The Eisenhower Matrix*”.

Aceasta reprezintă o filosofie de management al timpului, care presupune gruparea sarcinilor în patru mari categorii: urgente și importante, importante dar nu urgente, urgente dar nu importante precum și cea din urmă care le include pe cele nici urgente și nici importante²³. Cea dintâi se referă la activități de mare impact, dar cu o fereastră limitată de acțiune²⁴, în care ar putea fi încadrate cereri de ordonanță președințială sau dosare rămase nesoluționate din ședința anterioară, studiul dosarelor din cea următoare atunci când se aproprie momentul acesteia, incidente procedurale precum cereri de abținere sau de recuzare et al.

Cea de-a doua presupune sarcini esențiale, dar cu mai mult timp pentru implementare²⁵, precum soluționarea dosarelor luate în pronunțare din ultima ședință până la momentul pregătirii celei următoare, celor care ar urma să primească termen pe cameră de consiliu fără citare în care ar urma să se anuleze cererea, reexaminări de ajutor public, reexaminări mod de calcul taxă de timbru etc.

²² C. J. Syrek, O. Weigelt, C. Peifer, C. H. Antoni. *Zeigarnik's sleepless nights: How unfinished tasks at the end of the week impair employee sleep on the weekend through rumination*. Journal of Occupational Health Psychology, 22(2), 2017. pp. 225-238.

²³ D.R. Kennedy, A. L. Porter, *The Illusion of Urgency* Am J Pharm Educ. 2022 Oct. 86(7): 8914 disponibil pe doi: 10.5688/ajpe8914.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

Cea de-a treia clasificare se referă la obiective urgente, dar de o importanță mai scăzută²⁶, precum managementul cererilor nou intrate, celor aflate în faza regularizării, sarcini administrative în cadrul instanței sau participarea la evenimente de pregătire profesională.

Finalmente, trebuie subliniat că în profesia de magistrat nu există îndatoriri care să nu comporte un nivel minim de relevanță sau de urgență²⁷, astfel că ultima categorie nu este aplicabilă în domeniul său de activitate.

Îmbrățișarea unor astfel de metode de valorificare a timpului alocat poate la rândul său să contribuie la maximizarea impactului actualizării propuse cu privire la dispozițiile Codului de procedură civilă.

Astfel, s-ar permite reducerea nivelului de stres care are o profundă influență negativă asupra calității actului de justiție, îndeplinirea îndatoririlor profesionale necesitând să se realizeze într-o manieră suportabilă pe termen lung.

De aceea, mărirea duratei la cel puțin 60 de zile, cu titlu de excepție la maxim 120, ar permite valorificarea eficientă a acelor zile de pauză vitale pentru sănătatea mentală a magistratului, cu limitarea riscului depășirii termenului limită.

Atunci când acesta are reprezentarea că se bucură de o marjă rezonabilă de timp pentru a-și finaliza sarcinile, este în măsură să resimtă și satisfacții profesionale atunci când le îndeplinește la timp, care să potențeze elanul său de a rezolva noi cereri cu care este investit. Există o mare diferență între a percepe că profesia echivalează doar cu un lung șir de sarcini insurmontabile cu care nu se poate ține pasul și a aprecia că reprezintă o bună oportunitate de îndeplinire a unei vocații, spre binele cetățeanului.

Un alt argument în favoarea schimbărilor constă în avantajul care derivă din parcurgerea dosarului doar o singură dată dar într-un mod mai amănunțit pentru a se putea reține toate argumentele decisive. Chiar și dacă termenul propus de 60 de zile nu s-ar respecta, acest beneficiu tot nu s-ar pierde pentru că nu ar mai fi posibilă introducerea rezultatului deliberării fără o justificare prealabilă scrisă a acestuia. În regimul actual, deși soluția este pronunțată în termenul maximal de 15 zile, justițiabilii pot ajunge să primească motivarea chiar și după câțiva ani, fapt ce implică pierderi de timp însemnate alocate refamiliarizării judecătorului cu aspectele esențiale ale litigiului la momentul conceperii motivelor soluției.

De asemenea, ar fi evitată și situația în care după momentul pronunțării judecătorul nu mai ajunge din varii motive să funcționeze la acea instanță, astfel că nu ar avea cine să îi mai motiveze soluția rămasă în faza pronunțării în caz de imposibilitate sau de refuz.

Un ultim argument vizează statistica numărului de dosare, putând fi observat cu ușurință impactul Legii nr. 130/2021 asupra operativității magistraților secțiilor penale la nivelul Curții de Apel București, spre exemplu.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

Înainte de modificarea Codului de procedură penală, instanțele arondate acestora prezentau un stoc total de 99.167 de dosare alcătuit din cele nou intrate și cel deja existent, fiind soluționat un număr de 80.338 de litigii, rezultând o operativitate medie pe judecător efectivă de 664 de dosare²⁸.

După modificare, fără a se avea în vedere situația din anul 2021 când a început să producă efecte legea indicată anterior de la mijlocul anului, la un stoc total de 104.929 de dosare la nivelul anului 2022 a fost soluționat un număr de 88.419 de litigii penale, rezultând o operativitate medie pe judecător efectivă de 760 de dosare²⁹, fiind cazul unei creșteri impresionante a productivității muncii.

Concluzii

Chiar dacă nu se permanentizează practica normării prin programarea de ședințe cu un număr de până la 40 de dosare, conform recomandării C.S.M. în hotărârea sa inițială, demersul cel puțin de dublare a numărului de zile pentru redactarea hotărârii judecătorești o poate compensa cu succes, cu evitarea afectării grave a stării de sănătate a personalului din domeniul judiciar. Chiar dacă numărul celor afectați în mod pronunțat de volumul excesiv de muncă nu este cunoscut la momentul de față, certitudinea că amploarea fenomenul nu este una limitată poate descuraja pe absolvenții de drept să se orienteze și către o astfel de carieră.

Or, viitorul sistemului depinde și de viabilitatea soluțiilor care urmează a fi implementate în vederea creșterii gradului de atractivitate al profesiei, deziderat care ar fi facilitat inclusiv prin implementarea celei propuse prin prezenta lucrare.

Instituirea unor termene variabile, care să fie aplicate în funcție de specificul fiecărei instanțe, sau chiar a ședinței din care au fost luate în pronunțare cauzele, ar reflecta o aplecare reală către remedierea problemelor acestuia și ar constitui un mijloc eficient de contracarare a oricăror riscuri de suprasolicitare a personalului instanțelor civile.

Organelor abilitate să le controleze activitatea ar urma să li se ofere o marjă suficientă de apreciere cu privire la determinarea legalității și oportunității extinderii termenelor respective, în raport de circumstanțele fiecărui judecător în parte, fiind posibil ca persoane care înregistrează la momentul de față sute de restanțe pe fondul unei scheme subdimensionate de personal, de exemplu, să motiveze mult mai eficient decât cei cu o încărcătură medie. Faptul că acestea nu ar ajunge să mai figureze cu multe dintre redactările actuale peste termen în mod cert le-ar impulsiona moralul și ar încuraja implicarea lor în depășirea cu succes a perioadei dificile în care se află instanța.

²⁸ Extras din raportul de activitate al Curții de Apel București și al instanțelor arondate pe anul 2020.

²⁹ Ibidem.

Totodată, mai trebuie însă avut în vedere că în situația în care în urma unei analize obiective s-ar constata că durata medie de finalizare a proceselor civile ar deveni excesivă ca urmare a implementării măsurilor propuse, nu s-ar impune renunțarea la acestea decât dacă măsura măririi schemelor de personal din cadrul instanțelor, inclusiv în ceea ce privește pe grefieri, nu ar fi suficientă.

Luând în calcul că unul dintre factorii care configurează structura dreptului este cel uman, prin prisma nevoii de a se garanta drepturile esențiale ale individului și statornicirea raporturilor juridice bazate pe respect reciproc și încredere³⁰, preluarea opțiunii legiuitorului din materie penală în litigiile civile ar tinde să asigure o mai bună organizare a activității în instanțe, cu reducerea timpilor de finalizare a proceselor, cel puțin prin scutirea eforturilor de reluare a dosarelor cu ocazia redactării considerentelor, reducerea numărului erorilor judiciare, precum și prin estomparea nivelului de stres resimțit de lucrătorii din sistem.

În concluzie, pare pe deplin oportună modificarea dispozițiilor art. 396 și 426 din Codul de procedură civilă, prin eliminarea celor care prevăd luarea unei decizii imediat după încheierea dezbaterilor și amânarea pronunțării, cu preluarea în cauzele civile a opțiunii legislative de la art. 391 Cod de procedură penală, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 130/2021, în sensul instituirii termenului inițial de 60 de zile pentru deliberarea, redactarea, cât și pronunțarea hotărârii, cu posibilitatea amânării cu câte 30 de zile, dar pe o durată maximă de 120 de zile de la momentul închiderii dezbaterilor.

³⁰ M., Bădescu, *Teoria generală a Dreptului. Curs universitar*, Ediția a VII-a, Ed. Hamangiu, București, 2022. pp. 33, 37.

REPERE ÎN STUDIUL REGIMULUI JURIDIC AL ACVACULTURII ÎN ROMÂNIA, SUB IMPERIUL ORDONANȚEI DE URGENȚĂ A GUVERNULUI NR. 23/2008 PRIVIND PESCUITUL ȘI ACVACULTURA

Cons. jur. dr. Mihai-Bogdan IONESCU-LUPEANU

Abstract

In a moment of profound changes in the fisheries legislation in Romania, in which the days of the current framework regulation in the field of aquaculture are numbered, the author proceeds with a critical analysis of the provisions in force regarding aquaculture.

The approach is justified, mainly, by the principle of ultraactivity of the law, which will make it possible for the existence of cases based on the provisions of Emergency Ordinance no. 23/2008 on fishing and aquaculture long after the abrogation of this law, as well as the lack of specialized literature, with the consequence of not knowing the evolution of the sub-branch of law, which is likely to increase the danger of committing errors during the enactment of the future regulations in the field.

The conclusions of the paper concern, among others: the essential role played in the definition of the notion of "aquaculture" by the legal regime of ownership of the aquatic organisms that are the object of growth or cultivation, the negative repercussions of the acquisition of the quality of "fish farms" by some goods which in fact are nothing but accessory assets to the farm or the need to correlate the special legislation with the common law in the field of fishing and aquaculture.

Keywords: *the legal regime of aquaculture, the history of law, fish farming, legal liability.*

§1. Introducere

Acvacultura în România nu a primit în ultimul sfert de secol atenția cuvenită, în pofida importanței sale economice și alimentare, precum și a funcției de protecție a resursei acvatice vii din habitatele piscicole naturale, prin diminuare amenințării majore la adresa acestora pe care o constituie supraexploatarea. Astfel, dacă Legea nr. 12/1974 privind piscicultura și pescuitul¹ era echilibrată sub aspectul ponderii celor două activități care constituiau obiectul său, actele normative ulterioare, Legea nr. 192/2001 privind fondul piscicol, pescuitul și acvacultura, republica², cu

¹ B. Of. nr. 106 din 30 iulie 1974.

² M. Of. nr. 200 din 20 aprilie 2001.

modificările și completările ulterioare și Ordonanța de urgență nr. 23/2008 privind pescuitul și acvacultura³, aprobată prin Legea nr. 317/2009⁴, cu modificările și completările ulterioare, au alocat un spațiu insuficient reglementării acvaculturii: 10 și respectiv, 7 articole. Efectul direct al acestei penurii normative din legea-cadru îl constituie afectarea activității de acvacultură de către abundența de reglementări secundare și terțiare, elaborate și emise de alte autorități decât cele de resort, ceea ce conduce la o „adevărată bătălie birocratică în reglementarea excesivă a condițiilor de practicare”⁵.

În acest context, Parlamentul României a adoptat Legea acvaculturii (PL-x nr. 474/2021, respectiv Legea nr. 301/2021), pe care a transmis-o, la data de 4 iulie 2022, Președintelui României în vederea promulgării. La 22 iulie 2022, Președintele României a formulat o sesizare a de neconstituționalitate a Legii Acvaculturii, prin care au fost criticate atât conținutul normativ, cât și procedura de adoptare. Asupra acestei sesizări, Curtea Constituțională s-a pronunțat prin Decizia nr. 19 din 23 februarie 2023⁶, admitând obiecția de neconstituționalitate și constatând că dispozițiile art. 14 alin. (1) și (4), art. 21 alin. (1), art. 30 alin. (1), art. 72 lit. f) și art. 73 sunt neconstituționale⁷. În consecință, la data de 26 aprilie 2023, Senatul a procedat la reexaminarea legii, adoptând noua formă la 11 martie 2024, pe care a înaintat-o Camerei Deputaților, care are calitatea de Cameră decizională.

Între timp, la data de 6 iunie 2024 a intrat în vigoare Legea nr. 176/2024 a pescuitului și a protecției resursei acvatice vii⁸. Potrivit dispozițiilor finale ale noului act normativ (art. 61), la data intrării sale în vigoare se abrogă prevederile referitoare la resursa acvatică vie din O.U.G. nr. 23/2008, precum și orice alte dispoziții contrare prevederilor prezentei legi⁹, ceea ce are semnificația unei abrogări exprese parțiale, actul normativ rămânând în vigoare ceea ce privește reglementarea acvaculturii. *Concluzia firească ce se poate trage este aceea că zilele actualei reglementări sunt numărate.* În aceste condiții, un studiu privitor la regimul juridic al acvaculturii sub imperiul O.U.G. nr. 23/2008 este – aparent – superfluu.

„Cui prodest?”, ar suna întrebarea retorică, în limbajul tagmei juriștilor. Mai întâi, sunt de amintit situațiile care vor fi deduse judecății privitor la fapte petrecute mai înainte de ieșirea din vigoare a legii, iar mai apoi necesitatea cunoașterii

³ M. Of. nr. 180 din 10 martie 2008.

⁴ M. Of. nr. 708 din 21 octombrie 2009.

⁵ *Expunere de motive*. Material disponibil la <https://www.cdep.ro/proiecte/2021/400/70/4/em599.pdf>. Accesat la data de 10 iunie 2024.

⁶ M. Of. nr. 347 din 25 aprilie 2023.

⁷ Pe de altă parte, Curtea Constituțională a respins, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 4 alin. (2) lit. a), c), h) și i), ale art. 13 alin. (1), ale art. 15 alin. (1), ale art. 17, ale art. 18 alin. (1), ale art. 19, ale art. 24 alin. (2), ale art. 26, ale art. 30 alin. (2), ale art. 38 alin. (4), ale art. 44, ale art. 57 și ale art. 77 din Legea acvaculturii, precum și legea, în ansamblul său, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

⁸ M. Of. nr. 517 din 3 iunie 2024.

⁹ Art. 61 din Legea nr. 176/2024.

evoluției dreptului în domeniu, pentru a evita comiterea acelorași erori în legislație. Nu în ultimul rând, până la adoptarea și intrarea în vigoare a unei noi legi-cadru a acvaculturii, găsim oportună, pentru bunul mers al activității în domeniu, modificarea prevederilor legale în vigoare, sens în care vom formula unele propuneri de lege ferenda.

§2. Aspecte privitoare la acvacultură

Literatura de specialitate halieutică definește acvacultura ca fiind „știința care se ocupă cu cultivarea și creșterea diferitelor organisme acvatice, care au valoare economică sau intră în hrana naturală a acestor viețuitoare, precum și cu amenajarea și cu întreținerea condițiilor de mediu cât mai adecvate”¹⁰.

În practică, acvacultura în România se desfășoară exclusiv în ape dulci și este caracterizată din punct de vedere tehnologic de două direcții majore: creșterea extensivă și semi-intensivă a ciprinidelor în policultură, în bazine de pământ, respectiv creșterea intensivă a salmonidelor, prin urmare s-ar putea spune că acvacultura este reprezentată în special prin două dintre ramurile ei: ciprinicultura și salmonicultura. Deși grosul producției este asigurat de speciile de ciprinide și păstrăvi, gradul de diversitate al speciilor utilizate este unul ridicat (peste 30), fiind de remarcat dezvoltarea în trecutul recent a unităților de acvacultură care au ca obiect creșterea unor specii precum: sturionii, somnul african, tilapia sau șalăul. Unul dintre motivele dezvoltării creșterii ciprinidelor în policultură îl reprezintă avantajul acesteia „de a conserva sau îmbunătăți calitatea apei și de a contribui, prin reciclarea nutrienților, la economia circulară, având calitatea de furnizor net de servicii de mediu pentru societate”.

Evidențele ANPA înregistrează cca. 135.000 ha de amenajări piscicole cărora le corespund cca. 1000 de amenajări piscicole aflate în proprietatea sau administrarea ANPA, a consiliilor locale și județene sau a Administrației Naționale „Apele Române”; dintre acestea cca. 62% se suprapun ariilor naturale protejate din rețeaua ecologică „Natura 2000”^{11,12}. Fermele piscicole asigură aproximativ 10% din consu-

¹⁰ Laurențiu Lustun, Ion Rădulescu, Vasile Voican, *Dicționar piscicol*, Ed. Ceres, București, 1978, p. 11 col. 2.

¹¹ Producția anului 2019 însumează un total de 15123,88 tone dintre care: ciprinidele autohtone [crap, caras, alte ciprinide autohtone (plătică, babușcă, lin etc.)] – 6198,07 tone, ciprinidele asiatice (sânger, novac, cosaș) – 5330,79 tone, iar speciile de păstrăv (curcubeu, fântânel, indigen) – 2984,28 tone. Restul producției o reprezintă speciile de răpitori (șalău, știucă, somn european, biban) – 232,08 t, sturionii – 297,65 t, alte specii de pești (somn african, somn pitic, anghilă, calcan etc.) – 76,75 t, raci – 0,04 t și 4,22 t. de icre [Material disponibil pe pagina oficială a ANPA, la adresa <https://www.anpa.ro/wp-content/uploads/file/Productie%202019%20acvacultura%201052020.pdf>. Accesat la data de 8 iunie 2024].

¹² Planul Strategic Multianual pentru Acvacultură 2021-2030 (Cap. 1.3.1., pp. 9-10, 13).

mul de pește la nivel național, respectiv aproximativ 12.000 tone¹³, în condițiile în care studiile au relevat o preferință ridicată pentru peștii sălbatici (47%), în comparație cu preferința pentru peștii de crescătorie (11%)¹⁴.

În vederea îmbunătățirii nivelului de performanță și a sustenabilității fermelor de acvacultură, prin creșterea producției, s-a instituit o schemă de ajutor de stat, având ca obiectiv implementarea Programului de susținere a producătorilor din sectorul pescuitului și acvaculturii, aprobat prin Legea nr. 28/2019¹⁵, după ce anterior fusese adoptată Hotărârea de Guvern nr. 748/2018 privind instituirea unei scheme de ajutor de stat pentru reducerea accizei la motorina utilizată în acvacultură¹⁶.

§3. Definiția legală

Acvacultura reprezintă „creșterea sau cultivarea de organisme acvatice utilizând tehnici destinate creșterii producției organismelor în cauză peste capacitatea naturală a mediului, într-un cadru în care organismele respective rămân proprietatea unei persoane fizice sau juridice pe întreaga perioadă de creștere/cultivare și recoltare”¹⁷.

Este de remarcat rolul esențial pe care îl joacă în definirea noțiunii de „acvacultură” regimul juridic al proprietății asupra organismelor acvatice ce fac obiectul creșterii sau cultivării, ceea ce justifică crearea noțiunii – fără aplicabilitate practică – de „furt piscicol”¹⁸.

¹³ Eurofish International Organisation, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, *Consumul de pește și produse pescărești în România: Raport de cercetare cantitativă: Septembrie 2021*, p. 9. Material disponibil pe pagina oficială a ANPA, la adresa https://www.anpa.ro/wp-content/uploads/2011/07/Fish-consumption_Romania-RO_FINAL_27.10.2021.pdf. Accesat la data de 11 iunie 2024.

¹⁴ Eurofish International Organisation, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, *op. cit.*, p. 28.

¹⁵ M. Of. nr. 37 din 14 ianuarie 2019.

¹⁶ M. Of. nr. 812 din 21 septembrie 2018.

¹⁷ Art. 2 pct. 1 din O.U.G. nr. 23/2008.

¹⁸ În accepțiunea legii, această noțiune desemnează „activitatea infracțională care constă în furtul efectivului piscicol în tot sau în parte, prin orice mijloace ori metode, din amenajările piscicole” [art. 2 pct. 42 din O.U.G. nr. 23/2008].

În condițiile în care nici legea pescuitului și acvaculturii, care din perspectiva dreptului penal reprezintă o lege specială care cuprinde și dispoziții penale, și nici Codul Penal, care constituie dreptul comun în materie, nu sancționează, în mod distinct, luarea efectivului piscicol din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept, noțiunea rămâne fără relevanță în plan juridic, urmând a-și găsi aplicare, după caz, prevederile art. 228 și 229 C. pen. care reglementează infracțiunile de furt și furt calificat.

Abordarea nu a constituit un element de noutate introdus în legislația halieutic prin O.U.G. 23/2008. Anterior, Legea nr. 192/2001 a definit noțiunile de „furt piscicol” și „braconaj piscicol”. Intenția legiuitorului de a diferenția cele două categorii de fapte, în funcție de tipul de bazin piscicol afectat, a fost percepută ca laudabilă, însă, în condițiile în care nu a fost susținută de prevederile capitolului dedicat răspunderii juridice pentru încălcarea normelor privitoare la fondul piscicol, pescuit și acvacultură, doctrina nu a putut decât să constate existența unei veritabile rupturi între prevederile

Acvacultura se desfășoară în amenajări piscicole.

Potrivit art. 2 pct. 2 din O.U.G. nr. 23/2008, prin „amenajare piscicolă” se înțelege „unitatea de bază a acvaculturii, reprezentată de:

a) heleșteu - bazin piscicol realizat în săpătură sau umplutură, înconjurat total ori parțial de diguri, prevăzut cu canale de alimentare, de evacuare și perimetrare, dotat cu construcții hidrotehnice și instalații de alimentare, reținere și evacuare a apei;

b) iaz - bazin piscicol realizat prin bararea unei văi cu un baraj, prevăzut cu instalații hidrotehnice pentru reținerea și deversarea/evacuarea apei;

c) stație de reproducere artificială;

d) vivieră flotabilă - instalație plutitoare, alcătuită dintr-un cadru poliedric cu pereți din plasă, destinată creșterii peștilor sau altor viețuitoare acvatice;

e) lacuri de acumulare în care se practică acvacultura;

f) alte instalații destinate acvaculturii;

g) active piscicole - diguri, călugări, stații de pompare, instalații de alimentare cu apă, instalații de evacuare a apei, canale de alimentare a apei, canale de evacuare a apei, canale drenoare, hale de incubație și creștere a puietului, hale de creștere a peștelui de consum, centre administrative, unități de procesare primară, magazin de vânzare în cadrul fermei de acvacultură, magazine de furaje, magazine de depozitare materiale și unelte pescărești, precum și alte construcții aferente unei ferme de acvacultură care sunt necesare asigurării funcționalității acestora”.

În virtutea legii dobândesc calitatea de amenajări piscicole o serie de active piscicole.

Totalitatea peștilor și a altor viețuitoare acvatice existente la un moment dat într-o amenajare piscicolă constituie efectivul piscicol¹⁹.

Acvacultura înglobează atât activitățile de producție animală, cât și vegetală, în medii acvatice²⁰. Practicarea acvaculturii se desfășoară în ferme de acvacultură și în ecosisteme acvatice amenajate, cu acordul proprietarului sau administratorului acestora, respectiv în ecosistemele acvatice naturale identificate, nominalizate, în condițiile stabilite prin ordin al ministrului agriculturii și dezvoltării rurale, la propunerea Agenției Naționale pentru Pescuit și Acvacultură (ANPA), în baza Planului strategic național multianual pentru acvacultură²¹.

Scopul dezvoltării acvaculturii îl constituie diversificarea ofertei calitative și cantitative de pește și alte viețuitoare acvatice, precum și punerea în valoare a tuturor amenajărilor piscicole, indiferent de deținător²². *Nu găsim rațiunea introducerii în legea cadru în materie a enumerării măsurilor de dezvoltare a acvaculturii și a*

actului normativ, „ca și cum ar fi fost gândite și redactate de persoane diferite și apoi au fost lipite fără a fi puse în concordanță” [Mirela Gorunescu, *Ocotirea penală a fondului piscicol, a pescuitului și a acvaculturii*, Revista de Drept Penal, nr. 2/2002, p. 83].

¹⁹ Art. 2 pct. 41 din O.U.G. nr. 23/2008.

²⁰ Art. 43 alin. (1) din O.U.G. nr. 23/2008.

²¹ Art. 43 alin. (2) din O.U.G. nr. 23/2008.

²² Art. 43 alin. (3) din O.U.G. nr. 23/2008.

scopului acțiunilor efectuate în această direcție²³, fără a pune în discuție faptul că unele dintre tezele avansate sunt, din punctul nostru de vedere, eronate.

Utilizarea apei pentru activitatea de acvacultură în amenajările piscicole este supusă prevederilor legislației din domeniul apelor²⁴.

§4. Valorificarea amenajărilor piscicole

Potrivit art. 46¹ alin. (1) din O.U.G. nr. 23/2008, „Valorificarea activelor și amenajărilor piscicole aflate în domeniul public/privat al statului se face, după caz, prin concesiunare, arendare, închiriere sau alte forme prevăzute de lege”.

Remarcăm inconsecvența legiuitorului în ceea ce privește terminologia utilizată. Prin raportare la definiția noțiunii de „amenajare piscicolă” apreciem că se impune modificarea textului de lege. Propunem de lege ferenda următorul conținut: „Valorificarea amenajărilor piscicole aflate în domeniul public/privat al statului se face, după caz, prin concesiunare, arendare, închiriere sau alte forme prevăzute de lege”²⁵.

În scopul impulsivării dezvoltării acvaculturii, concesiunarea terenurilor proprietate privată a statului pe care sunt construite amenajări piscicole se face conform prevederilor legale în vigoare, inclusiv către proprietarii activelor²⁶.

Durata concesiunilor în domeniu se stabilește de concedent, pe baza studiului de oportunitate.

Instituțiilor publice și societăților comerciale cu capital majoritar de stat, deținătoare de amenajări piscicole, le incumbă obligația de a comunica anual, până la data de 30 noiembrie, către ANPA, inventarul amenajărilor piscicole de orice tip care sunt sau pot fi utilizate pentru desfășurarea activității de acvacultură.

Nivelul redevenței sau chiriei solicitate pentru amenajările piscicole este corelat cu categoriile de bonitate piscicolă existente în România, stabilite în baza unor studii elaborate de instituții specializate din domeniul pescăresc.

Stabilirea nivelului redevenței sau chiriei solicitate pentru activitatea de acvacultură, se va efectua, prin raportare la sus-zisele studii²⁷. În aplicarea acestei ultime prevederi a fost emisă Decizia președintelui ANPA nr. 466/2023 privind stabilirea modului de calcul al redevenței minime aplicabile contractelor de concesiune care au ca obiect exploatarea în scop piscicol a terenurilor pe care sunt amplasate

²³ Art. 44 din O.U.G. nr. 23/2008.

²⁴ Art. 43 alin. (4) din O.U.G. nr. 23/2008.

²⁵ Legea acvaculturii – în forma adoptată de Senat – rezolvă această chestiune, noțiunile de „active piscicole” fiind autonomă de cea de „amenajare piscicolă/ fermă piscicolă”.

²⁶ Art. 46¹ alin. (2) din O.U.G. nr. 23/2008.

Sunt exceptate terenurile prevăzute în Legea nr. 45/2009 privind organizarea și funcționarea Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu Șişești” și a sistemului de cercetare-dezvoltare din domeniile agriculturii, silviculturii și industriei alimentare (M. Of. nr. 200 din 30 martie 2009), cu modificările și completările ulterioare.

²⁷ Art. 43 alin. (5)-(7) din O.U.G. nr. 23/2008.

amenajări piscicole aflate în administrarea Agenției Naționale pentru Pescuit și Acvacultură²⁸.

§5. Registrul unităților de producție din acvacultură și licențele de acvacultură

Toate unitățile de producție din acvacultură sunt înscrise în Registrul unităților de acvacultură și primesc licențe de acvacultură, în condițiile stabilite de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR), la propunerea ANPA, aprobate prin ordin al ministrului agriculturii și dezvoltării rurale, recte prin Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 332/2008²⁹, cu modificările și completările ulterioare.

Organizarea și actualizarea Registrului unităților de producție din acvacultură, respectiv emiterea licențelor de acvacultură este de competența ANPA. La nivelul lunii aprilie 2023, în Registrul unităților de producție din acvacultură erau înscrise 1568 de entități³⁰.

Pentru înscrierea în Registrul unităților de acvacultură și pentru eliberarea licenței de acvacultură, solicitanții înaintează filialelor teritoriale ale ANPA cerere-tip³¹, al cărei model constituie, însoțită de documentele prevăzute de lege³². În termen de 10 zile de la depunere, este verificată autenticitatea datelor înscrise în documente și se întocmește „Nota de constatare”³³, cu privire la îndeplinirea sau neîndeplinirea condițiilor pentru obținerea licenței de acvacultură. Dacă solicitantul îndeplinește condițiile, se va proceda la eliberarea licenței de acvacultură și la înscrierea unității de producție din acvacultură în Registrul unităților de acvacultură³⁴. În ultimii ani s-a înregistrat o creștere a numărului de unități licențiate

²⁸ M. Of. nr. 735 din 10 august 2023.

²⁹ M. Of. nr. 412 din 2 iunie 2008.

³⁰ Registrul unităților de acvacultură. Material disponibil pe pagina oficială a ANPA, la adresa <https://www.anpa.ro/wp-content/uploads/2011/07/RUA-la-11.04.2024.pdf>. Accesat la data de 10 iunie 2024.

³¹ Anexa nr. 1 a Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008.

³² Art. 2 lit. b)-k) din Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008: „fișa unității de producție din acvacultură, conform anexei nr. 2; contract de concesiune/arendă/asociere și alte documente prin care se atestă proprietatea/administrarea în vederea desfășurării activității de acvacultură; schița și planul de încadrare în zonă ale unității de acvacultură; copie a actului de identitate al proprietarului/ administratorului și/sau copie a statutului societății comerciale care administrează unitatea de producție, din care să reiasă că are acvacultura în obiectul de activitate; copie a certificatului de înregistrare fiscală; copie a autorizației de mediu, pentru punctul de lucru pentru care se solicită licența de acvacultură; copie a autorizației de gospodărire a apelor, pentru punctul de lucru pentru care se solicită licența de acvacultură; înregistrare sanitar-veterinară; certificat constatator cu declararea punctului de lucru emis de oficiul registrului comerțului; acordul deținătorului legal al lacului de acumulare, din care să rezulte că poate desfășura activități de acvacultură”.

³³ Anexa nr. 3 a Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008.

³⁴ Art. 3 din Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008.

de la 634, în 2016 la 735, în 2020, grefat însă pe o scădere, în aceeași unitate de timp a procentului de unități active de la 95% la 90%³⁵.

Sunt implicate în etapele obținerii licenței de acvacultură următoarele instituții: Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară, Oficiul Registrului Comerțului, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, Agenția Națională pentru Aarii Naturale Protejate, Administrația Națională Apele Române, Direcția Sanitar Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor și ANPA.

În principiu, durata de eliberare a celor mai multe dintre documentele necesare obținerii licenței de acvacultură variază între 0 și 90 de zile, de la data depunerii documentației complete (cu excepția autorizației de gospodărire a apelor care, dacă include și autorizația de punere în siguranță a barajului, poate necesita 135 de zile sau autorizația de mediu). Ca urmare, se apreciază că obținerea licenței de acvacultură poate necesita cca. 240 de zile, în cazurile cele mai dificile, respectiv în cele ale lacurilor de acumulare și iazurilor, caz în care și costurile pot atinge suma de 15.000 de lei³⁶.

Licența de acvacultură este un document netransmisibil, eliberat pentru o perioadă nedeterminată³⁷.

Schimbarea proprietarului sau a administratorului, respectiv modificările privitoare la capacitatea de producție și speciile cultivate se aduc la cunoștința ANPA, în 30 de zile de la apariția situației modificatoare, în vederea reactualizării Registrului și eliberării unei noi licențe de acvacultură, după caz³⁸.

Schimbarea – totală sau parțială – a destinației capacităților de producție din acvacultură se efectuează în baza unor studii de evaluare a impactului de mediu și se aprobă prin ordin al ministrului agriculturii și dezvoltării rurale³⁹.

³⁵ Planul Strategic Multianual pentru Acvacultură 2021-2030 (Cap. 1.3.1., p. 13). Material disponibil pe pagina oficială a ANPA, la adresa <https://www.anpa.ro/wp-content/uploads/file/Planul%20Strategic%20National%20Multianual%20pentru%20Acvacultura%202021%20-%202030.pdf>. Accesat la data de 10 iunie 2024.

³⁶ Planul Strategic Multianual pentru Acvacultură 2022-2030 (Cap. 3.1.1.2., pp. 51-52), aprobat prin Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 188/ 5 iulie 2022.

În perioada 2017-2019, pentru lacurile de acumulare scoase la licitație de către Administrația Națională „Apele Române”, în vederea practicării activității de acvacultură, s-au înregistrat cazuri în care durata obținerii autorizației de acvacultură a depășit un an.

³⁷ Art. 4 din Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008. Modelul tip al licenței de acvacultură constituie Anexa nr. 4 a Ordinului ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008.

Prin Nota nr. 1826/ 27.02.2017, ANPA a procedat la clarificarea modului de aplicare a prevederilor Ordinului ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008, în sensul că, de la data emiterii Notei, se va elibera o singură licență de acvacultură, în cazul în care unitatea care face obiectul solicitării este compusă atât din pepinieră pentru producerea puietului, cât și din crescătorie pentru producerea peștelui de consum.

³⁸ Art. 45 alin. (2) din O.U.G. nr. 23/2008, art. 5 alin. (1) din Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008.

³⁹ Art. 45 alin. (5) din O.U.G. nr. 23/2008.

Măsura anulării sau suspendării pentru o perioadă de 90 de zile a licenței de acvacultură se ia, la propunerea personalului cu drept de inspecție și control, în cazul în care fie operatorul economic nu mai respectă condițiile care au stat la baza eliberării licenței de acvacultură, fie folosește capacitatea de producție în alte scopuri decât cele declarate.

Pe cale de consecință, anularea licenței de acvacultură determină excluderea unităților de producție din Registrul unităților de acvacultură⁴⁰.

§6. Introducerea speciilor exotice sau absente la nivel local în cultură în amenajările piscicole

În condițiile în care una dintre amenințările majore la adresa faunei sălbatice o constituie speciile invazive, introducerea în cultură în amenajările piscicole în sistem deschis a speciilor exotice sau absente la nivel local se efectuează cu avizul MADR și al Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor (MMAP), în baza unor studii prin care se stabilesc inclusiv condițiile de carantină și de control pentru evitarea evadărilor în mediul natural⁴¹. Cel mai probabil din acest motiv se observă tendința de a se propune introducerea speciilor noi în acvacultură în sisteme de creștere intensive, închise, de tip recirculant, care au meritul de a reduce la minim posibilitatea de evadarea a unor exemplare în habitatele piscicole naturale⁴².

§7. Acvacultura marină, denumită în actele normative de dată recentă și „maricultură”⁴³, se practică în medii acvatice naturale, în viviere⁴⁴. Vivierele flotabile reprezintă instalații plutitoare, alcătuite dintr-un cadru poliedric cu pereți din plasă, destinată creșterii peștilor sau altor viețuitoare acvatice⁴⁵.

Concesionarea a luciului de apă marină și a accesului la acesta se face de către autoritatea administrativă responsabilă cu gospodărirea apelor, pe o perioadă de 10 ani cu posibilitatea prelungirii⁴⁶.

Desfășurarea activităților de acvacultură marină este condiționată de „obținerea unei autorizații eliberate de autoritatea publică centrală pentru agricultură, alimentație și păduri, în condițiile legii; autorizarea activităților de acvacultură marină în

⁴⁰ Art. 5 alin. (2) și (3) din Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 322/2008.

⁴¹ Art. 46 din O.U.G. nr. 23/2008.

Noțiunea de specie introdusă desemnează „orice specie de pești sau de alte viețuitoare acvatice introdusă intenționat ori accidental de om într-un mediu acvatic diferit de cel în care este prezentă natural” [art. 2 pct. 41 din O.U.G. nr. 23/2008].

⁴² Planul Strategic Național Multianual pentru Acvacultură 2021-2030 (Cap. 1.3.1, p. 9).

⁴³ Planul de amenajare a spațiului maritim, aprobat prin O.U.G. nr. 97/2023 (M. Of. nr. 1027 din 10 noiembrie 2023).

⁴⁴ Art. 46² alin. (1) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁴⁵ Art. 2 pct. 2 lit. d) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁴⁶ Art. 46² alin. (2) din O.U.G. nr. 23/2008.

baza reglementărilor de protecție a mediului și a celor sanitar-veterinare; și evitarea degradării calității apei marine și a biodiversității”⁴⁷.

Termenii și condițiile de acordare și retragere a autorizației pentru acvacultura marină se stabilesc prin ordin al autorității publice centrale care răspunde de pescuit și acvacultură, prin ANPA⁴⁸.

Amplasarea unităților de acvacultură se face la o distanță corespunzătoare de alte habitate sensibile, de zonele de agrement și de pescuit, în vreme ce facilitățile conexe (instalațiile logistice, de tratament și de ambalare) se vor amplasa pe sol, pe cât posibil în zonele industriale existente⁴⁹.

Agenților economici cu activități de acvacultură marină le incumbă obligația de a întocmi un plan de urgență specific pentru fiecare zonă – vizat de autoritatea publică centrală pentru agricultură, alimentație și păduri – în scopul înlăturării riscurilor epidemiilor, pentru a limita consecințele evadării peștilor din zona crescătoriei și ale introducerii de specii exotice⁵⁰.

Utilizarea produselor chimice toxice în unitățile de acvacultură marină este prohibită⁵¹.

Pentru acvacultură, stabilirea producției realizate se face în temeiul facturilor de vânzare a peștelui sau a altor viețuitoare acvatice⁵².

§8. Acvacultura în ariile naturale protejate

8.1. Considerații generale asupra restricțiilor existente în principalele categorii de arii naturale protejate

A. Parcurile naționale și naturale

Zonarea internă a parcurilor naționale și naturale se face prin planul de management al ariei naturale protejate, aprobat prin ordin al ministrului mediului,

⁴⁷ Art. 25 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 202/2002 privind gospodărirea integrată a zonei costiere (M. Of. nr. 965 din 28 decembrie 2002), cu modificările și completările ulterioare.

⁴⁸ Art. 46³ alin. (1) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁴⁹ Art. 25 alin. (2) din O.U.G. nr. 202/2002.

⁵⁰ Art. 25 alin. (3) și (4) din O.U.G. nr. 202/2002.

Art. 25 alin. (6) din O.U.G. nr. 202/2002: „Introducerea de specii exotice se va face numai cu avizul autorității publice centrale pentru protecția mediului și gospodărirea apelor”.

De altfel avizul autorității publice centrale care răspunde de pescuit și acvacultură și al autorității publice centrale care răspunde de mediu este necesar pentru introducerea oricăror specii de pești sau culturi în amenajările marine, indiferent de proveniența acestora [art. 46³ alin. (2) din O.U.G. nr. 23/2008].

⁵¹ Art. 25 alin. (5) din O.U.G. nr. 202/2002.

⁵² Art. 3 alin. (2) din Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 772/2007 privind criteriile de recunoaștere a organizațiilor de producători din sectorul pescuitului și acvaculturii (M. Of. nr. 701 din 17 octombrie 2007), cu modificările și completările ulterioare].

apelor și pădurilor, termenul pentru elaborarea planului de management fiind de 2 ani de la semnarea contractului de administrare⁵³. În vederea menținerii sau îmbunătățirii stării de conservare a elementelor de interes conservativ, regulamentul ariei protejate – parte integrantă a planului de management – reglementează (și) activitățile de silvicultură, vânătoare și pescuit, locul și modul lor de desfășurare, pe suprafața ariilor naturale protejate⁵⁴.

Planurile de management definesc și delimitează următoarele areale, fiecare cu regimul său juridic distinct:

a) **zonele cu protecție strictă** care reprezintă „zonele din parcurile naționale și naturale, de mare importanță științifică, ce cuprind atât rezervații științifice, cât și zone sălbatice în care nu au existat intervenții antropice sau nivelul acestora a fost foarte redus”, în care este prohibită desfășurarea oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare, educație ecologică, activități de ecoturism, cu limitările descrise în planurile de management⁵⁵.

b) **zonele de protecție integrală**, care cuprind cele mai valoroase bunuri ale patrimoniului natural din interiorul parcurilor naționale și naturale, în care sunt prohibite, în principiu, „orice forme de exploatare sau utilizare a resurselor naturale, precum și orice forme de folosire a terenurilor, incompatibile cu scopul de protecție și/sau de conservare”, precum și „activitățile de construcții-investiții, cu excepția celor destinate administrării ariei naturale protejate și/sau activităților de cercetare științifică ori a celor destinate asigurării siguranței naționale sau prevenirii unor calamități naturale”. Pe cale de excepție, în zonele de protecție integrală, în afara

⁵³ Art. 22 alin. (1) din Ordonanța de urgență nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice (M. Of. nr. 442 din 29 iunie 2007), aprobată prin Legea nr. 49/2011 (M. Of. nr. 262 din 13 aprilie 2011), cu modificările și completările ulterioare.

Potrivit art. 4.1. lit. n) din Anexa nr. 4 (Contractul de administrare) la Metodologia de atribuire în administrare a ariilor naturale protejate, din 06.10.2020, aprobată prin Ordinul ministrului mediului, apelor și pădurilor nr. 1822/2020 (M. Of. nr. 962 din 20 octombrie 2020), administrației ariei naturale protejate îi incumbă obligația „să elaboreze planul de management sau actualizarea acestuia, prin implicarea și consultarea factorilor interesați și cu avizul consiliului științific, și să îl transmită spre avizare ANANP [n.n. – Agenția Națională pentru Aree Naturale Protejate], în termen de 2 ani de la încheierea prezentului contract de administrare sau în conformitate cu termenul-limită menționat în contractul de finanțare națională/internațională/europeană, însoțit de decizia etapei de încadrare/avizul de mediu obținut în procedura evaluării de mediu pentru planuri și programe, emisă/emis de autoritatea competentă pentru protecția mediului, apelor și pădurilor”. Neîndeplinirea obligației este sancționată cu rezilierea de drept a contractului, fără intervenția instanței de judecată, dacă, după punerea în întârziere a administratorului ariei naturale protejate de către ANANP, acesta nu procedează la îndeplinirea obligației în termenul prevăzut în notificare art. 8 lit. c) din Contractul de administrare raportat la art. 4.1. lit. n) din același instrument de drept.

⁵⁴ Anexa nr. 2 (Structura planului de management al ariilor naturale protejate și Anexa nr. 3 (Note explicative referitoare la informațiile care vor fi incluse în Planul de management) la Ghidul de elaborare a Planului de management al ariilor naturale protejate, din 06.04.2023, aprobat prin Ordinul ministrului mediului, apelor și pădurilor nr. 901/2023 (M. Of. nr. 375 din 3 mai 2023).

⁵⁵ Art. 22 alin. (2) și (3) din O.U.G. nr. 57/2007.

perimetrelor rezervațiilor științifice, se pot desfășura o serie de activități, printre care nu se numără și acvacultura⁵⁶.

c) **zonele-tampon**, denumite zone de conservare durabilă, în parcurile naționale, respectiv zone de management durabil, în parcurile naturale⁵⁷.

În **zonele de conservare durabilă din parcurile naționale** sunt permise, printre altele, „activități tradiționale de utilizare a unor resurse regenerabile, în limita capacității productive și de suport a ecosistemelor, prin tehnologii cu impact redus, precum recoltarea de fructe de pădure, de ciuperci și de plante medicinale, cu respectarea normativelor în vigoare” și „activități tradiționale de utilizare a resurselor regenerabile, prin introducerea de tehnologii cu impact redus”⁵⁸.

Prin raportare la definiția pe care dreptul comun în materia protecției mediului o oferă noțiunii de „resurse naturale”⁵⁹ și implicit celei de „resurse regenerabile”, cititorul neavizat ar putea fi tentat să considere ca permise (și) activitățile tradiționale de utilizare a faunei acvatice, ca resursă regenerabilă.

În ceea ce privește primul tip de activități tradiționale observăm că legiuitorul, pe de-o parte, enumeră – cu titlu exemplificativ – o serie de resurse care însă se circumscriu în totalitate regnului vegetal, iar pe de altă parte, condiționează desfășurarea activităților de calitatea persoanelor fizice sau juridice de deținători ori administratori de terenuri în interiorul parcului sau de desfășurarea activităților de către comunitățile locale⁶⁰.

*Din economia legii, în urma unei interpretări sistematice a legislației naționale, concluzionăm că pescuitul și acvacultura nu se numără printre activitățile tradiționale ce pot fi desfășurate în zonele de conservare durabilă din parcurile naționale. Printre argumentele pe care se întemeiază opinia noastră se numără caracterul de bunuri accesorii fondului funciar al resurselor regenerabile enumerate exemplificativ în art. 22 alin. (8) lit. i) din O.U.G. nr. 57/2007 și statutul de bun public al vietăților acvatice din bazinele piscicole naturale*⁶¹.

⁵⁶ Art. 22 alin. (5) din O.U.G. nr. 57/2007.

⁵⁷ Art. 22 alin. (7) din O.U.G. nr. 57/2007.

⁵⁸ Art. 22 alin. (8) lit. i) și k) din O.U.G. nr. 57/2007.

⁵⁹ Art. 2 pct. 60 din Ordonanța de urgență nr. 195/2005 privind protecția mediului (M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005), aprobată prin Legea nr. 265/2006, cu modificările și completările ulterioare: „resurse naturale - totalitatea elementelor naturale ale mediului ce pot fi folosite în activitatea umană: resurse neregenerabile - minerale și combustibili fosili, regenerabile - apă, aer, sol, floră, fauna sălbatică, inclusiv cele inepuizabile - energie solară, eoliană, geotermală și a valurilor”.

Pentru amănunte privitoare la noțiunea de „resurse naturale”, a se vedea Mihai-Bogdan Ionescu-Lupeanu, *Noțiunile de „mediul înconjurător” și „resurse naturale”. Elemente de drept comparat în Studii și Cercetări Juridice Europene* (Conferința Internațională a Doctoranzilor în Drept, Ediția 10, Timișoara, 2018), Ed. Universul Juridic, București, 2018, pp. 56-64.

⁶⁰ Art. 22 alin. (8) lit. i) teza finală din O.U.G. nr. 57/2007.

⁶¹ În acest sens observăm că, spre exemplu, art. 58 alin. (3) din Legea nr. 46/2008 privind Codul Silvic, republicată (M. Of. nr. 611 din 12 august 2015), cu modificările și completările ulterioare, încadrează fauna de interes cinegetic, peștele din apele de munte, din crescătorii, bălți și iazuri din fondul forestier, fructele de pădure, semințele forestiere, trufele și alte ciuperci comestibile din flora

Nu în ultimul rând, trebuie avut în vedere că legiuitorul a înțeles să trateze în mod particular activitățile de exploatare a resurselor naturale regenerabile pe care le constituie fauna sălbatică terestră și acvatică, prin vânătoare și respectiv pescuit sau acvacultură, edificator în acest sens fiind faptul că, în **zonele de management durabil din parcurilor naturale** sunt permise, în mod expres, activitățile de vânătoare cu avizarea cotelor de recoltă și a acțiunilor de vânătoare de către administratorul ariei naturale protejate și activitățile de pescuit sportiv⁶², de unde rezultă nu numai diferențierea acestor resurse regenerabile de alte de aceeași natură, dar și diferențierea formelor de exploatare, potrivit tipurilor de pescuit recunoscute de legea cadru a pescuitului și acvaculturii.

d) În **zonele de dezvoltare durabilă**, cu respectarea prevederilor din planurile de management, se pot desfășura următoarele activități de pescuit sportiv, industrial și piscicultură⁶³.

Față de utilizarea noțiunii de „pescuit industrial”, ne vedem nevoiți a reitera opinia exprimată anterior⁶⁴, în contextul utilizării aceleași noțiuni de către art. 40 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României⁶⁵, aprobată prin Legea nr. 243/2002⁶⁶, cu modificările și completările ulterioare, potrivit căreia se impune corelarea legislației speciale cu dreptul comun în domeniul halieutic, și înlocuirea acesteia cu noțiunea de „pescuit comercial”.

În ceea ce privește utilizarea noțiunii de „piscicultură”, propunem de lege ferenda înlocuirea acesteia cu cea de „acvacultură”. Între cele două noțiuni există o relație de la parte

spontană din cuprinsul acestuia, plante medicinale și aromatice din cuprinsul acestuia, rășina și alte produse în categoria produselor nelemnoase specifice fondului forestier național, cu precizarea că „Produsele pădurii aparțin proprietarilor sau deținătorilor acesteia, după caz, cu excepția faunei de interes cinegetic și a peștelui din apele de munte” [art. 58 alin. (4) din Legea nr. 46/2008].

⁶² Art. 22 alin. (9) lit. m) și n) din O.U.G. nr. 57/2007. Este de menționat că legiuitorul să reglementeze distinct „activitățile tradiționale de utilizare a unor resurse regenerabile, în limita capacității productive și de suport a ecosistemelor, prin tehnologii cu impact redus, precum recoltarea de fructe de pădure, de ciuperci și de plante medicinale, cu respectarea normativelor în vigoare” [art. 22 alin. (9) lit. i) din O.U.G. nr. 57/2007].

⁶³ Art. 22 alin. (11) lit. c) din O.U.G. nr. 57/2007.

⁶⁴ Mihai-Bogdan Ionescu-Lupeanu, *Regimul juridic al faunei sălbatice terestre și acvatice pe plan național și internațional*, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 116.

O analiză a dreptului românesc relevă că, deși ultimul act normativ specializat din domeniul halieutic care a utilizat sintagma „pescuit industrial” a fost Legea nr. 12/1974 privind piscicultura și pescuitul, abrogată expres în anul 2001, sintagma nu numai că nu a fost înlăturată din toate actele normative contemporane ei, aflate (încă) în vigoare [e.g., Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue și al zonei economice exclusive ale României, republicată (M. Of. nr. nr. 252 din 8 aprilie 2014)], dar a fost preluată și în numeroase alte documente aprobate prin acte normative, unele dintre acestea de dată recentă [e.g., Planul de amenajare a spațiului maritim, aprobat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2023 (M. Of. nr. 1027 din 10 noiembrie 2023), Planul de management al ariilor naturale protejate ROSPA0024 Confluența Olt-Dunăre și ROSCI0044 Corabia-Turnu Măgurele, incluzând aria naturală protejată de interes național B10. Ostrovul Mare, din 06.04.2023, aprobat prin Ordinul ministrului mediului, apelor și pădurilor nr. 909/2023 (M. Of. nr. 390 din 8 mai 2023)].

⁶⁵ M. Of. nr. 352 din 30 iunie 2001.

⁶⁶ M. Of. nr. 302 din 08 mai 2002.

la întreg, literatura de specialitate definind piscicultura ca „ramură a acvaculturii, care are ca obiect de lucru creșterea, reproducerea și îmbunătățirea calitativă și cantitativă a populațiilor piscicole, prin amenajarea apelor, selecția, furajarea, fluctuația populațiilor piscicole, exploatare, reglementarea pescuitului, pază, import de icre embrionate, lapți conservați sau pești etc”⁶⁷, însă, în contextul legislativ⁶⁸ de la data adoptării O.U.G. nr. 57/2007, apreciem că s-a dorit, o dată în plus, restrângerea paletei de activități ce se pot desfășura în ariile naturale protejate, limitând activitățile de acvacultură la cele specifice unei ramuri ale acesteia.

B. Rezervațiile științifice și naturale

Ca urmare a modificărilor legislative relativ recente⁶⁹, în rezervațiile științifice sunt interzise, în principiu, orice activități umane. Pe cale de excepție sunt permise activitățile de cercetare, protejare, reabilitare, promovare, punere în valoare și asigurare a continuității existenței obiectivelor pentru care au fost constituite, cu limitările descrise în planurile de management, cu acordul Academiei Române și al administratorului ariei naturale protejate⁷⁰.

„În rezervațiile naturale nu sunt permise activitățile de utilizare a resurselor naturale. Prin excepție, sunt permise numai acele intervenții care au drept scopuri protejarea, promovarea și asigurarea continuității existenței obiectivelor pentru care au fost constituite, precum și unele activități de valorificare durabilă a anumitor resurse naturale”⁷¹.

8.2. Acvacultura pe teritoriul Rezervației Biosferei Delta Dunării (RBDD)

Pe teritoriul RBDD, activitatea de acvacultură în scopul producerii peștelui sau a altor animale acvatice pentru consum sau pentru acțiuni de repopulare a bazinelor acvatice naturale sau amenajate, prin utilizarea unor tehnologii omologate de

⁶⁷ Laurențiu Lustun, Ion Rădulescu, Vasile Voican, *Dicționar piscicol*, Ed. Ceres, București, 1978, p. 170, col. 1.

⁶⁸ Astfel, pe de-o parte, obiectul Legii nr. 192/2001 îl constituia (și) „dezvoltarea pisciculturii și a celorlalte ramuri ale acvaculturii” [art. 2 lit. e)], iar pe de altă parte „piscicultura” era definită ca „ramură a acvaculturii, care se ocupă cu tehnologii de creștere a peștelui și care implică diferite forme de intervenție în procesul de reproducție, creștere, furajare, ameliorare și protecție a populațiilor piscicole” [art. 4].

⁶⁹ Legea nr. 343/2023 pentru modificarea art. 23 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice (M. Of. nr. 1.030 din 13 noiembrie 2023). Pentru amănunte referitor la modificarea legislativă, a se vedea Mihai-Bogdan Ionescu-Lupeanu, *Succinte observații asupra modificării aliniatului 1 al art. 23 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice*, Revista Universul Juridic nr. 1/2024.

⁷⁰ Art. 23 alin. (1) din O.U.G. nr. 57/2007.

⁷¹ Art. 23 alin. (2) din O.U.G. nr. 57/2007.

creștere, se poate desfășura în baza autorizației de mediu emisă de Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării (ARBDD)⁷².

În principiu, în activitatea de acvacultură se utilizează desfășurată pe teritoriul RBDD se utilizează specii de pești și alte animale acvatice din fauna specifică Rezervației. Pe cale de excepție, creșterea altor specii de pești sau animale acvatice decât cele din fauna autohtonă se poate realiza cu autorizarea ARBDD și cu avizul Consiliului Științific, însă doar în unitățile în care s-au adoptat toate măsurile pentru evitarea evadării acestora în mediul natural⁷³.

Potrivit art. 74 din Regulamentul (...), aprobat prin H.G. nr. 763/2015, „Utilizatorii bazinelor piscicole sau a unităților de creșterea peștelui și a celorlalte animale acvatice au obligația să:

a) respecte condițiile prevăzute în autorizația de mediu și ale legislației de mediu în vigoare.

b) execute lucrările de combatere a bolilor materialului piscicol folosind produse chimice aprobate de Administrația Rezervației.

c) protejeze terenurile și apele freatice sau de suprafață împotriva poluării sau degradării.

d) asigure măsurile necesare pentru evitarea pierderilor de material piscicol în mediul natural.

e) asigure întreținerea digurilor bazinelor piscicole, a platformelor de exploatare, a stațiilor de pompare și a celorlalte construcțiilor hidrotehnice și civile din unitate.

f) nu realizeze lucrări care să împiedice deplasarea liberă a animalelor sălbatice cu păr.

g) incendieze vegetația uscată sau deșeurile rezultate din operațiunile tehnologice de curățire a bazinelor piscicole în condițiile prevăzute în acceptul de incendiere emis de Administrația Rezervației”.

Apreciem se impune corelarea prevederilor referitoare la acvacultură din Regulamentul..., aprobat prin H.G. nr. 763/2015, cu cele ale O.U.G. nr. 23/2008, sub aspect terminologic. Astfel, art. 72-74 din Regulament uzitează cu obstinație noțiunea de „alte animale acvatice”, în vreme ce legea-cadru a pescuitului și acvaculturii și legislația secundară o uzitează pe cea de „alte viețuitoare acvatice”. Însă, în condițiile în care noțiunea de „alte viețuitoare acvatice” este utilizată de către Regulament în două situații distincte – art. 36 lit. b) și art. 46 lit. d) – nu excludem posibilitatea ca intențiile legiuitorului să fi fost altele.

⁷² Art. 72 din Regulamentului Rezervației Biosferei „Delta Dunării”, aprobat prin H.G. nr. 763/2015 (M. Of. nr. 762 bis din 13 octombrie 2015).

⁷³ Art. 73 din Regulamentul..., aprobat prin H.G. nr. 763/2015.

8.3. Compensarea pentru activitățile piscicole din ariile naturale protejate

Față de obligația ce incumbă deținătorilor cu orice titlu de suprafețe terestre și acvatică supuse refacerii ecologice sau aflate într-o arie naturală protejată de a aplica sau respecta măsurile stabilite de autoritatea competentă pentru protecția mediului, se impune reglementarea modalității de compensare a prejudiciilor încercate de unitățile de acvacultură ca urmare a aplicării sau respectării sus-ziselor măsuri. La momentul redactării prezentului material, potrivit informațiilor disponibile, proiectul de Hotărâre de Guvern pentru aprobarea modalității de solicitare, de calcul și de acordare a compensațiilor pentru activitățile piscicole din ariile naturale protejate, conform prevederilor restrictive ale planurilor de management ori din setul de măsuri de conservare instituite până la aprobarea planurilor de management a fost supus dezbaterii publice, subsecvent obținând și avizul nr. 231/11 martie 2024 al Consiliului Legislativ.

§9. Răspunderea pentru nerespectarea normelor care reglementează acvacultura Nerespectarea regimului juridic al acvaculturii atrage, după caz, răspunderea administrativă, civilă sau penală.

9.1. Răspunderea contravențională

Numărul contravențiilor la regimul juridic al acvaculturii este redus în comparație cu cel al contravențiilor la regimul juridic al pescuitului, legiuitorul optând – de o manieră specifică dreptului mediului, *lato sensu* – pentru gruparea contravențiilor în funcție de obiectul și de gravitatea lor, elemente reflectate în quantumul diferențiat al pedepsei principale a amenzii contravenționale⁷⁴.

Astfel, printre altele, sunt sancționate cu amenda de la 1500 la 3500 de lei, introducerea în amenajările piscicole, fără avizul ANPA, a altor specii decât cele existente⁷⁵ și nedeținerea licenței pentru desfășurarea activității de acvacultură⁷⁶; cu

⁷⁴ Gabriel Manu, *Contravenția de mediu*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 190.

⁷⁵ Art. 61 lit. a) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁷⁶ Art. 61 lit. b) din O.U.G. nr. 23/2008.

Într-o speță, pentru a respinge plângerea contravențională formulată de către petent împotriva procesului-verbal de constatare și sancționare a contravențiilor prin care i-a fost aplicată amenda contravențională în quantum de 1500 de lei pentru săvârșirea faptei prevăzută de art. 61 lit. b) din O.U.G. nr. 23/2008, instanța de judecată a reținut că potrivit „raportului agentului constatatator încheiat la data de 10.05.2021, reiese că în baza unui plan de acțiune organizat la nivelul Serviciului de Ordine Publică și aprobat de conducerea I.P.J. Mureș, împreună cu (...) din cadrul A.N.P.A. Serviciul Regional Transilvania, a efectuat în data de 30.03.2021, o acțiune de control și inspecție pe habitate naturale piscicole cu scopul combaterii pescuitului ilegal, a braconajului piscicol și aplicarea prevederilor actelor normative în vigoare privind pescuitul și acvacultura pe raza localităților Tăureni și Zaul de Câmpie, din județul Mureș.

În acest context, în data de 30.03.2021, în jurul orelor 14:00, pe raza localității Zau de Câmpie, jud. Mureș, în amenajarea piscicolă, agentul constatatator arată că a depistat mai multe persoane care pescuiau recreativ sportiv în baza unei chitanțe eliberată de către S.C. (...)S.R.L., CUI (...), de la punctul de lucru din Loc. (...), de către reprezentantul (...).

amenda de la 1800 la 4000 de lei, refuzul de a permite accesul personalului cu drept de inspecție și control în unitățile de acvacultură⁷⁷; iar cu cea de la 4000 lei la 8000 lei, aruncarea sau depozitarea rumegușului, deșeurilor menajere și zootehnice și a oricăror materii și materiale, produse și substanțe poluante pe malurile amenajărilor piscicole⁷⁸, distrugerea sau degradarea din culpă a digurilor, barajelor și canalelor, a taluzurilor și malurilor, a instalațiilor hidrotehnice aferente amenajărilor piscicole⁷⁹, respectiv distrugerea, degradarea sau micșorarea din culpă a zonelor de protecție perimetrală a amenajărilor piscicole, dacă nu constituie infracțiuni potrivit legii penale⁸⁰.

9.2. Răspunderea penală

Luarea efectivului piscicol din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept, se sancționează ca furt, potrivit Codului Penal⁸¹.

Procesarea, fără drept, a produselor obținute din acvacultură constituie infracțiune și se pedepsește cu amendă penală și interzicerea dreptului de a pescui pe o perioadă cuprinsă între un an și 3 ani^{82, 83}.

Agentul arată că s-a deplasat la punctul de lucru al petentei din Zau de Câmpie, unde a constatat faptul că societatea în cauză nu deține licență pentru acvacultură conform normelor piscicole în vigoare.

Astfel, având în vedere că la data controlului petenta nu îndeplinea condițiile prevăzute de lege pentru organizării de pescuit recreativ, în sensul că nu deținea licența de acvacultură, iar conduita acesteia se situează în sfera ilicitului contravențional, instanța constată că procesul-verbal întocmit este legal și temeinic” [Judecătoria Luduș, s. civ. nr. 563/2021. Document consultat în aplicația Indaco Lege5 Online, accesată la data de 10 iunie 2024].

⁷⁷ Art. 62 lit. b) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁷⁸ Art. 63 lit. h) din O.U.G. nr. 23/2008.

Fapta petentei de a depozita, pe malul pârâului ce traversa localitatea, a materialul lemnos (lemn și rumeguș) rezultat în urma exploatarea forestiere, constituie contravenția prevăzută și sancționată de art. 63 lit. h) din O.U.G. nr. 23/2008 [Judecătoria Deva, s. civ. nr. 2480/2016. Document consultat în aplicația Indaco Lege5 Online, accesată la data de 10 iunie 2024].

⁷⁹ Art. 63 lit. a) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁸⁰ Art. 63 lit. d) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁸¹ Fapta inculpaților care „la data de 14 aprilie 2016, orele 11:40, au fost depistați în flagrant de către lucrătorii Biroului de Ordine Publică, din cadrul Poliției Municipiului (...), având asupra lor cantitatea de 56,90 kg de pește din specia (...), în valoare de 853,50 lei, pe care îl sustrăsese din lacul Iezer, aparținând (...), întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de furt piscicol prev. de art. 2 pct. 42 din OUG nr. 23/2008 raportat la art. 228 alin.1 din Cod penal” [Judecătoria Slobozia, s. pen. nr. 410/2019. Document consultat în aplicația Indaco Lege5 Online, accesată la data de 11 iunie 2024].

⁸² Art. 64 lit. f) din O.U.G. nr. 23/2008.

⁸³ Fapta inculpatului care, în calitate de administrator al SC (...) SRL, având ca obiect de activitate comercializare de pește și produse din acvacultură, care a procedat la decongelarea unui număr de aproximativ 5 baxuri cu pește specia hering (100 kg), pe care l-a depozitat într-un recipient din inox, după care l-a presărat cu sare și l-a supus comercializării ca și scrumbie, constituie infracțiunea prevăzută și sancționată de art. 63 lit. d) din O.U.G. nr. 23/2008. Instanța a apreciat că „elementul material al infracțiunii este îndeplinit în cauză prin acțiunea inculpaților de a decongela cantitatea de

Din perspectiva legislației sectoriale, utilizarea produselor chimice toxice în exploatarea piscicole situate în zona costieră⁸⁴ și introducerea în unitățile de acvacultură de specii exotice fără avizul autorității publice centrale pentru protecția mediului și gospodărirea apelor⁸⁵ constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

9.3. Răspunderea civilă se realizează în condițiile dreptului comun, recte a Codului Civil.

§10. Concluzii

Deși, într-o expresie plastică, zilele actualei reglementări sunt numărate, analiza prevederilor O.U.G. nr. 23/2008 este necesară, din mai multe perspective: astfel, în principal, este de amintit faptul că pentru o durată de timp apreciabilă vor continua să fie deduse judecății cauze privitoare la fapte petrecute mai înainte de ieșirea din vigoare a legii (așa numita ultraactivitate a legii), iar în secundar, faptul că modificarea legii cadru a acvaculturii va angrena modificarea legislației secundare, cunoașterea evoluției dreptului în materie fiind necesară pentru evitarea comiterii unor erori în legiferare.

În urma cercetării noastre ne-au reținut atenția, printre altele:

- rolul esențial pe care îl joacă în definirea noțiunii de „acvacultură” regimul juridic al proprietății asupra organismelor acvatice ce fac obiectul creșterii sau cultivării, ceea ce a justificat crearea noțiunii – fără aplicabilitate practică – de „furt piscicol” și necesitatea de modificare corelativă a capitolului intitulat „Răspunderi și sancțiuni”, prin introducerea unei infracțiuni cu această denumire marginală;

- repercusiunile nefaste pe care le poate dobândi dobândirea calității de amenajare piscicole a unei serii de bunuri care nu constituie în fapt decât active piscicole;

- enumerarea măsurilor de dezvoltare a acvaculturii și a scopului acțiunilor efectuate în această direcție, inadecvată nu numai ca demers, dar și prin modalitatea de realizare în sine, unele dintre tezele avansate fiind, din punctul nostru de vedere, eronate;

- sub aspect terminologic, necesitatea corelării legislației speciale cu dreptul comun în domeniul halieutic.

pește hering și de a o presăra cu sare ceea ce în fapt constituie o procesare a produselor obținute din pescuit” [Curtea de Apel Bacău, dec. Pen. nr. 1109/2024. Document consultat în aplicația Indaco Lege5 Online, accesată la data de 10 iunie 2024].

⁸⁴ Art. 81 lit. d) din O.U.G. nr. 202/2002.

⁸⁵ Art. 81 lit. e) din O.U.G. nr. 202/2002.

Pentru amănunte, a se vedea Mihai-Bogdan Ionescu-Lupeanu, *Răspunderea contravențională pentru introducerea de noi specii pe teritoriul României*, în Studii și cercetări juridice europene (Conferința internațională a doctoranzilor în drept, Timișoara, 2017), Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 551-557.

III. STUDII, DISCUȚII, COMENTARII (R. MOLDOVA ȘI UCRAINA)

PUNEREA PE ROL A CAUZEI PENALE: ETAPE, IMPLICAȚII ȘI PROCEDURI

*Prof. Andrei NASTAS,
Natalia BUBULICI*

Abstract

One of the most important phases of the trial in the first instance is the criminal case. This phase, although it is an early stage of the judgment phase of the case, due to the nature and diversity of the claims brought by the parties involved in the proceedings, raises a number of procedural issues for the courts. The resolution of procedural incidents by the courts at this stage is not predictable and unitary, which often makes the trial process more difficult, leading to delays and violation of the principle of examining criminal cases within a reasonable time. This article comes to systematize the main rules that the court should follow in order to provide a predictable and uniform judicial practice.

Keywords: *criminal trial, indictment, phases of criminal proceedings, court, particularities, preliminary hearing, law, legislation, equity, indictment, criminal prosecution, evidence.*

Introducere

Evidențiem că instanța de judecată este o autoritate judiciară chemată să soluționeze o cauză penală, fiind obligată să creeze condițiile necesare pentru ca părțile să își îndeplinească îndatoririle procesuale și să-și exercite drepturile ce le sunt conferite prin lege. Ori instanța de judecată este chemată să acționeze ca garant al realizării de către părți a drepturilor și intereselor legitime ale acestora în înfăptuirea justiției într-o cauză penală. În acest sens, se constată un interes tot mai sporit pentru luarea în considerare a activității judiciare desfășurate în stadiul punerii pe rol a cauzei penale. Din punct de vedere teoretic și practic a punerii pe rol a cauzei penale în sistemul judecării în instanța de fond, elaborarea prezentului articol vine să evidențieze particularitățile cererilor specifice acestei etape. Un obiectiv de bază al acestui articol îl constituie cercetarea particularităților de punere pe rol a cauzei penale, materializarea acestei faze în practica juridică¹.

¹ Mihai Olaru, Fazele procesului penal român. În: revista Acta Universitatis. Vol. III., 2014, p. 2.

Conținut de bază

Procedura de punere pe rol a cauzei penale este o activitate procesuală organizatorică și administrativă a instanței de judecată, care vizează îmbunătățirea calității materialelor cauzei penale primite de instanță. Prin urmare, punerea pe rol a cauzei penale se realizează în vederea asigurării examinării nestingherite a cauzei penale la faza judecătii, în crearea condițiilor care să asigure examinarea cauzei penale în fond și adoptarea unei decizii finale legale cu privire la aceasta².

Punerea pe rol a cauzei penale face parte din patru etape: prima etapă este trimiterea cauzei în judecată, cea de-a doua etapă fiind repartizarea cauzei pentru judecare, cea de-a treia etapă este examinarea listei probelor și ultima etapă este ședința preliminară.

Trimiterea cauzei penale în judecată reprezintă o activitate procesuală componentă a fazei urmăririi penale. Prin trimiterea cauzei în judecată are loc dezinvestirea procurorului din calitatea lui de conducător al urmăririi penale, după caz, de la exercitarea nemijlocită a urmăririi penale; acesta nemaiputând lua absolut nici o măsură și fără a mai putea interveni în realizarea ulterioară a activităților procesuale, în această calitate. Astfel, privită ca act procesual, trimiterea în judecată, are o dublă funcționalitate: pe de o parte se pune capăt fazei urmăririi penale, pe de alta se produce sesizarea instanței de judecată³.

În temeiul art. 297 alin.(1) CPP cauza se trimite în judecată de către procurorul care a întocmit rechizitoriul.

Rechizitoriul reprezintă actul final prin care se încheie urmărirea penală. Excepție, potrivit art. 296 alin. (1) CPP, fac cauzele privind infracțiunile flagrante în care făptuitorul este doar pus sub învinuire, dispunându-se concomitent și trimiterea cauzei în judecată.

Importanța rechizitoriului se poate prezenta din două perspective, pe de o parte, acesta este actul prin care se determină faptele care urmează a fi examinate în ședința de judecată, pe de alta, persoanele care urmează să răspundă pentru aceste fapte.

Înaintarea dosarului la instanța de judecată competentă se efectuează de către persoanele care lucrează în aparatul auxiliar ale instituțiilor de procuratură. Prin această acțiune, se aduce la îndeplinire actul procedural de dispunere a înaintării dosarului cauzei penale.

În cazul în care învinuitul s-a abținut de a se prezenta pentru a lua cunoștință de materialele cauzei și nu a primit rechizitoriul, procurorul trimite cauza în judecată fără efectuarea acestor acțiuni procesuale, dar cu anexarea la dosar a

² Ion Chirtoacă, Particularitățile punerii pe rol a cauzelor penale: aspecte teoretico-practice, Chișinău, 2022, p. 2.

³ Manualul Judecătorului pentru cauze penale/Mihai Poalelungi, Igor Dolea, Tatiana Vîzdoagă [et al.]; coord. ed.: Mihai Poalelungi [et al.]. Ed. I. - Ch.: S. n., 2013, p. 258.

probelor care confirmă abținerea învinuitului, iar în cazul sustragerii și a informației despre măsurile luate pentru căutarea acestuia, dacă judecarea cauzei este posibilă în lipsa învinuitului. În situația respectivă, copia de pe rechizitoriu se înmânează, în mod obligatoriu, apărătorului învinuitului și reprezentantului lui legal, cărora li se prezintă și materialele cauzei pentru a lua cunoștință de ele.

Toate cererile, plângerile și demersurile înaintate după trimiterea cauzei în judecată se soluționează de către instanța care judecă cauza. În cazul în care inculpatul se află în stare de arest preventiv sau arest la domiciliu, procurorul va trimite cauza în judecată cu cel puțin 10 zile până la expirarea termenului de arest stabilit⁴.

Urmărind scopul asigurării desfășurării în condiții optime a ședinței de judecată și, în special, pentru asigurarea unei judecăți obiective, imparțiale și echitabile a cauzei, respectării eticii judecătorești, prevenirea corupției, dar și pentru distribuirea echitabilă a volumului de lucru judecătorilor instanței de judecată, legiuitorul a prevăzut procedura de repartizare a cauzelor penale parvenite pentru judecare.

Modulul de repartizare a cauzelor implică două opțiuni de distribuire a dosarelor manuală și automată, care sunt configurate la nivelul instanței în dependență de modul de organizare a activității acesteia. Astfel, în cadrul aplicării opțiunii de repartizare manuală a dosarelor în cadrul Modulului de repartizare a cauzelor din cadrul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, utilizatorul cu statut de Președinte alege de sine stătător judecătorul care urmează să judece cauza din lista tuturor judecătorilor instanței. În cazul aplicării opțiunii de repartizare automată a dosarelor cauzele sunt distribuite aleatoriu automat în Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor, factorul uman fiind exclus completamente. Pentru a distribui uniform, aleatoriu, volumul de lucru a judecătorilor, versiunea a III-a a Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, include un Modul perfecționat de repartizare a cauzelor. Noutatea constă în introducerea în algoritmul repartizării dosarelor a gradelor de complexitate a cauzelor. Aceste criterii au fost instituite prin *Regulamentul privind stabilirea gradelor de complexitate unice naționale a cauzelor judiciare civile, penale și contravenționale*⁵.

Extrasul din programul informațional automatizat sau încheierea președintelui instanței de judecată cu privire la repartizarea aleatorie a cauzei se anexează în mod obligatoriu la dosarul cauzei penale. În legătură cu repartizarea cauzei penale, eventual, se pot emite încheieri: 1) privind formarea completului de judecată; 2) de transmitere a cauzei pentru judecare altui judecător; 3) privind modificarea completului de judecată.

⁴ Manualul Judecătorului pentru cauze penale/Mihai Poalelungi, Igor Dolea, Tatiana Vizdoagă [et al.]; coord. ed.: Mihai Poalelungi [et al.]. Ed. I. – Ch.: S. n., 2013, p. 259.

⁵ Igor Dolea. Codul de procedură penală a Republicii Moldova. Comentariu aplicativ, Editura Cartea Juridică, Chișinău, 2016, p. 260.

Pentru ca judecata să se desfășoare în condiții de legalitate, de obiectivitate și imparțialitate, dar în mod special de contradictorialitate se prevede, pentru satisfacerea acestor cerințe, obligația părților de a prezenta în ședința preliminară lista probelor pe care intenționează să le cerceteze în cadrul judecării cauzei. Este important, că alături de probele care au fost administrate la urmărirea penală, părțile pot propune orice alte probe noi care ar putea să contribuie la rezolvarea cauzei penale.

Copia de pe lista probelor prezentate instanței de către parte, aceasta o înmânează, în mod obligatoriu, și părții oponente. Părții civile și părții civilmente responsabile li se înmânează lista probelor care se referă la acțiunea civilă. Instanța de judecată, ascultînd opiniile părților prezente, decide asupra pertinentei probelor propuse în liste și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei. În orice proces penal se pune problema de a se stabili dacă împrejurarea de fapt dovedită cu ajutorul probelor, altfel spus, obiectul probei, are sau nu corelație cu obiectul probatoriului în cauză și deci dacă elementele de fapt, sunt de natură a ajuta soluționarea cauzei prin furnizarea informațiilor privitoare la existența sau inexistența infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a conflictului de drept material dedus instanței de judecată⁶.

Pentru aducerea cauzei în stare de judecată înaintea începerii judecății se desfășoară o etapă preliminară. Prima măsură după intrarea dosarului penal la instanță este numirea ședinței preliminare. Astfel, potrivit art. 345 alin. (1) CPP, în termen de *cel mult 3 zile* de la data la care cauza a fost repartizată pentru judecare, judecătorul, sau, după caz, completul de judecată, studiind materialele dosarului, *fixează termenul pentru ședința preliminară*. Reieșind din prevederile legii ședința preliminară va trebui să înceapă în *cel mult 20 de zile*, de la data repartizării cauzei penale⁷.

Pentru dosarele cu inculpați minori sau arestați preventiv ședința preliminară se face de urgență și cu prioritate, pâna la expirarea termenului de arest stabilit anterior. Legea precizează că, în cazul posibilității judecării cauzei în procedură de urgență, judecătorul pune cauza pe rol fără a ține ședința preliminară și ia măsurile necesare pentru pregătirea și desfășurarea ședinței de judecare a cauzei ca aceasta să nu fie amînată. Respectând condițiile generale de judecare a cauzei, cu asigurarea participării părților, în ședința preliminară se soluționează o serie de aspecte legate de punerea pe rol a cauzei penale. Acestea le găsim enumerate în art. 346 CPP și se referă la: *Soluționarea cererilor, demersurilor și recuzărilor înaintate*⁸.

⁶ Elisabeta Boțian. Drept procesual penal. Note de curs, Editura BURG, Sibiu, 2016, p. 261.

⁷ Mihai Poalelungi, Tatiana Vîzdoaga et. alt. Manualul judecătorului pentru cauze penale, Î.S.F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2013, p. 262.

⁸ Tudor Osoianu, Dinu Ostavciuc. Urmărirea penală. Chișinău: Editura „Cartea Militară”, 2021, p. 273.

La etapa punerii pe rol a cauzei penale acțiunile și măsurile instanței se vor reflecta prin mai multe acte procedurale, în special: 1) încheieri privind soluționarea cererilor și demersurilor; 2) încheiere de transmitere a cauzei penale după competență; 3) încheiere de declinare a competenței; 4) încheiere privind conexitatea cauzelor penale; 5) sentință de încetare a procesului penal; 6) încheiere de suspendare a procesului penal; 7) încheiere de fixare a termenului de judecare a cauzei; 8) procesul-verbal al sedinței preliminare⁹.

Rezultatele studiului

Reieșind din prevederile art. 344 Cod procedură penală, punerea pe rol a cauzei penale, este precedată de trimiterea cauzei penale în judecată. Astfel, prin „trimiterea cauzei în judecată are loc dezinvestirea procurorului din calitatea lui de conducător al urmăririi penale, după caz, de la exercitarea nemijlocită a urmăririi penale, acesta nemaiputând lua absolut nicio măsură și fără a mai putea interveni în realizarea ulterioară a activităților procesuale, în această calitate. Astfel, privită ca act procesual, trimiterea în judecată are o dublă funcționalitate: pe de o parte se pune capăt fazei urmăririi penale, pe de alta se produce sesizarea instanței de judecată”¹⁰.

Până ca un dosar să ajungă pe masa unui judecător, acesta parcurge mai multe etape. Mai întâi, cererea de chemare în judecată sau chiar dosarul (dacă e vorba despre cauze penale și contravenționale) este înregistrat în Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (în continuare – PIGD) de o persoană responsabilă din instanță (de regulă din Direcția evidență și documentare procesuală), în ordinea în care a ajuns în instanța judecătorească.

Astfel, în scopul consolidării independenței judecătorești, asigurarea transparenței în activitatea instanțelor de judecată și sporirea calității actului de justiție, s-a dispus automatizarea instanțelor de judecată, prin implementarea pe larg a Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD), ce constituie o parte componentă a efortului de consolidare a sistemului judiciar național și de prevenire și combatere a fenomenului corupției. De asemenea, la repartizarea cauzelor urmează a se ține cont de prevederile Regulamentului privind modul de distribuire a dosarelor, pentru examinare în instanțele judecătorești, aprobat prin Hotărârea CSM 110/5 din 05 februarie 2013, care reiterează că „la distribuirea aleatorie, PIGD ia în considerație dacă pentru categoria corespunzătoare de dosare există complete specializate, identifică volumul de muncă al judecătorilor în baza gradelor de complexitate prestabilite în PIGD pentru fiecare categorie de dosar”¹¹.

⁹ Cebotari O., Nastas A., Principiul contradictorialității și egalității armelor în procesul penal. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr.1(52), Chișinău, 2020, p. 282.

¹⁰ Cebotari O., Nastas A., Principiul contradictorialității și egalității armelor în procesul penal. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr. 1(52), Chișinău, 2020, p. 258.

¹¹ Hotărârea CSM 110/5 din 05 februarie 2013, p. 6. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=5307&lang=ro.

Concluzii

În concluzie pot deduce că, punerea pe rol a cauzei penale are un rol extrem de important pentru soluționarea obiectivă a cauzei penale. Prin urmare, la această etapă procesuală pentru prima dată partea apărării devine egală în posibilitățile exercitării drepturilor procedurale, iar instanța de judecată în persoana judecătorului este acel arbitru care va asista părțile în exercitarea deplină și cu bună-credință a drepturilor procedurale.

Un aspect important al acestei faze e determinat de faptul că instanța de judecată va verifica legalitatea trimiterii cauzei în judecată dispusă de procuror. Astfel, la punerea pe rol a cauzei penale judecătorul desemnat să examineze cauza respectivă la emiterea încheierii de primire în procedură, care se face unipersonal, va supune verificării dacă trimiterea și sesizarea instanței de judecată sunt în concordanță cu revederile Codului de procedură penală, mai exact dacă a fost sau nu respectată competența teritorială în materie penală.

În esență, punerea pe rol a cauzei penale vine să contribuie la realizarea prevederilor art. 20 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, care prevede că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Ori una din gama largă de obligațiuni ale statului constau în aceea ca acesta să asigure drepturile și libertățile omului, iar în cadrul uni proces penal să dea eficiență drepturilor inculpatului și a apărătorului acestuia, ce reies din conținutul art. 66 și art. 68 Cod procedură penală.

În final, punerea pe rol a cauzei penale este o etapă a fazei judecării cauzei care cuprinde un set de acțiuni ce privesc repartizarea cauzei aleatoriu, desemnarea completului investit cu examinarea cauzei, acțiuni ce au ca scop pregătirea părții pregătitoare a ședinței de judecată¹².

Referințe

1. Boțian Elisabeta, Drept procesual penal. Note de curs. Sibiu: Editura BURG. 2016.
2. Cebotari O., Nastas A., Principiul contradictorialității și egalității armelor în procesul penal. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr.1(52), Chișinău, 2020, ISSN 1857-2450.
3. Chirtoacă Ion Particularitățile punerii pe rol a cauzelor penale: aspecte teoretico-practice, Chișinău, 2022.

¹² Nastas A., Cernomoretș S., Cazacu D., *Statements by the Prism of the Criminal Law* În: The Annals of „Dunărea de Jos” University of Galați. Legal Sciences. Fascicle XXVI Vol 4, No 1, 2021, România, p. 7.

4. Dolea Igor, Codul de procedură penală a Republicii Moldova. Comentariu aplicativ. Chișinău: Editura Cartea Juridică. 2016.
5. Nastas A., Cernomoreț S., Cazacu D., *Statements by the Prism of the Criminal Law* În: The Annals of „Dunărea de Jos” University of Galati. Legal Sciences. Fascicle XXVI Vol 4, No 1, 2021, România.
6. Olaru Mihai, Fazele procesului penal român. În: revista Acta Universitatis. Vol. III. ISSN 2285-0171, 2014.
7. Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, Urmărirea penală. Chișinău: Editura „Cartea Militară”, 2021, ISBN 978-9975-157-58-2.
8. Poalelungi Mihai, Dolea Igor, Vîzdoagă Tatiana [et al.]; coord. ed.: Poalelungi Mihai [et al.], Manualul Judecătorului pentru cauze penale, Ed. I. – Ch.: S. n., 2013.
9. Poalelungi Mihai, Vîzdoaga Tatiana et. alt. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”. 2013. ISBN 978-9975-53-231-0.
10. Hotărârea CSM 110/5 din 05 februarie 2013. Disponibil https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=5307&lang=ro.

UTILIZAREA REZULTATELOR INVESTIGAȚIILOR SPECIALE ÎN PROBATORIUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Conf. univ. dr. Boris GLAVAN,
Conf. univ. dr. Alexandru CICALA

Abstract

The use of the results of the special investigation activity in the criminal evidence is a very topical subject in the context of the legislation of the Republic of Moldova. Extensive legal reforms aimed at the system of regulation of special investigative activity have focused significantly on solving the problem of integrating these results into the evidentiary process. The study highlights the new criminal policy regarding the use of the results of special investigative activity, according to which only the results obtained during the procedural phase of the criminal investigation can be considered evidence. The paper brings solid arguments for improving the legal provisions related to the use of the results of the special investigative activity in the criminal probation of Republic of Moldova.

Keywords: *special investigative activity, special investigative measures, criminal trial, criminal investigation, evidence, evidentiary procedure.*

Introducere

Activitatea specială de investigații este un concept elaborat în ideea realizării obligațiunii pozitive a statului de a garanta și proteja valorile constituționale prin forțe, mijloace și metode speciale aplicate prioritar în mod confidențial sau secret. Privită prin prisma caracterului intruziv și netransparent, activitatea specială de investigații se subsumează prevederilor art. 54 din Constituția Republicii Moldova, conform căruia exercițiul unor drepturi poate fi restrâns, în anumite circumstanțe și pentru realizarea anumitor scopuri comune precum asigurarea securității naționale, ordinii publice, prevenirea tulburărilor în masă și a infracțiunilor, protejarea drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale. Probabilitatea înaltă ca organele abilitate ale statului să comită abuzuri impune necesitatea căutării unor garanții fiabile și suficiente în același timp.

Eficiența investigațiilor speciale se află în legătură directă cu calitatea cadrului normativ menit să reglementeze relațiile sociale care apar în procesul realizării acestei activități. Reprezentând, după conținut, raporturi sociale din diverse domenii - relevarea și prevenirea criminalității, descoperirea infracțiunilor, căutarea persoanelor dispărute fără urmă, a celor care se sustrag de la urmărirea penală sau

de la judecată, se ascund de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, se eschivează de la executarea pedepsei sau au evadat din locurile de detenție, colectarea informațiilor privind posibilele fapte sau evenimente care ar putea periclita ordinea publică sau siguranța în locurile de detenție, asigurarea protecției martorilor, a altor participanți la procesul penal și a subiecților activității speciale de investigații, precum și raporturi sociale de drept procesual penal – activitatea specială de investigații suscită polemici cu privire la autonomia sistemului normativ de reglementare a respectivelor raporturi sociale.

Dificultățile de soluționare a problemei utilizării rezultatelor obținute prin activitatea specială de investigații au condus, prin reforma din 2012, la scindarea formală a sistemului normativ după criteriul „în cadrul” și „în afara” procesului penal, ulterior fiind promulgate mai multe legi menite să reglementeze aplicarea potențialului investigațiilor speciale în vederea realizării unor sarcini specifice.

Modificările aduse cadrului normativ în 2023 au produs disensiuni între reglementările activității speciale de investigații incluse în Codul de procedură penală și cele incluse în Legea nr. 59/2012, anterior această din urmă lege îndeplinind funcția de lege de bază în reglementarea investigațiilor speciale. Aceste metamorfoze în reglementarea juridică a activității speciale de investigații creează dificultăți de înțelegere și aplicare unitară a acestui concept, context în care se impune necesitatea inițierii unor cercetări menite să aducă lumină pe segmentul politicii de reglementare a conceptului discutat, inclusiv pe cel al utilizării rezultatelor obținute în urma realizării acestora.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, gramaticală, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (legislația națională și din străinătate, literatura de specialitate) sunt formulate concluziile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții

Elucidarea problemelor legate de valorificarea și utilizarea rezultatelor obținute prin instrumentarul investigativ operativ în procesul probator a fost, este și va rămâne în continuare foarte actuală atât pentru teoria activității speciale de investigații, cât și pentru cea a procesului penal. Dificultatea acestor probleme derivă din necesitatea păstrării caracterului secret al activităților speciale de investigații, găsirea modalităților de legalizare a rezultatelor acestora și transformarea informațiilor operative în probe.

Legislația Republicii Moldova a înregistrat o serie de modificări și completări normative legate de soluționarea acestor întrebări, ceea ce, pe de o parte, demonstrează actualitatea și complexitatea acestora, iar, pe de altă parte, derutează înțelegerea unitară a raportului dintre activitatea specială de investigații și procesul penal, a naturii juridice a măsurilor speciale de investigații și a rezultatelor obținute

prin realizarea acestora. Abordarea cronologică a schimbărilor textului de lege ne-ar putea ușura rezolvarea problemei supuse analizei.

Legea precedentă, Legea nr. 45/1994¹, fiind și primul act normativ menit să reglementeze investigațiile speciale², prevedea pe lângă alte oportunități, posibilitatea utilizării rezultatelor activității speciale de investigații în calitate de probe pentru cauzele penale [art. 10 alin. (1)]. Cu toate acestea, în practică existau probleme serioase care împiedicau valorificarea respectivelor rezultate în procesul probator. Chestiunea era că întreaga știință a procesului penal, decenii la rând, s-a clădit în baza unor principii care interziceau folosirea informațiilor obținute prin efectuarea măsurilor speciale de investigații în calitate de probe, iar prevederile Legii nr. 45/1994 privind valorificarea informațiilor rămâneau în afara sferei de acțiune a procesului penal. În timp ce știința căuta soluții la această problemă, în activitatea practică se aplicau diferite procedee tactice de transformare a materialelor operative în probe. Practicienii mai în vârstă cu siguranță că își mai amintesc timpurile când documentele obținute pe cale operativă și înregistrările audiovizuale erau lăsate la vedere în așa fel încât ușor și „întâmplător” să fie găsite de organul procuraturii sau al urmăririi penale. În felul acesta se legitima proveniența materialelor operative ca fiind depistate în urma cercetării la fața locului sau a percheziției.

Prin adoptarea actualului Cod de procedură penală³, legiuitorul a considerat necesar să prevadă în limitele acestui act normativ oportunitatea valorificării rezultatelor activității speciale de investigații în calitate de probe, dispunând că „datele de fapt obținute prin activitatea operativă de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin. (2), în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată”.

Ulterioarele modificări legislative cu referire la valorificarea rezultatelor activității speciale de investigații ar putea fi interpretate în sensul că problema supusă dezbaterii nu fusese rezolvată până la capăt. Lipsa în continuare mecanismul prin care informațiile operative ar fi devenit probe, acesta, la rândul său, ar fi trebuit să includă procedura de desecretizare a materialelor obținute, transmiterea și recepționarea acestora, examinarea, selectarea informațiilor pertinente, concludente și necesare etc.

¹ Legea nr. 45 din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigații, publicată în 30.05.1994 în Monitorul Parlamentului nr. 5 art. 133.

² Amintim că până în 1994 activitatea operativă/specială de investigații a fost reglementată juridic doar la nivel departamental, toate aspectele legate de realizarea acestui gen de activitate (metodele, mijloacele, procedeele tactice etc.) erau ținute în secret.

³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003, publicat în 05.11.2013 în Monitorul Oficial nr. 248-251 art. 699

Prin reforma juridică din 2012, nu doar Legea nr. 45/1994 a fost substituită cu actuala Lege nr. 59/2012⁴, ci și Codul de procedură penală a fost completat cu Secțiunea a 5-a din Capitolul III intitulat „*Activitatea specială de investigații*” în care au fost incluse $\frac{3}{4}$ din totalul celor 20 de măsuri speciale de investigații prevăzute în art. 18 din Legea nr. 59/2012, încercându-se astfel să li se confere respectivelor măsuri statutul de procedee probatorii, iar rezultatelor obținute prin efectuarea acestora statutul de mijloc de probă.

Astfel, prevederile art. 93 alin. (2) CPP au fost completate cu pct. 8 conform căruia „actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele” sunt mijloace de probă. Prin „act procedural”, conform prevederilor art. 6 pct. 1 CPP se înțelege „document prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de prezentul cod, și anume: ordonanță, proces-verbal, rechizitoriu, încheiere, sentință, decizie, hotărâre etc.”.

Evident că prevederile art. 93 alin. (2) pct. 8 CPP se refereau doar la rezultatele obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații incluse în Cod, or rezultatele investigațiilor speciale obținute în afara procesului penal nu erau consemnate în acte procedurale.

Legea nr. 59/2012, la acel moment, prevedea în art. 24 alin. (1) că „rezultatele măsurilor speciale de investigații pot servi... în calitate de probe dacă au fost efectuate în cadrul unei cauze penale”. Având în vedere că prin „cauză penală” se înțelegea „procesul penal desfășurat de organul de urmărire penală și de instanța judecătorească într-un caz concret referitor la una sau mai multe infracțiuni săvârșite sau presupus săvârșite” (art. 6 pct. 5 CPP), se putea crede că rezultatele obținute în baza Legii nr. 59/2012 nu puteau fi valorificate în calitate de probe în procesul penal.

Comparând prevederile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 59/2012 și prevederile art. 93 alin. (4) CPP în redacția de până la reforma din 2023, se putea observa o anumită disonanță între acestea, or ele ar fi trebuit să conviețuiască în armonie. Prevederile art. 93 alin. (4) CPP făceau referință la rezultatele activității speciale de investigații obținute în afara procesului penal, iar prevederile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 59/2012 menționau că doar rezultatele măsurilor speciale de investigații efectuate în cadrul procesului penal puteau fi valorificate ca probe. Din perspectiva Legii nr. 59/2012 și a art. 93 alin. (2) pct. 8 CPP, prevederile art. 93 alin. (4) CPP rămâneau inaplicabile. Pe de altă parte, prevederile art. 93 alin. (4) CPP se refereau la informațiile operative obținute în afara procesului penal, ceea ce implica necesitatea modificării prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 59/2012 în corespundere cu legea procesuală.

În acest context, unii doctrinari au considerat că „legiuitorul în mod deliberat nu a eliminat art. 93 alin. (4) din prevederile Codului de procedură penală, restricția

⁴ Legea Republicii Moldova nr. 59 din 29.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigații, publicată în 08.06.2012 în Monitorul Oficial nr. 113-118 art. 373.

urmând a fi aplicată datelor obținute prin măsurile speciale de investigații efectuate în afara cadrului procesual penal și care nu întrunesc condițiile prevăzute la art. 93 alin. 2 pct. 8 CPP”⁵.

S-a atras atenția și asupra unor inconsecvențe legislative care pot împiedica utilizarea rezultatelor activității speciale de investigații ca probe în procesul penal. Aceste inconsecvențe sunt legate de dispozițiile art. 24 alin. (2) din Legea nr. 59/2012, care prevăd că informațiile referitoare la forțele, mijloacele, sursele, metodele, planurile și rezultatele activității speciale de investigații, sunt atribuite la secretul de stat și pot fi făcute publice numai în conformitate cu Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat. În plus, conform art. 7 alin. (4) lit. a) din Legea cu privire la secretul de stat nr. 245 din 27.11.2008, informația privind rezultatele activităților de informații, contrainformații și operative de investigații este considerată secret de stat. Interesul cercetătorilor în acest context ar fi eliminarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații din categoria secretului de stat, fiindcă complică în mod nejustificat procesul de administrare a probelor⁶.

Doctrina de specialitate externă reflectă diferite puncte de vedere cu privire la valorificarea rezultatelor activității speciale de investigații în procesul probator. Conform primului punct de vedere, rezultatele activității speciale de investigații nu pot fi folosite ca probe în procesul penal decât în cazul în care sunt administrate și confirmate prin acțiuni de urmărire penală. Acest concept a luat naștere și s-a impus intens în perioada sovietică, după care, odată cu dezvoltarea științei și practicii, a fost distanțat, devenind un subiect de discuție controversat. Conform acestuia, rezultatele activității speciale de investigații au o natură juridică informativă de orientare. Pentru ca în baza acestora să fie obținute probe ar fi nevoie ca însuși organul de urmărire penală să întreprindă cele mai adecvate acțiuni de urmărire penală în funcție de caz. Prin urmare, efectuarea măsurilor speciale de investigații nu poate să înlocuiască înfăptuirea acțiunilor de urmărire penală. Acest punct de vedere este justificat prin faptul că măsurile speciale de investigații spre deosebire de acțiunile de urmărire penală nu au o formă prestabilită și nu sunt reglementate în detaliu de normele legale⁷.

Conform celui de al doilea concept, problema valorificării rezultatelor activității speciale de investigații în calitate de probe ține de depășirea unor stereotipuri și prejudecăți dezvoltate de știința și practica judiciară încă din perioada represiunii, impactul negativ al căreia a produs o atitudine negativă față de materialele activităților neprocesuale, iar efectele se fac simțite și în condițiile statului de drept. Ar fi

⁵ CUȘNIR, Valerii, COVALCIUC, Ion, *Abordări teoretico-normative privind măsurile speciale (operative) de investigații în probatoriul penal*, în *Studii și cercetări juridice*, Ed. 4, 22 noiembrie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021, Partea 4, pp. 105-115. ISBN 978-9975-3201-1-5.

⁶ *Ibidem*.

⁷ БЕЛКИН, Р.С. et. al. *Теория доказательств в советском уголовном процессе*. Редкол.: Жогин Н.В. et.al. 2-е изд., испр. и доп. М.: Юрид. лит., 1973. - 736 с. p. 233.

imposibil fără implicarea măsurilor speciale de investigații și cu astfel de abordări să se asigure inevitabilitatea tragerii la răspundere penală a infractorilor iscusiți⁸.

Există și viziunea conform căreia probele și rezultatele activității speciale de investigații sunt entități identice, ambele posedând aceleași caracteristici, ambele fiind informații, adică date de fapt, și prin intermediul ambelor fiind stabilite împrejurările importante pentru cauza penală⁹.

S-a menționat și faptul că rezultatele activității speciale de investigații nu pot fi echivalate cu probele, considerându-se că respectivele rezultate necesită să fie „legalizate”. Se cuvine să înțelegem și contextul în care a fost expus acest concept, în caz contrar se creează impresia că desfășurarea activității speciale de investigații în afara procesului penal este ilegală, iar rezultatele obținute sunt tot ilegale. Prin urmare, deoarece s-ar viola drepturile omului, rezultatele obținute nu ar putea fi acceptate ca probe în virtutea prevederilor art. 94 alin. (1) CPP, care interzic expres valorificarea în calitate de probe a datelor de fapt obținute prin violarea drepturilor omului¹⁰.

Atragem atenția că acest concept de „legalizare” a rezultatelor activității speciale de investigații își are originea în perioada sovietică, când acest tip de investigații era reglementat doar la nivel departamental. Respectiv, era firesc să se discute despre „legalizarea” rezultatelor activității speciale de investigații. Astăzi, situația este alta; investigațiile speciale sunt reglementate legal (Legea nr. 59/2012), deci și rezultatele obținute sunt legale, și nu mai este nevoie de o „legalizare”, iar drepturile persoanei nu sunt violate, ci restrânse în condițiile legale.

Un alt concept apropiat celui discutat se referă la transformarea rezultatelor activității speciale de investigații în probe¹¹. În acest context, s-a remarcat că procesul penal acționează ca un filtru rigid al informațiilor obținute prin metode operative de investigații de către subiecții activității speciale de investigații, iar organului de urmărire penală i se atribuie rolul de arbitru în evaluarea acestora¹². În susținerea acestui concept s-a menționat că informația obținută prin activitatea specială de investigații necesită să fie supusă verificării prin comparație cu alte informații legate

⁸ ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. *Оперативно-розыскная деятельность в XXI веке: монография*. – М.: Норма, 2017. 400 с. ISBN 978-5-91768-538-0. p. 25.

⁹ КАРАМЫШЕВ, Д. А. *Организационно-правовой механизм обеспечения допустимости доказательств в досудебном производстве: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2009. 21 с. p. 20.

¹⁰ CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. *op.cit.* Chișinău, 2021. p. 111.

¹¹ DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Ch.: Cartea Juridică, 2009 (Tipogr. «Bons Offi ces» SRL). 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0, p. 168.; ГРИГОРЬЕВ, В.Н., et.al. *Справочник следователя*. М.: Эксмо. 2008. 747 с. ISBN 978-5-699-21229-3, p. 115.

¹² СУРКОВ, К.В. *Оперативно-розыскное законодательство России: пути совершенствования и развития: дис. д-ра юрид. наук*. – Москва - 1997. 433 с. С. 79–80.

de caz. Numai după aceste acțiuni se poate aprecia fiabilitatea și obiectivitatea rezultatelor activității speciale de investigații. Rezultatele activității speciale de investigații se pot dovedi a fi nesigure și incomplete, incorecte și denaturate, din cauza opiniei subiective a persoanei care a furnizat aceste informații ofițerului de investigații. Astfel, cercetătorul admite, deși cu prudență, posibilitatea utilizării în calitate de probe a rezultatelor activității speciale de investigații într-o cauză penală și propune o verificare amănunțită și minuțioasă a informațiilor obținute prin activitatea specială de investigații¹³.

Relevant este și un alt punct de vedere conform căruia rezultatele activității speciale de investigații ar trebui folosite direct, fără verificare, în calitate de probe în procesul penal. Printre argumentele invocate se menționează faptul că întreg procesul penal este construit pe principiul încrederii în metoda procesual penală de obținere a informațiilor. La rândul său, procesul penal nu este reglementat strict doar de Codul de procedură penală, ci și de alte legi, inclusiv Legea activității speciale de investigații pe segmentul investigării infracțiunilor grave. Prin urmare, nu ar exista motive serioase de a lipsi rezultatele activității speciale de investigații de încredere prin verificarea admisibilității acestora. Așa cum nimeni nu pune la îndoială admisibilitatea unei constatări tehnico-științifice sau a unui control financiar, exact la fel nu ar trebui să existe dubii nici în privința rezultatelor investigațiilor speciale. În fapt, obiectivul acestei verificări ar fi stabilirea onestității persoanelor care efectuează activitate specială de investigații și nu a rezultatelor în sine, prin urmare ar fi neclar de ce un organ, cum este procurorul sau ofițerul de urmărire penală, ar trebui să se bucure de mai multă încredere decât ofițerul de investigații¹⁴.

Fiecare dintre opiniile de mai sus exprimă o anumită parte de adevăr, dat fiind faptul că rezultatele activității speciale de investigații, inclusiv cele obținute prin efectuarea măsurilor speciale de investigații, nu sunt toate la fel, sunt diferite și respectiv aprecierea lor în calitate de probe necesită o abordare individuală. Probele obținute prin procedeele tradiționale au un grad mai ridicat de încredere comparativ cu cele obținute prin activitatea specială de investigații și, considerăm că nu este vorba aici de încrederea acordată organului care le obține, ci în însăși natura procedurii prin care acestea sunt obținute. Rezultatul chestionării, ca măsură investigativă, de exemplu, nu poate pretinde la același nivel de încredere cu rezultatul audierii, ca acțiune de urmărire penală și nu pentru că prima este efectuată de ofițerul de investigații, iar cealaltă de organul de urmărire penală sau de procuror. Ceea ce ar trebui să înțelegem este faptul că audierea se desfășoară conform unei proceduri diferite față de cea a chestionării. În cazul celei din urmă interlocutorul nu este prevenit ca și în cazul audierii că va purta răspundere penală pentru depoziii

¹³ ГРИГОРЬЕВ, В. Н. *Некоторые суждения о результатах оперативно-розыскной деятельности.* Судебная власть и уголовный процесс. 2018. nr. 2. С. 48-52.

¹⁴ АГУТИН, А.В. *Основы уголовно-процессуального доказывания в российском уголовном судопроизводстве. Монография.* М.: МАЭП, 2010,- 288 с. ISBN 5-901770-02-1 pp. 221-233.

false. Respectiv, în timpul chestionării persoana ar putea să nu spună adevărul, fiind absolut conștientă că nu va purta nici un fel de răspundere pentru cele declarate. Analizând situația din perspectiva judecătorului, considerăm că mai cu încredere vor fi apreciate declarațiile obținute prin audiere decât cele obținute prin chestionare.

În acest context, axându-se pe dispozițiile legale, profesorii V. Cușnir și V. Moraru exemplifică, menționând că rezultatele *chestionării* se supun verificării prin intermediul audierii bănuțului, învinuțului, inculpatului, ale părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului precum și prin alte procedee probatorii¹⁵. Este de precizat, că rezultatul chestionării în cazul dat va servi nu ca probă în procesul penal, ci ca temei pentru acțiunea de audiere a bănuțului, învinuțului, inculpatului etc.¹⁶ în cadrul cărora vor fi verificate informațiile obținute prin chestionare, iar probe vor fi datele de fapt ce se conțin în declarațiile persoanei audiate.

Prin urmare, în situația în care organele de urmărire penală administrează o probă cu încălcarea principiului loialității, afectând drepturile garantate de Convenția Europeană, iar aceste mijloace de probă conduc direct și necesar la administrarea legală a altor mijloace de probă (administrarea mijlocului nelegal fiind o condiție esențială pentru administrarea mijlocului de probă legal), acestea din urmă vor fi excluse, instanțele nefiind capabile să-și întemeieze hotărârile pe aceste probe derivate¹⁷. În acest sens, CtEDO a dezvoltat principiul „Fructele pomului otrăvit”, care impune excluderea mijloacelor de probă administrate legal, dar care sunt derivate (în strânsă legătură) din probele obținute în mod ilegal. Prin urmare, dacă sursa probantă, „pomul”, este lovită de nulitate, atunci toate probele obținute cu ajutorul ei, „fructele”, vor fi afectate similar¹⁸.

Informațiile pot fi vagi, incomplete, uneori neverificabile și pot conține o anumită cantitate de subiectivism, emanate de la sursa care le-a furnizat. În special, informațiile care provin de la o persoană confidențială sunt supuse verificării nu numai din cauza subiectivismului acesteia, ci și pentru că persoana confidențială ar fi putut fi deliberat dezinformată; pot induce în mod deliberat în eroare ofițerul de investigații etc. Informațiile operative relevante nu reflectă date de fapt, dar aceasta nu înseamnă că aceste informații nu constituie rezultatul activității speciale de investigații. De asemenea, trebuie menționat că absența unui rezultat real (de fapt)

¹⁵ DIDĂC, V., ș.a. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*. Chișinău: Elan poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8 p. 326.

¹⁶ СТЕПАНОВ, А. А., ШАНАНИН, М. Г. *Использование результатов оперативно-розыскной деятельности при производстве следственных действий: учебное пособие*. СПб., 2005. 60 с. [citat 17.06.2022]. Disponibil: https://procuror.spb.ru/izdanija/2005_02_10.pdf, p. 52.

¹⁷ Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014. [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673, p. 10.

¹⁸ Cauza Gäfgen contra Germaniei. *Cererea nr. 22978/05*. Hotărârea CtEDO din 1 iunie 2010 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil la: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-99015,§25;73;157>.

este de asemenea un rezultat, deoarece negarea informațiilor sau neconfirmarea acestora permite, de exemplu, reducerea gamei de versiuni, identificarea unor noi direcții de lucru etc. Prin urmare, atât primirea informațiilor primare, cât și respingerea lor ulterioară pot rezulta în egală măsură dintr-o investigație specială¹⁹.

Prin reforma din 2023, legiuitorul a ales să modifice prevederile art. 93 alin. (4) CPP, în sensul că, în procesul penal pot deveni probe doar rezultatele obținute prin măsurile speciale de investigații efectuate în cadrul urmăririi penale și doar după verificarea lor prin mijloacele de probă prevăzute la alin. (2) al aceluiași articol. În același context, au fost modificate și prevederile art. 24 din Legea nr. 59/2012, astfel că nu se mai menționează nimic despre utilizarea rezultatelor activității speciale de investigații în calitate de probe. Singura mențiune care a mai rămas în acest articol cu referire la valorificarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații în raport cu procesul penal este că acestea ar putea să servească ca temei de sesizare a organului de urmărire penală în cazul în care ofițerul de investigații va constata o bănuială rezonabilă că se pregătește sau se săvârșește o infracțiune.

Este de observat că legiuitorul a ținut să facă o distincție clară între reglementările activității speciale de investigații incluse în Legea nr. 59/2012 și cele incluse în Codul de procedură penală. Observăm că în redacția actuală a Legii nr. 59/2012 nu se mai regăsesc sarcinile legate de prevenirea, curmarea, reprimarea, descoperirea și cercetarea infracțiunilor (art. 2). Nu se mai regăsesc nici temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații în baza cărora puteau fi verificate sesizările privind infracțiunile săvârșite sau a celor aflate în faza de pregătire sau tentativă (art. 19). Aceste modificări sugerează faptul că în afara procesului penal nu se mai pot dispune măsuri speciale de investigare în vederea investigării infracțiunilor.

Deci, toate reglementările cu privire la activitatea specială de investigații legate de investigarea infracțiunilor, inclusiv în faza lor de pregătire sau tentativă sunt incluse în Codul de procedură penală. În art. 1 al Legii nr. 59/2012 s-a dispus că prezenta lege reglementează activitatea specială de investigații în afara procesului penal, ceea ce înseamnă că investigațiile speciale desfășurate în cadrul procesului penal sunt reglementate de prevederile Codului de procedură penală.

În contextul acestei noi politici de reglementare a activității speciale de investigații se înscriu și dispozițiile de valorificare în calitate de probă doar a rezultatelor obținute prin măsurile reglementate de prezentul cod. Problema este că actuala redacție a art. 93 alin. (4) CPP admite în calitate de probe doar rezultatele investigațiilor speciale obținute în limitele fazei de urmărire penală, lăsând astfel nevalorificate rezultatele măsurilor efectuate în cadrul procesului penal de dinaintea pornirii urmăririi penale, fiind vorba despre două măsuri *identificarea abonatului sau*

¹⁹ Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К.К. Горяйнова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9. p. 554.

a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice și culegerea de informații (art. 134 CPP)²⁰.

Analiza reglementărilor actuale denotă faptul că prin efectuarea măsurilor speciale de investigații, indiferent de sediul reglementării lor juridice în Legea nr. 59/2012 sau în Codul de procedură penală, se obțin tot informații, doar că vor fi evaluate în calitate de probe numai unele dintre acestea, și anume doar cele obținute prin măsurile speciale de investigații prevăzute în Codul de procedură penală și efectuate strict în cadrul urmăririi penale.

Această concluzie rezultă din prevederile art. 93 alin. (4) CPP conform cărora „Datele de fapt obținute prin activitatea specială de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate în cadrul urmăririi penale (s. n.) și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin. (2), (s. n.) în conformitate cu prevederile legii procesuale, [...]”.

Redacția anterioară a acestei norme nu conținea expresia „în cadrul urmăririi penale”, ceea ce lăsa loc să se înțeleagă că și informațiile obținute prin măsuri speciale de investigații efectuate în afara procesului penal, adică reglementate de Legea nr. 59/2012, puteau fi valorificate ca probe.

Deci, nu este suficient ca măsurile speciale de investigații să fie reglementate de Codul de procedură penală pentru ca rezultatele acestora să fie evaluate ca probe, ci trebuie ca acestea să fie efectuate în cadrul urmăririi penale. Conform acestor prevederi, nu vor fi admise ca probe nici informațiile obținute prin efectuarea măsurilor speciale de investigații efectuate la etapa procesului penal de dinaintea pornirii urmăririi penale, adică în cadrul verificării sesizărilor despre comiterea infracțiunilor. Cele relatate sugerează ideea că măsurile speciale de investigații, chiar dacă sunt reglementate de Codul de procedură penală, nu îndeplinesc funcția de procedee probatorii.

Pentru a le conferi măsurilor speciale de investigații caracter de procedee probatorii, ar fi logic ca efectuarea lor să fie atribuită în competența organului împuternicit să administreze probele, adică a organului de urmărire penală²¹.

Prin comparație, Codul de procedură penală al României a conferit organului de urmărire penală responsabilitatea de a efectua măsuri speciale de investigații,

²⁰ Soroceanu Igor, *Urmărirea penală – fază remarcabilă a examinării cauzei în vederea stabilirii adevărului*. În: Revista Națională de Drept, nr.10-12 din 2020, pp.113-118, ISSN 1811-0770.

²¹ Soroceanu Igor, *Conținutul măsurilor speciale de investigații din domeniul rețelelor de comunicații electronice. Partea I*. În: Revista Vectorul European, nr.1 din 2022, pp. 34-38, ISSN 2345-1106 /ISSNe 2587-358X; Soroceanu Igor, *Conținutul măsurilor speciale de investigații din domeniul rețelelor de comunicații electronice. Partea II*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Teoria și practica administrației publice”, ediția a 26-a, din 20 mai 2022, pp. 353-358, numărul total de pagini: 585, ISBN 978-9975-3542-3-3; Soroceanu Igor, *Conținutul măsurilor speciale de investigații din domeniul rețelelor de comunicații electronice. Partea III*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Integrarea europeană prin consolidarea educației, cercetării și inovației în țările Parteneriatului Estic”, din 16-17 mai 2022, pp. 250-256, numărul total de pagini: 260, ISBN 978-9975-165-23-5.

cunoscute sub denumirea de „metode speciale de supraveghere sau cercetare”. Statutul de organ de urmărire penală este extins asupra procurorilor, organelor de cercetare penală ale poliției judiciare și organelor de cercetare penală speciale (art. 55 CPP al României). În cazurile în care efectuarea unei astfel de metode necesită cunoștințe avansate, cum ar fi utilizarea diferitelor tipuri de microfoane cu fir, microemițătoare disimulate, sisteme direcționale optice sau dispozitive GPS pentru localizarea persoanelor vizate (de obicei atașate vehiculelor acestora pentru a le urmări deplasările), organele de urmărire penală pot apela la persoane cu cunoștințe specializate în domeniul respectiv pentru a oferi asistență tehnică²².

În contextul celor discutate atragem atenția asupra caracterului defectuos al construcției juridice a art. 93 alin. (4) CPP conform căreia „Datele de fapt obținute prin activitatea specială de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate [...] cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu **restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată** (s.n.)”. Problema este că și măsurile autorizate de procuror restrâng drepturile persoanei, ceea ce lasă loc să se înțeleagă că rezultatele acestora nu pot fi valorificate ca probe.

Părerea noastră este că această normă a fost gândită într-un moment în care toate măsurile erau divizate în două categorii, unele care restrâng drepturile persoanei și necesită autorizarea judecătorului și altele care nu restrâng drepturile persoanei și, respectiv, nu necesită autorizarea judecătorului. Astăzi această teorie nu mai este valabilă, fiindcă știința drepturilor persoanei a evoluat și măsurile autorizate de procuror, precum investigația sub acoperire, urmărirea vizuală, identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice reprezintă ingerințe la adresa drepturilor persoanei. Concluzia ar fi că norma vizată necesită o adaptare la actuala realitate.

În concluzie, menționăm că valorificarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații a fost și rămâne în continuare o problemă foarte sensibilă pentru teoria activității speciale de investigații și a procesului penal, rezolvarea ei fiind și una din cauzele determinante ale fuziunii reglementărilor normative ale acestor două materii. Cu toate acestea, rezultatele măsurilor speciale de investigații nu ar trebui privite strict prin prisma valorificării lor în calitate de probe în procesul penal; este și acesta un aspect foarte important, însă menirea măsurilor speciale de investigații este să contribuie la realizarea scopurilor și sarcinilor activității speciale de investigații, iar rezultatele măsurilor speciale de investigații necesită întâi de toate să fie valorificate exact în aceeași direcție.

Prevederile legislației naționale denotă faptul că elementele de fapt și probele nu sunt noțiuni identice și nu ar trebui tratate ca sinonime. Prin măsurile speciale de

²² SUIAN, M. *Metode speciale de supraveghere sau cercetare*. Editura Solomon. 2021. 640 p. ISBN: 978-606-8892-82-5, pp. 80-84.
pp. 80-84.

investigații, conform actualelor reglementări, indiferent că sunt efectuate în cadrul urmăririi penale sau până la inițierea acesteia, se obțin informații, iar în calitate de probe pot fi valorificate doar cele obținute strict în cadrul urmăririi penale [art. 93 alin. (4) CPP].

Tendința actuală de perfecționare a cadrului normativ pe dimensiunea valorificării rezultatelor măsurilor speciale de investigații este îndreptată spre extinderea spectrului de destinații spre care acestea ar putea să fie utilizate [art. 24 din Legea nr. 59/2012 și art. 136 alin. (7) CPP]. Totodată se atestă și tendința de neadmitere a rezultatelor măsurilor speciale de investigații în procesul probator decât dacă acestea au fost obținute în cadrul urmăririi penale și au fost verificate prin mijloacele de probă prevăzute la art. 93 alin. (2) CPP.

În contextul celor relatate, găsim depășită formularea prevederilor art. 93 alin. (4) CPP prin care s-a stabilit admisibilitatea ca probe a datelor de fapt obținute prin activitatea specială de investigații cu restrângerea drepturilor persoanei autorizată doar de instanța de judecată. Această construcție juridică pune sub semnul întrebării valorificarea rezultatelor activității speciale de investigații, inclusiv a măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror. Totodată, sintagma „în cadrul urmăririi penale” introdusă recent în conținutul acestui alineat schimbă esențial menirea acestei norme, dintr-un „filtru juridic” al datelor activității speciale de investigații obținute în afara procesului penal, într-un „filtru” al datelor activității speciale de investigații obținute în cadrul urmăririi penale, lăsând în același timp fără valoare probatorie rezultatele obținute prin măsuri speciale de investigații efectuate până la pornirea urmăririi penale [art. 134 alin. (2) CPP].

Propunem de *lege ferenda* substituirea sintagmei „în cadrul urmăririi penale” cu sintagma „în cadrul procesului penal” și, totodată, excluderea expresiei „cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată” din prevederile art. 93 alin. (4) CPP.

Surse bibliografice

1. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014. [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673, p. 10.
2. АГУТИН, А.В. Основы уголовно-процессуального доказывания в российском уголовном судопроизводстве. Монография. М.: МАЭП, 2010,- 288 с. ISBN 5-901770-02-1
3. Cauza Gäfgen contra Germaniei. Cererea nr. 22978/05. Hotărârea CtEDO din 1 iunie 2010 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-99015_§25;73;157.

4. Codul de procedură penală al Republicii Moldova Nr. 122 din 14-03-2003. Publicat : 05-11-2013 în Monitorul Oficial nr. 248-251 art. 699
5. СТЕПАНОВ, А. А., ШАНАНИН, М. Г. *Использование результатов оперативно-розыскной деятельности при производстве следственных действий: учебное пособие*. СПб., 2005. 60 с. [citat 17.06.2022]. Disponibil: https://procuror.spb.ru/izdaniya/2005_02_10.pdf
6. CUȘNIR, Valerii, COVALCIUC, Ion. Abordări teoretico-normative privind măsurile speciale (operative) de investigații în probatoriul penal. In: *Studii și cercetări juridice*, Ed. 4, 22 noiembrie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021, Partea 4, ISBN 978-9975-3201-1-5.
7. СУРКОВ, К.В. *Оперативно-розыскное законодательство России: пути совершенствования и развития*: дис. д-ра юрид. наук. – Москва - 1997. 433 с.
8. DIDÂC, V., ș.a. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*. Chișinău: Elan poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8
9. DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Ch.: Cartea Juridică, 2009 (Tipogr. «Bons Offi ces» SRL). 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.
10. КАРАМЫШЕВ, Д. А. *Организационно-правовой механизм обеспечения допустимости доказательств в досудебном производстве*: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2009. 21 с.
11. Legea Nr. 45 din 12-04-1994 privind activitatea operativă de investigații. Publicată: 30-05-1994 în Monitorul Parlamentului nr. 5 art. 133.
12. Legea Republicii Moldova nr.59 din 29.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigații. Publicat : 08-06-2012 în Monitorul Oficial Nr. 113-118 art. 373.
13. SUIAN, M. *Metode speciale de supraveghere sau cercetare*. Editura Solomon. 2021. 640 p. ISBN: 978-606-8892-82-5
14. Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник/под ред. К.К. Горяйнова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9.
15. БЕЛКИН, Р.С. et. al. *Теория доказательств в советском уголовном процессе*. Редкол.: Жогин Н.В. et.al. 2-е изд., испр. и доп. М.: Юрид. лит., 1973. - 736 с.
16. ГРИГОРЬЕВ, В. Н. *Некоторые суждения о результатах оперативно-розыскной деятельности*. Судебная власть и уголовный процесс. 2018. nr. 2. С. 48-52.
17. ГРИГОРЬЕВ, В.Н., et.al. *Справочник следователя*. М.: Эксмо. 2008. 747 с. ISBN 978-5-699-21229-3.
18. ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. *Оперативно-розыскная деятельность в XXI веке: монография*. – М.: Норма, 2017. 400 С. ISBN 978-5-91768-538-0 .

19. Soroceanu Igor, *Urmărirea penală – fază remarcabilă a examinării cauzei în vederea stabilirii adevărului*. În: Revista Națională de Drept, nr.10-12 din 2020, pp. 113-118, ISSN 1811-0770.

20. Soroceanu Igor, *Conținutul măsurilor speciale de investigații din domeniul rețelelor de comunicații electronice. Partea I*. În: Revista Vectorul European, nr.1 din 2022, pag.34-38, ISSN 2345-1106 /ISSNe 2587-358X.

21. Soroceanu Igor, *Conținutul măsurilor speciale de investigații din domeniul rețelelor de comunicații electronice. Partea II*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Teoria și practica administrației publice”, ediția a 26-a, din 20 mai 2022, pp. 353-358, numărul total de pagini: 585, ISBN 978-9975-3542-3-3.

22. Soroceanu Igor, *Conținutul măsurilor speciale de investigații din domeniul rețelelor de comunicații electronice. Partea III*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Integrarea europeană prin consolidarea educației, cercetării și inovației în țările Parteneriatului Estic”, din 16-17 mai 2022, pp. 250-256, numărul total de pagini: 260, ISBN 978-9975-165-23-5.

IV. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

• ABSTRACT

In June 2024, several legislative acts were published in the Official Journal, among which we mention: GEO 62/2024 on some measures for the settlement of lawsuits concerning the salary of staff paid from public funds, as well as lawsuits concerning social security benefits; GD no. 608/2024 approving the Methodological Norms for the application of the provisions on service pensions provided by Law no. 303/2022 on the status of judges and prosecutors and by Law no. 47/1992 on the organization and functioning of the Constitutional Court; Law no. 187/2024 on the Government's power to issue ordinances; Government Ordinance no. 70/2024 on some measures for the implementation and use of the e-VAT pre-completed RO e-TVA return and the use of data and information through the implementation of a specific governance system, as well as other fiscal measures.

Moreover, in June, several legislative acts were amended, among which: Tax Code, Administrative Code, Criminal Code, Law No 302/2004 on international judicial cooperation in criminal matters, Law No 146/2021 on electronic monitoring in judicial and criminal enforcement proceedings.

Last but not least, in the Official Gazette of June, the following was published Law No 186/2024 on the establishment of October 15 as a national day of commemoration of children who died during pregnancy, at birth or up to the age of 18, entitled "Day of the Parents of Angels".

MĂSURI PENTRU SOLUȚIONAREA PROCESELOR PRIVIND SALARIZAREA PERSONALULUI PLĂTIT DIN FONDURI PUBLICE (O.U.G. NR. 62/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul public în Monitorul Oficial	Sumar
O.U.G. nr. 62/2024 privind unele măsuri pentru soluționarea proceselor privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, precum și a	<i>Se aprobă unele măsuri pentru soluționarea proceselor privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, precum și a proceselor privind prestații de asigurări sociale.</i>

proceselor privind prestații de asigurări sociale (M. Of. nr. 559 din 14 iunie 2024)	
--	--

În M. Of. nr. 559 din 14 iunie 2024 s-a publicat **O.U.G. nr. 62/2024 privind unele măsuri pentru soluționarea proceselor privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, precum și a proceselor privind prestații de asigurări sociale.**

Vă prezentăm, în cele ce urmează, cele mai importante dispoziții din respectivul act normativ:

„Art. 1

(1) Prezenta ordonanță de urgență se aplică în procesele privind stabilirea și/sau plata drepturilor salariale sau de natură salarială ale personalului plătit din fonduri publice, inclusiv cele privind obligarea la emiterea actelor administrative sau privind anularea actelor administrative emise pentru acest personal sau/și cele privind raporturile de muncă și de serviciu ale acestui personal.

(2) Prezenta ordonanță de urgență se aplică și în procesele privind stabilirea și/sau plata drepturilor la pensie, inclusiv cele rezultate din actualizarea/recalcularea/revizuirea drepturilor la pensie sau/și cele privind alte prestații de asigurări sociale ale personalului prevăzut la alin. (1).

(3) Prezenta ordonanță de urgență se aplică indiferent de natura și obiectul proceselor prevăzute la alin. (1) și (2), de calitatea părților ori de instanța competentă să le soluționeze.

Art. 2

(1) Dacă în cursul judecății proceselor prevăzute la art. 1, completul de judecată investit cu soluționarea cauzei în primă instanță sau în calea de atac, verificând și constatând că asupra unei chestiuni de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și aceasta nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

(2) Odată cu comunicarea către Înalta Curte de Casație și Justiție, încheierea de sesizare se transmite, în copie, prin poștă electronică, de către instanța de trimitere și celorlalte instanțe judecătorești competente să soluționeze, în primă instanță sau în calea de atac, procese de natura celui în care aceasta a fost formulată. Președinții instanțelor judecătorești competente, de îndată ce primesc copia încheierii de sesizare, iau măsurile necesare pentru informarea judecătorilor din secțiile corespunzătoare ale acelor instanțe.

(3) Cauzele similare, aflate pe rolul instanțelor judecătorești, vor fi suspendate până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept.

(4) Sesizările prevăzute la alin. (1) având același obiect sau al căror obiect se află în strânsă legătură se conexează.

(5) Sesizările prevăzute la alin. (1) se judecă cu prioritate, în cel mult 60 de zile de la data investirii Înaltei Curți de Casație și Justiție.

(6) Decizia se motivează în termen de cel mult 15 de zile de la pronunțare și se publică în cel mult 5 zile de la motivare în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Art. 3

Dispozițiile art. 1 și 2 se aplică și proceselor în curs la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 4

Dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență se completează cu cele ale Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu celelalte reglementări aplicabile în materie.”

CODUL FISCAL - MODIFICĂRI
(O.U.G. NR. 59/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (rep. M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015, cu modif. și compl. ult.)	O.U.G. nr. 59/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, precum și alte măsuri fiscale (M. Of. nr. 534 din 7 iunie 2024)	- <i>modifică</i>: art. 345 alin. (4) și (5), art. 435 alin. (5), art. 452 alin. (2) lit. c); - <i>introduce</i>: art. 345 alin. (3[^]1) și (3[^]4); - <i>abrogă</i>: art. 375 alin. (1) lit. f), art. 452 alin. (1) lit. c[^]1). <i>Prevederile legale intră în vigoare la data de 20 iunie 2024.</i>

În M. Of. nr. 534 din data de 7 iunie 2024 s-a publicat **O.U.G. nr. 59/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, precum și alte măsuri fiscale.**

Vă prezentăm, în continuare, pirnicpalele modificări și completări aduse respectivului act normativ.

Art. 345 alin. (3[^]1)-(3[^]4)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 345, după alineatul (3) se introduc patru noi alineate, alin. (3[^]1)-(3[^]4)**, cu următorul cuprins:

„(3[^]1) Deplasarea produselor prevăzute la art. 350 alin. (1) lit. b), art. 351 alin. (1), cu excepția produselor care se încadrează la pozițiile 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 și 3.2.1 din anexa nr. 1, la art. 352, art. 353 alin. (1) și a produselor energetice prevăzute la art. 355 alin. (3) lit. a)-e) din antrepozite fiscale ori din locația în care acestea au fost recepționate de către destinatarul înregistrat către alte locuri de depozitare se efectuează numai în momentul în care antrepozitarul autorizat sau destinatarul

înregistrat face dovada plății la bugetul de stat a valorii accizelor aferente cantității ce urmează a fi deplasată fără a avea loc livrarea produselor către cumpărător.

(3²) Livrarea produselor prevăzute la art. 354 alin. (1) din locația în care acestea au fost recepționate de către destinatarul înregistrat se efectuează numai în momentul în care furnizorul deține documentul de plată care să ateste virarea la bugetul de stat a valorii accizelor aferente cantității ce urmează a fi facturată. Cu ocazia depunerii declarației lunare de accize se regularizează eventualele diferențe dintre valoarea accizelor virate la bugetul de stat de către beneficiarii produselor, în numele destinatarului înregistrat, și valoarea accizelor aferente cantităților de produse accizabile efectiv livrate de aceștia, în decursul lunii precedente.

(3³) Deplasarea produselor prevăzute la art. 354 alin. (1) din locația în care acestea au fost recepționate de către destinatarul înregistrat către alte locuri de depozitare se efectuează numai în momentul în care destinatarul înregistrat face dovada plății la bugetul de stat a valorii accizelor aferente cantității ce urmează a fi deplasată fără a avea loc livrarea produselor către cumpărător.

(3⁴) În situațiile prevăzute la alin. (3¹) și (3³), deplasarea produselor accizabile de la antrepozitul fiscal ori din locația în care acestea au fost recepționate de către destinatarul înregistrat către alte locuri de depozitare este însoțită de avizul de însoțire, în care se înscrie mențiunea accize plătite”.

Art. 345 alin. (4) și (5)

Vechea reglementare

„Art. 345 – Plata accizelor la bugetul de stat

(4) Plata accizelor prevăzute la alin. (3) se efectuează de către furnizor ori de către cumpărător. În situația în care plata este efectuată de către cumpărător în numele furnizorului, aceasta trebuie efectuată în contul, aparținând furnizorului, deschis la unitățile Trezoreriei Statului.

(5) Livrarea produselor prevăzute la alin. (3) din antrepozitele fiscale sau din locurile în care au fost recepționate de către destinatarii înregistrați se face numai pe baza comenzii cumpărătorului”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 345, alineatele (4) și (5) se modifică** și vor avea următorul cuprins:

„(4) Plata accizelor prevăzute la alin. (3) și (3²) se efectuează de către furnizor ori de către cumpărător. În situația în care plata este efectuată de către cumpărător în numele furnizorului, aceasta trebuie efectuată în contul, aparținând furnizorului, deschis la unitățile Trezoreriei Statului.

(5) Livrarea produselor prevăzute la alin. (3) din antrepozitele fiscale sau din locurile în care au fost recepționate de către destinatarii înregistrați și livrarea

produselor prevăzute la alin. (3²) din locurile în care au fost recepționate de către destinatarii înregistrați se fac numai pe baza comenzii cumpărătorului”.

Art. 435 alin. (5)

Vechea reglementare

„Art. 435 – Condiții de distribuție și comercializare

(5) Nu intră sub incidența alin. (3) antrepozitarii autorizați pentru locurile autorizate ca antrepozite fiscale și destinatarii înregistrați pentru locurile declarate pentru recepția produselor accizabile”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 435, alineatul (5) se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(5) Nu intră sub incidența alin. (3) antrepozitarii autorizați pentru locurile autorizate ca antrepozite fiscale, destinatarii înregistrați și destinatarii certificați, pentru locurile declarate pentru recepția produselor accizabile”.

Art. 452 alin. (1) lit. c)

Vechea reglementare

„Art. 452 – Infrațiuni

(1) Constituie infracțiuni următoarele fapte:

c) livrarea produselor prevăzute la art. 350 alin. (1) lit. b), art. 351 alin. (1), cu excepția produselor care se încadrează la pozițiile 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 și 3.2.1 din anexa nr. 1, art. 352, art. 353 alin. (1) și a produselor energetice prevăzute la art. 355 alin. (3) lit. a) – e) din antrepozitele fiscale sau locurile de recepție, în cazul destinatarilor înregistrați, către cumpărători, persoane juridice, fără deținerea de către antrepozitarul autorizat sau destinatarul înregistrat a documentului de plată care să ateste virarea la bugetul de stat a valorii accizelor aferente cantității ce urmează a fi facturată;”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 452 alineatul (1), litera c) se modifică** și va avea următorul cuprins:

„c) nerespectarea prevederilor art. 345 alin. (3)-(3³);”.

Alte reglementări

Începând cu veniturile din salarii și asimilate salariilor aferente lunii iulie 2024, suma de 200 lei/lună reprezentând venituri din salarii și asimilate salariilor pentru care nu se datorează impozit pe venit și care nu se cuprinde în baza lunară de calcul al contribuțiilor sociale obligatorii, prevăzută la art. LXXIII alin. (1), (4) și (5) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 115/2023 privind unele măsuri fiscal-bugetare în domeniul cheltuielilor publice, pentru consolidare fiscală, combaterea evaziunii fiscale, pentru modificarea și completarea unor acte normative, precum și pentru prorogarea unor termene, cu modificările și completările ulterioare, se majorează la nivelul de 300 lei/lună.

În vederea îndeplinirii obligațiilor stabilite prin candidatura României pentru asigurarea sediului Centrului european de competențe în domeniul Securității cibernetice și ale altor norme europene sau a înțelegerilor încheiate cu instituțiile europene, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării încheie un contract de închiriere multianual, iar costurile aferente închirierii, precum și costurile aferente amenajării, serviciilor și echipamentelor de securitate, ale întreținerii și funcționării spațiului sunt asigurate din bugetul de stat, prin bugetul ministerului de resort.

**NORMELE METODOLOGICE DE APLICARE
A DISPOZIȚIILOR ÎN MATERIA PENSIILOR DE SERVICIU
DIN LEGEA NR. 303/2022 PRIVIND STATUTUL
JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR ȘI LEGEA NR. 47/1992
PRIVIND ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA CCR
(H.G. NR. 608/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Hotărârea Guvernului (H.G.) nr. 608/2024 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a dispozițiilor în materia pensiilor de serviciu prevăzute de Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor și de Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale (M. Of. nr. 540 din 10 iunie 2024)	În temeiul: – art. 108 din Constituția României; – art. 219 din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor; – art. XV din Legea nr. 282/2023 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul pensiilor de serviciu și a Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal.	<i>Se aprobă Normele metodologice de aplicare a dispozițiilor în materia pensiilor de serviciu prevăzute de Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor și de Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.</i>

În M. Of. nr. 540 din data de 10 iunie 2024 s-a publicat **Hotărârea Guvernului (H.G.) nr. 608/2024 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a dispozițiilor în materia pensiilor de serviciu prevăzute de Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor și de Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.**

Redăm, în continuare, principalele prevederi ale hotărârii:

Art. 1

(1) Prezentele norme metodologice se emit în vederea aplicării prevederilor legale în materia stabilirii, actualizării, recalculării și revizuirii pensiilor de serviciu reglementate de Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, cu modificările și completările ulterioare, denumită în continuare lege, și de Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Pensia de serviciu se stabilește și se acordă, la cerere, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de Legea nr. 303/2022, cu modificările și completările ulterioare, precum și de Legea nr. 282/2023 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul pensiilor de serviciu și a Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările ulterioare.

Art. 2

(1) Beneficiază de pensia de serviciu prevăzută de lege persoanele care se află în următoarele situații:

a) la data solicitării pensiei de serviciu au calitatea de judecător, procuror, judecător la Curtea Constituțională, magistrat-asistent la Înalta Curte de Casație și Justiție sau la Curtea Constituțională, denumit în continuare magistrat-asistent, personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, au vârsta de cel puțin 60 de ani și o vechime de cel puțin 25 de ani numai în aceste funcții, potrivit art. 211 alin. (1) din lege;

b) la data solicitării pensiei de serviciu au calitatea de judecător, procuror, judecător la Curtea Constituțională, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, au împlinit vârsta standard de pensionare prevăzută în sistemul public de pensii și au o vechime între 20 și 25 de ani numai în aceste funcții, potrivit art. 211 alin. (3) din lege;

c) la data solicitării pensiei de serviciu au o vechime de cel puțin 25 de ani numai în funcțiile de judecător, procuror, judecător la Curtea Constituțională, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, au împlinit vârsta standard de pensionare prevăzută în sistemul public de pensii și au fost eliberate din aceste funcții din motive neimputabile, chiar dacă la data pensionării au altă ocupație, potrivit art. 211 alin. (4) din lege;

d) la data solicitării pensiei de serviciu au o vechime între 20 și 25 de ani numai în funcțiile de judecător, procuror, judecător la Curtea Constituțională, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, au împlinit vârsta standard de pensionare prevăzută în sistemul public de pensii și au fost eliberate din aceste funcții din motive neimputabile, chiar dacă la data pensionării au altă ocupație, potrivit art. 211 alin. (3) și (4) din lege.

(2) Pentru calcularea vechimii prevăzute la alin. (1) lit. a) se aplică, după caz, prevederile art. II din Legea nr. 282/2023, cu modificările ulterioare, în sensul că

pentru judecătorul, procurorul, judecătorul de la Curtea Constituțională, magistratul-asistent sau personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, aflat în funcție la data de 1 ianuarie 2024, în calculul vechimii de cel puțin 25 de ani se poate lua în considerare, în funcție de anul pensionării, o perioadă maximă de 5 ani în care a îndeplinit funcțiile de judecător financiar, procuror financiar sau consilier de conturi la secția jurisdicțională a Curții de Conturi, avocat, notar, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, grefier cu studii superioare juridice, consilier juridic sau jurisconsult, conform eșalonării prevăzute la art. II din Legea nr. 282/2023.

(3) În sensul legii, se consideră eliberați din funcție din motive neimputabile judecătorii, procurorii, magistrații-asistenți și personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor care au fost eliberați din funcție prin demisie, pensionare sau transfer, cu excepția situației în care, ulterior demisiei, pensionării sau transferului, le-a fost aplicată sancțiunea disciplinară a excluderii din magistratură.

Art. 3

Prin excepție de la prevederile art. 2 alin. (1) lit. a) și în conformitate cu prevederile art. IV din Legea nr. 282/2023, cu modificările ulterioare, în perioada 1 ianuarie 2024-31 decembrie 2061, vârsta minimă de pensionare este cea prevăzută în anexa nr. 1, în funcție de anul pensionării.

Art. 4

(1) Pentru calcularea vechimilor prevăzute la art. 2 se iau în considerare și perioadele în care personalul s-a aflat, după numirea în funcție, în oricare dintre următoarele situații:

- a) în concediu de maternitate sau concediu paternal;
- b) în concediul de risc maternal;
- c) în concediu de creștere a copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, până la împlinirea vârstei de 3 ani, respectiv 7 ani;
- d) în concediu medical pentru incapacitate temporară de muncă;
- e) în concediu de studii pentru pregătirea examenului de capacitate și promovare;
- f) în concediu de studii plătit pentru formare profesională;
- g) a îndeplinit stagiul militar obligatoriu;
- h) în detașare și delegare.

(2) Pentru calcularea vechimilor prevăzute la art. 2 se ia în considerare și perioada în care personalul a avut calitatea de auditor de justiție, dacă a promovat examenul de absolvire al Institutului Național al Magistraturii, precum și perioada cuprinsă între promovarea examenului de absolvire și data numirii ca judecător sau procuror stagiar, dacă a promovat examenul de capacitate.

Art. 5

Dacă vechimile prevăzute de prezenta hotărâre se obțin din însumarea unor perioade realizate în sisteme de asigurări sociale diferite (sistemul public, sistemul de pensii al avocaților, sistemul militar) care constituie vechime în sensul prezentei hotărâri, pensia de serviciu se acordă persoanei îndreptățite, la cererea acesteia, numai de un singur sistem. În acest caz, casa teritorială de pensii va înștiința despre acest fapt celelalte sisteme în care beneficiarul a realizat stagii de cotizare sau vechime în serviciu.

Art. 6

(1) Quantumul pensiei de serviciu prevăzute la art. 2 alin. (1) lit. a) este de 80% din baza de calcul reprezentată de media indemnizațiilor de încadrare brute lunare și a sporurilor avute în ultimele 48 de luni de activitate înainte de data pensionării.

(2) Quantumul pensiei de serviciu prevăzute la art. 2 alin. (1) lit. b) se stabilește potrivit alin. (1), în acest caz quantumul pensiei fiind micșorat cu 1% din baza de calcul pentru fiecare an care lipsește din vechimea integrală de 25 de ani în aceste funcții.

(3) Quantumul pensiei de serviciu prevăzute la art. 2 alin. (1) lit. c) este de 80% dintr-o bază de calcul egală cu media indemnizațiilor de încadrare brute lunare și a sporurilor pe o perioadă de 48 de luni de activitate anterioare datei eliberării din funcție, din motive neimputabile, raportate la personalul similar în activitate, în condiții identice de funcție, vechime și grad profesional, pe o perioadă de 48 de luni anterioare datei solicitării pensiei de serviciu.

(4) Quantumul pensiei de serviciu prevăzute la art. 2 alin. (1) lit. d) se stabilește potrivit alin. (3), în acest caz quantumul pensiei fiind micșorat cu 1% din baza de calcul pentru fiecare an care lipsește din vechimea integrală de 25 de ani în aceste funcții.

(5) Baza de calcul nu cuprinde sumele primite cu titlu de prime, premii, decontări, diurne, restituiri de drepturi salariale aferente altei perioade decât cea avută în vedere la stabilirea dreptului de pensie sau oricare alte drepturi care nu au caracter permanent, precum drepturi pentru munca suplimentară, pentru munca de noapte, indemnizații de hrană ori sporuri, majorări sau drepturi acordate pentru participarea sub orice formă în proiecte cu finanțare externă, precum și alte asemenea drepturi.

(6) Quantumul net al pensiilor prevăzute de prezentul articol nu poate fi mai mare de 100% din venitul net avut în ultima lună de activitate înainte de data pensionării, în cazurile prevăzute la alin. (1) și (2), respectiv din venitul net al personalului similar în activitate, în condiții identice de funcție, vechime și grad profesional, în cazurile prevăzute la alin. (3) și (4).

(...)

Art. 11

(1) Persoanele care au decizii de pensionare emise până la data de 1 ianuarie 2024 pot solicita casei teritoriale de pensii competente recalcularea pensiei de serviciu, prin majorarea cuantumului pensiei de serviciu cu câte 1% pentru fiecare an întreg care depășește vechimea de 25 de ani. Dacă la stabilirea inițială a pensiei a fost avută în vedere o vechime mai mare de 25 de ani, pensia de serviciu se măsoară cu câte 1% doar pentru fiecare an întreg care depășește vechimea utilizată la stabilirea pensiei.

(2) În cazul persoanelor care îndeplinesc condițiile pentru acordarea pensiei de serviciu până la data de 31 decembrie 2023 inclusiv (au cel puțin o vechime de 25 de ani în funcțiile prevăzute de lege), dar nu au decizii de pensionare sau nu au depus cerere de pensionare până la această dată, majorarea prevăzută la alin. (1) se aplică prin decizia de stabilire a pensiei de serviciu.

(3) Recalcularea prevăzută la alin. (1) nu se realizează prin modificarea bazei de calcul.

(4) Recalcularea în condițiile prezentului articol poate fi solicitată numai la eliberarea din funcție prin decret al Președintelui României sau prin act administrativ de eliberare din funcție, casa de pensii competentă eliberând o decizie de recalculare doar în ceea ce privește cuantumul pensiei de serviciu, pe baza adeverinței eliberate potrivit art. 7 alin. (4), care se aplică în mod corespunzător, din care să rezulte vechimea acumulată în plus până la data eliberării din funcție, față de cea avută în vedere prin decizia de pensionare, potrivit modelului prevăzut în anexa nr. 12. Adeverința-tip prevăzută în această anexă se eliberează numai pentru cei care au o decizie de stabilire a pensiei de serviciu anterioară.

(5) Prevederile art. 7 alin. (8) se aplică în mod corespunzător și în cazul deciziei de recalculare a pensiei.

(...)

Art. 19

(1) Pensia de urmaș se calculează potrivit prevederilor legislației privind sistemul de pensii publice, din pensia de serviciu aflată în plată sau la care ar fi avut dreptul la data decesului susținătorul decedat, actualizată, după caz.

(2) Cuantumul pensiei de urmaș se stabilește prin aplicarea procentelor prevăzute de legislația privind sistemul de pensii publice, în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți, asupra cuantumului pensiei de serviciu aflate în plată sau la care ar fi avut dreptul susținătorul la data decesului, actualizată, după caz.

(3) În cazul în care, la data decesului, judecătorul, procurorul, judecătorul la Curtea Constituțională, magistratul-asistent sau personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor nu îndeplinește condițiile de acordare a pensiei de serviciu, copiii minori, precum și copiii majori până la terminarea studiilor, dar nu mai mult de 26 de ani, precum și copiii cu dizabilități au dreptul la o pensie de

urmaș în cuantum de 75% din baza de calcul prevăzută la art. 211 alin. (1) din lege a susținătorului decedat în ultima lună de activitate, în condițiile prevăzute de legislația privind sistemul public de pensii.

(4) Dispozițiile art. 4, 5, art. 6 alin. (5) și (6) și ale art. 7 se aplică în mod corespunzător pentru stabilirea pensiei de urmaș, în condițiile alin. (1)-(3). Modelul adevărîței-tip pentru stabilirea pensiei de urmaș este prevăzut în anexa nr. 21.

(5) În situația în care decesul susținătorului a intervenit înainte de data de 1 ianuarie 2024, persoanele îndreptățite beneficiază de pensie de urmaș potrivit reglementărilor în vigoare până la această dată, în condițiile art. III alin. (3) din Legea nr. 282/2023, cu modificările ulterioare. În acest caz, dispozițiile art. 4, 5, art. 6 alin. (5) și ale art. 7 alin. (1)-(5), (7) și (8) se aplică în mod corespunzător pentru stabilirea pensiei de urmaș, iar modelul adevărîței-tip este prevăzut în anexa nr. 22.

(6) Partea din pensia de urmaș calculată din pensia de serviciu, care depășește nivelul pensiei de urmaș calculate din pensia pentru limită de vârstă cuvenită titularului din sistemul public de pensii sau care nu se acoperă potrivit legislației privind sistemul public de pensii, se suportă de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale.

(7) În cazul în care susținătorul decedat îndeplinește condițiile de acordare a pensiei de serviciu potrivit art. 211 alin. (1) din lege, pensia de urmaș calculată din pensia de serviciu se suportă integral de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale.

Art. 20

(1) În situația în care, ulterior stabilirii, recalculării sau actualizării pensiei de serviciu, se constată diferențe între sumele stabilite și/sau plătite și cele legal cuvenite, casa teritorială de pensii operează, din oficiu sau la solicitarea pensionarului, modificările ce se impun, prin decizie de revizuire.

(2) În vederea revizuirii la solicitarea pensionarului, se eliberează o adevărîță de revizuire de către instituția competentă potrivit art. 7 alin. (4), care se aplică în mod corespunzător, în care vor fi menționate informațiile necesare pentru revizuire și data de la care intervine revizuirea.

Art. 21

Drepturile de pensie de urmaș stabilite ca urmare a opțiunii de trecere de la pensia proprie din sistemul public de pensii la pensia de urmaș stabilită din pensia de serviciu a titularului decedat se cuvin și se acordă începând cu luna următoare depunerii cererii.

Art. 22

Judecătorii Curții Constituționale beneficiază de pensie de serviciu fie în temeiul Legii nr. 303/2022, cu modificările și completările ulterioare, potrivit art. 1-21, fie în

temeiul Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, potrivit art. 23-27, în funcție de condițiile legale pentru care optează și pe care le îndeplinesc.

Art. 23

(1) Judecătorii Curții Constituționale, indiferent de durata mandatului, cu o vechime în activitatea juridică sau în învățământul juridic superior de cel puțin 25 de ani, indiferent de vârstă și data pensionării, beneficiază, la cerere, de o pensie de serviciu, calculată în condițiile art. 71 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, de 80% din indemnizația de încadrare brută lunară și sporurile avute la Curtea Constituțională în ultima lună înainte de data solicitării acesteia.

(2) Pentru fiecare an care depășește vechimea menționată, la cuantumul pensiei se adaugă câte 1% din baza de calcul, fără a o putea depăși, prin adăugarea vechimii dobândite în funcția de judecător după data stabilirii acesteia.

(3) Pensia de serviciu se actualizează în raport cu indemnizația de încadrare brută lunară și sporurile aferente ale judecătorilor în funcție ai Curții Constituționale.

(...)

Art. 32

Anexele nr. 1-26 fac parte integrantă din prezenta hotărâre.

Art. 33

La data intrării în vigoare a prezentei hotărâri se abrogă Hotărârea Guvernului nr. 1.275/2005 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată, și ale Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, referitoare la pensiile de serviciu și la acordarea indemnizațiilor pentru creșterea copilului în vârstă de până la 2 ani, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 979 din 3 noiembrie 2005.

Anexa nr. 1**VÂRSTA MINIMĂ de pensionare în funcție de anul pensionării**

Anul calendaristic	Vârsta de pensionare
2024	47 de ani și 4 luni
2025	47 de ani și 8 luni
2026	48 de ani
2027	48 de ani și 4 luni
2028	48 de ani și 8 luni
2029	49 de ani

2030	49 de ani și 4 luni
2031	49 de ani și 8 luni
2032	50 de ani
2033	50 de ani și 4 luni
2034	50 de ani și 8 luni
2035	51 de ani
2036	51 de ani și 4 luni
2037	51 de ani și 8 luni
2038	52 de ani
2039	52 de ani și 4 luni
2040	52 de ani și 8 luni
2041	53 de ani
2042	53 de ani și 4 luni
2043	53 de ani și 8 luni
2044	54 de ani
2045	54 de ani și 4 luni
2046	54 de ani și 8 luni
2047	55 de ani
2048	55 de ani și 4 luni
2049	55 de ani și 8 luni
2050	56 de ani
2051	56 de ani și 4 luni
2052	56 de ani și 8 luni
2053	57 de ani
2054	57 de ani și 4 luni
2055	57 de ani și 8 luni
2056	58 de ani
2057	58 de ani și 4 luni
2058	58 de ani și 8 luni
2059	59 de ani
2060	59 de ani și 4 luni
2061	59 de ani și 8 luni
2062	60 de ani

CODUL ADMINISTRATIV - COMPLETARE
(LEGEA NR. 185/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Ordonanța de urgență a Guvernului (O.U.G.) nr. 57/2019 privind Codul administrativ (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019)	Legea nr. 185/2024 pentru completarea art. 333 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ (M. Of. nr. 552 din data de 13 iunie 2024)	– <i>introduce: art. 333 alin. (4¹).</i>

În M. Of. nr. 552 din data de 13 iunie 2024 s-a publicat **Legea nr. 185/2024 pentru completarea art. 333 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ.**

Redăm, în cele ce urmează, cele mai importante modificări și completări aduse Codului administrativ.

Art. 333 alin. (4¹)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la articolul 333, după alineatul (4) se introduce un nou alineat, alin. (4¹), cu următorul cuprins:

„Art. 333:

(4¹) *Prin excepție de la prevederile alin. (3) și (4), Ministerul Culturii și instituțiile publice aflate în subordinea acestuia au dreptul să încaseze din chirie o cotă-parte de 50%, stabilită, după caz, prin hotărâre a Guvernului”.*

**LEGEA NR. 146/2021 PRIVIND MONITORIZAREA
ELECTRONICĂ ÎN CADRUL UNOR PROCEDURI JUDICIARE
ȘI EXECUȚIONAL PENALE – MODIFICĂRI (O.U.G. NR. 61/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale (rep. M. Of. nr. 515 din 18 mai 2021, cu modif. și compl. ult.)	O.U.G. nr. 61/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale (M. Of. nr. 558 din 14 iunie 2024)	– modifică: art. 1 alin. (2) lit. d), art. 1 alin. (4), art. 2 alin. (1) lit. i) și k), art. 6 alin. (1) partea introdusă, art. 23, art. 33, art. 37 alin. (4), art. 40 alin. (3); – introduce: art. 1 alin. (2) lit. f), art. 7 alin. (1) lit. d), art. 15 alin. (2) lit. c), art. 18 alin. (4), art. 21 alin. (1) lit. b ¹), art. 21 alin. (3). art. 28 ¹ , art. 30 alin. (4), art. 40 alin. (1 ¹), art. 41 ¹ .

În M. Of. nr. 558 din data de 14 iunie 2024 s-a publicat **O.U.G. nr. 61/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale.**

Vă prezentăm, în continuare, principalele modificări și completări aduse respectivului act normativ.

Art. 2 alin. (1) lit. i) și k)

Vechea reglementare

„Art. 2: Definirea unor termeni și expresii

(1) În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

i) organ de supraveghere – personal din cadrul Poliției Române cu atribuții de supraveghere în cadrul procedurilor prevăzute la art. 1 alin. (2) lit. a)-d), respectiv personal din

cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor și al unităților subordonate, cu atribuții de supraveghere electronică la distanță pentru procedura prevăzută la art. 1 alin. (2) lit. e);

k) operator tehnic – personal din cadrul Poliției Române, al Administrației Naționale a Penitenciarelor, precum și din cadrul unităților subordonate, care exercită atribuții tehnice privind monitorizarea electronică, prevăzute în prezenta lege”.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 2 alineatul (1), literele i) și k) se modifică** și vor avea următorul cuprins:

„i) *organ de supraveghere* – personal din cadrul Poliției Române cu atribuții de supraveghere în cadrul procedurilor prevăzute la art. 1 alin. (2) lit. a)-d), personal din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor și al unităților subordonate, cu atribuții de supraveghere electronică la distanță pentru procedura prevăzută la art. 1 alin. (2) lit. e), precum și personalul din cadrul Direcției Naționale de Probațiune, cu atribuții de supraveghere electronică pentru procedura prevăzută la art. 1 alin. (2) lit. f);

k) *operator tehnic* – personal din cadrul Poliției Române, al Administrației Naționale a Penitenciarelor și al unităților subordonate, precum și personalul din cadrul Direcției Naționale de Probațiune, care exercită atribuții tehnice privind monitorizarea electronică, prevăzute în prezenta lege”.

Art. 15 alin. (2) lit. c)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 15 alineatul (2), după litera b) se introduce o nouă literă, lit. c)**, cu următorul cuprins:

„(2) Comunicarea organului de supraveghere cu persoana supravegheată sau cu cea protejată, care nu vorbește sau nu înțelege limba română ori nu se poate exprima, cu privire la procedura monitorizării electronice, se face într-o limbă sau întrun limbaj pe care aceasta îl înțelege, astfel:

c) prin intermediul unei persoane care poate comunica cu persoana supravegheată sau cu cea protejată, în cazurile în care nu există interpreți sau traducători autorizați disponibili”.

Art. 18 alin. (4)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 18, după alineatul (3) se introduce un nou alineat, alin. (4)**, cu următorul cuprins:

„(4) Pentru introducerea regulilor de monitorizare care să conducă la generarea alertei de apropiere frontieră, organul de supraveghere și/sau operatorul tehnic configurează distanța față de frontieră în funcție de domiciliu, locul de muncă, reședința sau alte elemente stabilite de organul judiciar”.

Art. 21 alin. (1) lit. b¹**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, la **articolul 21 alineatul (1), după litera b) se introduce o nouă literă, lit. b¹**, cu următorul cuprins:

„Art. 21: Categoriile de alerte

(1) În cadrul SIME sunt generate următoarele categorii de alerte:

b¹) alertă de apropiere frontieră, generată ca urmare a constatării prezenței dispozitivului electronic de supraveghere purtat de persoana supravegheată la o distanță mai mică de 30 km de frontiera de stat terestră și pe apă;”.

Art. 21 alin. (3)**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, la **articolul 21, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin. (3)**, cu următorul cuprins:

„(3) În situația executării măsurii controlului judiciar sau controlului judiciar pe cauțiune, alerta prevăzută la alin. (1) lit. b) este generată numai în ceea ce privește nerespectarea obligațiilor prevăzute la art. 215 alin. (2) lit. a), b), precum și d) cu referire la revenirea în locuința familiei din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare”.

Art. 28¹**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, **după articolul 28 se introduce un nou articol, art. 28¹**, cu următorul cuprins:

„Art. 28¹: Procedura în cazul alertei de apropiere frontieră

(1) În situația generării unei alerte de apropiere frontieră, persoana supravegheată este obligată ca, de îndată, să contacteze telefonic organul de supraveghere și să urmeze instrucțiunile acestuia.

(2) Atunci când persoana monitorizată electronic potrivit art. 1 alin. (2) lit. a) are obligația de a nu depăși limita teritorială a României, în situația generării unei alerte de apropiere frontieră are și obligația de a rămâne în locul în care se află.

(3) Organele de ordine publică au obligația de a se deplasa în locația indicată cu ocazia primirii datelor de intervenție, pentru depistarea persoanei supravegheate prevăzute la alin. (2).

(4) Organul de ordine publică care a depistat persoana supravegheată prevăzută la alin. (2) are obligația de a întocmi un proces-verbal în acest sens”.

Art. 41¹**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, **după articolul 41 se introduce un nou articol, art. 41¹**, cu următorul cuprins:

„Art. 41[^]1: Norme de aplicare

Normele metodologice de aplicare a prezentei legi se aprobă prin hotărâre a Guvernului”.

Alte reglementări

Art. II

(1) De la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență până la data de 30 septembrie 2024, în scopul verificării capacităților de monitorizare electronică și a limitărilor tehnologice ale utilizării Sistemului informatic de monitorizare electronică, în unitățile administrativ-teritoriale prevăzute la art. 5 alin. (2) lit. a) și b) din Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2022 pentru stabilirea aspectelor tehnice și organizatorice privind funcționarea în sistem-pilot, precum și a celor privind operaționalizarea Sistemului informatic de monitorizare electronică, cu modificările ulterioare, organul judiciar poate dispune, potrivit legii, obligarea persoanei de a purta un dispozitiv electronic de supraveghere în cazurile prevăzute la art. 1 alin. (2) lit. a) și b) din Legea nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale, cu modificările ulterioare.

(2) Capacitățile de monitorizare electronică și limitările tehnologice ale utilizării Sistemului informatic de monitorizare electronică se verifică prin utilizarea dispozitivelor electronice de supraveghere mobile suplimentare, asigurate potrivit art. 6 alin. (4) din Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2022, cu modificările ulterioare.

(3) Dispozitivele electronice de supraveghere mobile prevăzute la alin. (2) se distribuie astfel:

a) un procent de 10% unităților teritoriale de poliție existente la nivelul municipiului București;

b) un procent de 90% unităților teritoriale de poliție existente la nivelul unităților administrativ-teritoriale prevăzute la art. 5 alin. (2) lit. a) și b) din Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2022, cu modificările ulterioare, cu excepția municipiului București.

(4) Dispozitivele electronice de supraveghere distribuite potrivit alin. (3) lit. b) se repartizează în mod egal unităților teritoriale de poliție existente la nivelul unităților administrativ-teritoriale.

(5) În perioada monitorizării electronice prevăzută la alin. (1), Comitetul tehnic emite informări potrivit art. 8 alin. (2) din Legea nr. 146/2021, cu modificările ulterioare, periodic, în funcție de dinamica utilizării dispozitivelor electronice de supraveghere mobile prevăzute la alin. (2), dar nu mai puțin de o dată pe lună.

(6) La aplicarea măsurilor prevăzute la art. 1 alin. (2) lit. a) și b) din Legea nr. 146/2021, cu modificările ulterioare, dispuse de organele judiciare, organul de supraveghere verifică posibilitatea realizării monitorizării electronice prin raportare la capacitățile de monitorizare electronică și limitările tehnologice ale utilizării SIME, comunicate prin informările Comitetului tehnic, precum și la încadrarea în numărul

de dispozitive electronice de supraveghere distribuite potrivit alin. (3). În cazul în care monitorizarea electronică nu poate fi realizată, organul de supraveghere are obligația de a întocmi un proces-verbal și de a informa despre aceasta organul judiciar competent, pentru a dispune cu privire la modificarea conținutului sau înlăturarea acestei măsuri.

(7) Aspectele organizatorice pentru monitorizarea electronică în condițiile alin. (1) se stabilesc în condițiile hotărârii Guvernului prevăzute la art. 40 alin. (2) din Legea nr. 146/2021, cu modificările ulterioare.

Art. III

(1) În termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, prin hotărâre a Guvernului, se va modifica în mod corespunzător Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2022 pentru stabilirea aspectelor tehnice și organizatorice privind funcționarea în sistem-pilot, precum și a celor privind operaționalizarea Sistemului informatic de monitorizare electronică, cu modificările ulterioare.

(2) Până la data intrării în vigoare a hotărârii prevăzute la alin. (1), prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1.025/2022, cu modificările ulterioare, se aplică în mod corespunzător cazurilor prevăzute la art. 1 alin. (2) lit. a) și b) din Legea nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale, cu modificările ulterioare.

Art. IV

În termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, Guvernul adoptă hotărârea prevăzută la art. 41¹ din Legea nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale, cu modificările ulterioare, precum și cu modificările și completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență.

COD PENAL - MODIFICĂRI
(LEGEA NR. 202/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificador	Sumar
Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (rep. M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modif. și compl. ult.)	Legea nr. 202/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 607 din 28 iunie 2024)	- <i>introduce</i> : art. 91 alin. (3 [^] 2); - <i>modifică</i> : art. 209-211, art. 374 alin. (1), (1 [^] 2), (2), (3) și (3 [^] 2).

În M. Of. nr. 607 din data de 28 iunie 2024 s-a publicat **Legea nr. 202/2024 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal**.

Vă prezentăm, în continuare, completarea adusă respectivului act normativ.

Art. 91 alin. (3[^]2)

Noua reglementare

La **articolul 91**, după alineatul (3[^]1) *se introduce un nou alineat, alin. (3[^]2)*, cu următorul cuprins:

„(3[^]2) Nu se poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 209-211”.

Art. 209

Vechea reglementare

„Articolul 209

Sclavia

Punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi”.

Noua reglementare

Articolul 209 se modifică și va avea următorul cuprins:

„Art. 209: Sclavia

Punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi se pedepsesc cu închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi”.

Art. 210**Vechea reglementare**

„Articolul 210

Traficul de persoane

(1) *Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:*

- a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;*
- b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;*
- c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.*

(2) *Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.*

(3) *Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă”.*

Noua reglementare

Articolul 210 se modifică și va avea următorul cuprins:

„Art. 210: Traficul de persoane

(1) *Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:*

- a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;*
- b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;*
- c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.*

(2) *Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani.*

(3) *Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.*

(4) *Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) sunt urmate de exploatarea efectivă a unei persoane, în sensul art. 182 se aplică regulile concursului de infracțiuni”.*

Art. 211**Vechea reglementare**

„Articolul 211

Traficul de minori

(1) *Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.*

(2) *Pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:*

- a) fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1);*

b) fapta a fost săvârșită de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu;
c) fapta a pus în pericol viața minorului;
d) fapta a fost săvârșită de un membru de familie al minorului;
e) fapta a fost săvârșită de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul ori de o persoană care a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului”.

Noua reglementare

Articolul 211 se modifică și va avea următorul cuprins:

„Art. 211: Traficul de minori

(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Pedepsa este închisoarea de la 10 la 20 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1);

b) fapta a fost săvârșită de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) fapta a fost comisă de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

e) fapta a fost săvârșită de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul sau făptuitorul a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

(4) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) sunt urmate de exploatarea efectivă a minorului, în sensul art. 182 se aplică regulile concursului de infracțiuni”.

Art. 374 alin. (1), (1[^]2), (2), (3) și (3[^]2)

Vechea reglementare

„Articolul 374

Pornografia infantilă

(1) Producerea, deținerea, procurarea, stocarea, expunerea, promovarea, distribuirea, precum și punerea la dispoziție, în orice mod, de materiale pornografice cu minori se pedepesc cu închisoarea de la un an la 5 ani.

(1[^]2) Vizionarea de spectacole pornografice în cadrul cărora participă minori se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) au fost săvârșite printr-un sistem informatic sau alt mijloc de stocare a datelor informatice, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3[^]2) Accesarea, fără drept, de materiale pornografice cu minori, prin intermediul sistemelor informatice sau altor mijloace de comunicații electronice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

Fapta unui major de a solicita unui minor să înregistreze, să producă, să distribuie, să expună sau să transmită prin orice mijloace, inclusiv prin mijloace de comunicații electronice sau pe rețele sociale, imagini, videoclipuri sau alte materiale pornografice care îl prezintă pe minorul respectiv având un comportament sexual explicit se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani”.

Noua reglementare

La articolul 374, alineatele (1), (1[^]2), (2), (3) și (3[^]2) se modifică și vor avea următorul cuprins:

„Art. 374

(1) Producerea, deținerea, procurarea, stocarea, expunerea, promovarea, distribuirea, precum și punerea la dispoziție, în orice mod, de materiale pornografice cu minori se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

(1[^]2) Vizionarea de spectacole pornografice în cadrul cărora participă minori se pedepsește cu închisoare de la un an la 5 ani.

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) au fost săvârșite printr-un sistem informatic sau alt mijloc de stocare a datelor informatice, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani.

(3) Accesarea, fără drept, de materiale pornografice cu minori, prin intermediul sistemelor informatice sau altor mijloace de comunicații electronice, se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani.

(3[^]2) Fapta unui major de a solicita unui minor să înregistreze, să producă, să distribuie, să expună sau să transmită prin orice mijloace, inclusiv prin mijloace de comunicații electronice sau pe rețele sociale, imagini, videoclipuri sau alte materiale pornografice care îl prezintă pe minorul respectiv având un comportament sexual explicit sau care, deși nu prezintă o persoană reală, simulează, în mod credibil, un minor având un astfel de comportament, precum și orice reprezentare a organelor genitale ale unui copil cu scop sexual se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani”.

**ZIUA PĂRINȚILOR DE ÎNGERI - 15 OCTOMBRIE
(LEGEA NR. 186/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Sumar
Legea nr. 186/2024 privind instituirea zilei de 15 octombrie ca Ziua națională de comemorare a copiilor decedați în timpul sarcinii, la naștere sau până la împlinirea vârstei de 18 ani, intitulată „Ziua Părinților de Îngeri” (M. Of. nr. 552 din 13 iunie 2024)	Se instituie ziua de 15 octombrie ca Ziua națională de comemorare a copiilor decedați în timpul sarcinii, la naștere sau până la împlinirea vârstei de 18 ani, intitulată „Ziua Părinților de Îngeri”.

În M. Of. nr. 552 din 13 iunie 2024 s-a publicat **Legea nr. 186/2024 privind instituirea zilei de 15 octombrie ca Ziua națională de comemorare a copiilor decedați în timpul sarcinii, la naștere sau până la împlinirea vârstei de 18 ani, intitulată „Ziua Părinților de Îngeri”**.

Redăm, în cele ce urmează, prevederile acestei Legi.

Art. 1

Se instituie ziua de 15 octombrie ca Ziua națională de comemorare a copiilor decedați în timpul sarcinii, la naștere sau până la împlinirea vârstei de 18 ani, intitulată „Ziua Părinților de Îngeri”.

Art. 2

În scopul marcării „Zilei Părinților de Îngeri”, autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și organizațiile neguvernamentale pot organiza evenimente și activități publice.

Art. 3

(1) Părinții copilului decedat în timpul sarcinii, la naștere sau până la împlinirea vârstei de 18 ani, care sunt sau nu sunt asigurați în sistemul de asigurări sociale de

sănătate la data decesului acestuia, beneficiază de zece ședințe de consiliere psihologică gratuite, pe o perioadă de 6 luni de la respectiva dată.

(2) Decontarea ședințelor de consiliere psihologică se realizează de la bugetul de stat alocat Ministerului Muncii și Solidarității Sociale prin Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială și agențiile pentru plăți și inspecție socială județene, respectiv a municipiului București, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

(3) Finanțarea cheltuielilor prevăzute la alin. (2) se asigură de la bugetul de stat sau din alte surse de finanțare, inclusiv fonduri externe rambursabile și nerambursabile, potrivit legii, prin Ministerul Muncii și Solidarității Sociale.

(4) În termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și Ministerul Sănătății elaborează normele metodologice de punere în aplicare a prevederilor alin. (1), care vor fi aprobate prin hotărâre a Guvernului.

**ABILITAREA GUVERNULUI DE A EMITE ORDONANȚE
(LEGEA NR. 187/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Sumar
Legea nr. 187/2024 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe (M. Of. nr. 559 din 14 iunie 2024)	Guvernul este abilitat ca, de la data intrării în vigoare a prezentei legi, dar nu înainte de încheierea primei sesiuni ordinare a anului 2024, și până la reluarea lucrărilor Parlamentului în cea de-a doua sesiune ordinară a anului 2024, să emită ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice.

În M. Of. nr. 559 din 14 iunie 2024 s-a publicat **Legea nr. 187/2024 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe**.

Redăm, în cele ce urmează, prevederile acestei Legi.

Art. 1

În temeiul art. 115 alin. (1) din **Constituția României**, republicată, Guvernul este abilitat ca, de la data intrării în vigoare a prezentei legi, dar nu înainte de încheierea primei sesiuni ordinare a anului 2024, și până la reluarea lucrărilor Parlamentului în cea de-a doua sesiune ordinară a anului 2024, să emită ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice, după cum urmează:

I. Finanțe și economie:

1. rectificarea bugetului de stat pe anul 2024;
2. rectificarea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2024;
3. reglementarea unor măsuri fiscal-bugetare;
4. abrogarea art. III și IV din Legea nr. 191/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 672/2002 privind auditul public intern, cu modificările ulterioare;

5. modificarea Legii nr. 96/2000 privind organizarea și funcționarea Băncii de Export-Import a României EXIMBANK – S.A., republicată, cu modificările și completările ulterioare;

6. modificarea și completarea prevederilor Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare;

7. modificarea și completarea Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare;

8. reglementarea unor măsuri privind disciplina financiară, precum și a unor măsuri care contribuie la combaterea evaziunii fiscale prin adoptarea de reglementări în domenii precum RO e-Transport și RO e-Factura;

9. modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 104/2018 privind implementarea Programului guvernamental „gROWth – Contul individual de economii Junior Centenar”, aprobată prin Legea nr. 155/2019;

10. modificarea și completarea unor acte normative în domeniul achizițiilor publice și al achizițiilor sectoriale.

II. Dezvoltare, lucrări publice și administrație:

1. modificarea și completarea unor acte normative și stabilirea unor măsuri privind implementarea programelor naționale din domeniul lucrărilor publice;

2. constituirea Rețelei nucleelor pentru dezvoltare durabilă din România.

III. Afaceri interne:

1. modificarea și completarea Legii nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

2. modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 99/2000 privind comercializarea produselor și serviciilor de piață, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

3. modificarea și completarea Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

IV. Muncă și solidaritate socială:

– reglementarea unor măsuri în domeniul muncii, protecției sociale și protecției copilului

V. Sănătate:

1. modificarea și completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și modificarea și completarea unor acte normative în domeniul sănătății;

2. modificarea și completarea Legii nr. 263/2004 privind asigurarea continuității asistenței medicale primare prin centrele de permanență, cu modificările și completările ulterioare;

3. modificarea și completarea Legii nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope, cu modificările și completările ulterioare;

4. modificarea și completarea Legii farmaciei nr. 266/2008, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

5. modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 1/2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală, republicată, cu modificările ulterioare.

VI. Transporturi și infrastructură:

1. modificarea și completarea unor acte normative din domeniul feroviar;

2. modificarea și completarea unor acte normative referitoare la autorizarea și intabularea construcțiilor aferente infrastructurii de transport de interes național și celei de metrou gestionate de Societatea Comercială de Transport cu Metroul București „Metrorex” – S.A.;

3. autorizarea operatorilor economici din domeniul feroviar, al transportului cu metroul, metroul ușor, monorai și al transportului urban, suburban și regional pe șine, pe linii ferate industriale și pe căile ferate cu caracter de patrimoniu, de muzeu sau turistic.

VII. Investiții și proiecte europene:

1. reglementări legislative privind gestionarea fondurilor europene alocate României prin Mecanismul de redresare și reziliență, inclusiv reglementări necesare pentru îndeplinirea jaloanelor și țintelor din cadrul Planului național de redresare și reziliență al României;

2. măsuri în domeniul fondurilor europene aferente politicii de coeziune și pentru modificarea și completarea unor acte normative.

VIII. Cultură:

1. modificarea și completarea Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

2. modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare nerambursabilă a proiectelor culturale, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 245/2001, cu modificările și completările ulterioare;

3. modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 39/2005 privind cinematografia, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 328/2006, cu modificările și completările ulterioare;

4. modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor publice de cultură, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 269/2009, cu modificările și completările ulterioare.

IX. Sport:

– modificarea și completarea Legii educației fizice și sportului nr. 69/2000, cu modificările și completările ulterioare

X. Prorogarea sau modificarea unor termene prevăzute în acte normative cu putere de lege**Art. 2**

În conformitate cu dispozițiile art. 115 alin. (3) din Constituția României, republicată, ordonanțele emise de Guvern în temeiul art. 1 vor fi înaintate spre aprobare Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la reluarea lucrărilor Parlamentului în cea de-a doua sesiune ordinară a anului 2024. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanței.

LEGEA NR. 302/2004 PRIVIND COOPERAREA JUDICIARĂ
INTERNĂȚIONALĂ ÎN MATERIE PENALĂ - COMPLETARE
(LEGEA NR. 173/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală (rep. M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019, cu modif. și compl. ult.)	Legea nr. 173/2024 pentru completarea art. 16 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală (M. Of. nr. 518 din 4 iunie 2024)	- <i>introduce: art. 16 alin. (6)-(8).</i>

În M. Of. nr. 518 din data de 4 iunie 2024 s-a publicat **Legea nr. 173/2024 pentru completarea art. 16 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală.**

Vă prezentăm, în continuare, completările aduse respectivului act normativ.

Art. 16 alin. (6)-(8)

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 16 după alineatul (5) se introduc trei noi alineate, alin. (6)-(8)**, cu următorul cuprins:

„(6) Cheltuielile care revin statului român, în cazul în care persoana solicitată, persoana extrădată sau persoana extrădabilă, după caz, s-a sustras de la urmărirea penală sau de la judecată, vor fi avute în vedere la stabilirea cheltuielilor judiciare, de către instanța de executare, conform prevederilor Codului de procedură penală.

(7) Pentru recuperarea cheltuielilor ocazionate de aducerea în țară a persoanei solicitate, a persoanei extrădate sau extrădabile, după caz, care s-a sustras de la executarea pedepsei, autoritățile române au drept de regres, la instanța civilă competentă. Această cauză se judecă cu celeritate și este scutită de taxă de timbru.

(8) Categoriile cheltuielilor prevăzute la alin. (7) se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Justiției și a Ministerului Afacerilor Interne”.

Alte reglementări

În termen de 180 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, Guvernul va adopta hotărârea prevăzută la art. 16 alin. (8) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu completările aduse prin prezenta lege.

Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 411 din 27 mai 2019, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu completările aduse prin prezenta lege, va fi republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, dându-se textelor o nouă numerotare.

MĂSURI DE IMPLEMENTARE ȘI UTILIZARE A DECONTULUI
PRECOMPLETAT RO E-TVA ȘI MODIFICAREA CODULUI
FISCAL (O.U.G. NR. 70/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul public în Monitorul Oficial	Sumar
O.U.G. nr. 70/2024 privind unele măsuri de implementare și utilizare a decontului precompletat RO e-TVA și valorificarea datelor și informațiilor prin implementarea unui sistem de guvernanță specific, precum și alte măsuri fiscale (M. Of. nr. 582 din 21 iunie 2024)	<i>Se reglementează decontul de TVA precompletat RO e-TVA și modalitatea de valorificare a datelor și informațiilor din Sistemul informatic național RO e-TVA, precum și sistemul de guvernanță specific, respectiv obiectivele implementării, atribuțiile și responsabilitățile structurilor organizatorice din cadrul Ministerului Finanțelor implicate în procesul de dezvoltare, operaționalizare, administrare și utilizare a Sistemului informatic național RO e-TVA. Se modifică art. 325 din Codul fiscal.</i>

În M. Of. nr. 582 din data de 21 iunie 2024 s-a publicat O.U.G. nr. 70/2024 privind unele măsuri de implementare și utilizare a decontului precompletat RO e-TVA și valorificarea datelor și informațiilor prin implementarea unui sistem de guvernanță specific, precum și alte măsuri fiscale.

Vă prezentăm, în cele ce urmează, cele mai importante dispoziții din respectivul act normativ:

Structură

CAPITOLUL I: Măsuri de implementare și utilizare a decontului precompletat RO e-TVA și valorificarea datelor și informațiilor prin implementarea unui sistem de guvernanță specific

CAPITOLUL II: Măsuri fiscale

Art. 2

(1) Decontul precompletat RO e-TVA conține date și informații privind operațiunile economice declarate de către persoanele impozabile și transmise în sistemele informatice ale Ministerului Finanțelor și Agenției Naționale de Administrare Fiscală, respectiv:

a) Sistemul național privind factura electronică RO e-Factura, prevăzut la art. 3 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 120/2021 privind administrarea, funcționarea și implementarea sistemului național privind factura electronică RO e-Factura și factura electronică în România, precum și pentru completarea Ordonanței Guvernului nr. 78/2000 privind omologarea, eliberarea cărții de identitate a vehiculului și certificarea autenticității vehiculelor rutiere în vederea introducerii pe piață, punerii la dispoziție pe piață, înmatriculării sau înregistrării în România, precum și supravegherea pieței pentru acestea, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 139/2022, cu modificările și completările ulterioare;

b) Sistemul național RO e-Transport, prevăzut la art. 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 41/2022 pentru instituirea Sistemului național privind monitorizarea transporturilor rutiere de bunuri RO e-Transport și de abrogare a art. XXVIII din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, aprobată prin Legea nr. 375/2023, cu modificările și completările ulterioare;

c) Sistemul național RO e-Sigiliu, reprezentând sigiliul electronic al mărfurilor, prevăzut la art. LVII din Legea nr. 296/2023 privind unele măsuri fiscal-bugetare pentru asigurarea sustenabilității financiare a României pe termen lung, cu modificările și completările ulterioare;

d) Sistemul informatic național RO e-SAF-T, reprezentând fișierul standard de control fiscal, reglementat prin art. 59¹ din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare;

e) Sistemul informatic național RO e-Case de marcat electronice, reprezentând Registrul național de evidență a aparatelor de marcat electronice fiscale instalate în județe și în sectoarele municipiului București, prevăzut la art. 3¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 28/1999 privind obligația operatorilor economici de a utiliza aparate de marcat electronice fiscale, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

f) sistemul informatic integrat vamal;

g) alte sisteme informatice proprii ale Ministerului Finanțelor.

(2) Modelul și conținutul decontului precompletat RO e-TVA se aprobă prin ordin al președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală în termen de 10 zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

(3) Modelul decontului precompletat RO e-TVA se poate modifica și completa dacă:

a) sunt operate modificări ale Codului fiscal cu incidență asupra categoriilor de operațiuni impozabile ce intră în sfera de aplicare a TVA;

b) sunt necesare modificări pentru simplificarea cadrului procedural de completare a decontului precompletat RO e-TVA sau ca urmare a unor îmbunătățiri necesare conținutului informațional al decontului precompletat RO e-TVA.

(4) În situația în care nu sunt identificate date și informații pentru precompletarea tuturor rubricilor din decontul precompletat RO e-TVA sau acestea rezultă din operațiuni pentru care nu există obligativitatea transmiterii de informații către Agenția Națională de Administrare Fiscală, aceste rubrici rămân necompletate.

(5) Decontul precompletat RO e-TVA conține informații privind sursele de date utilizate pentru precompletare. Persoanele impozabile pot solicita electronic rapoarte privind datele și informațiile din sursele de date utilizate.

Art. 3

(1) Decontul precompletat RO e-TVA se implementează cu data de 1 august 2024 pentru operațiunile efectuate începând cu data de 1 iulie 2024 de persoanele impozabile înregistrate în scopuri de TVA.

(2) Decontul precompletat RO e-TVA se transmite, pentru fiecare perioadă fiscală de raportare, persoanelor impozabile înregistrate în scopuri de TVA, prin intermediul Spațiului privat virtual, până la data de 20 inclusiv a fiecărei luni următoare încheierii perioadei fiscale.

(3) Dacă Sistemul informatic național RO e-TVA nu funcționează din motive tehnice, termenul prevăzut la alin. (2) se prelungește corespunzător cu durata de timp în care acesta nu funcționează la parametrii tehnici și de calitate care să asigure funcționarea continuă a acestuia.

(4) În situația prevăzută la alin. (3) se afișează un anunț pe portalul Agenției Naționale de Administrare Fiscală pe perioada în care aceasta nu funcționează sau înregistrează întreruperi.

(5) Decontul precompletat RO e-TVA nu constituie titlu de creanță în sensul Legii nr. 207/2015, cu modificările și completările ulterioare.

(6) După primirea decontului precompletat RO e-TVA, persoanele impozabile înregistrate în scopuri de TVA verifică datele și informațiile precompletate în concordanță cu operațiunile impozabile realizate și starea de fapt fiscală.

Art. 4

(1) Valorificarea datelor și informațiilor din decontul precompletat RO e-TVA se realizează de către Agenția Națională de Administrare Fiscală, prin identificarea diferențelor dintre datele și informațiile din decontul precompletat RO e-TVA și cele din decontul de taxă pe valoarea adăugată, astfel cum este prevăzut în Legea

nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare (Codul fiscal), prin intermediul Modulului de valorificare a datelor și informațiilor RO e-TVA.

(2) Modulul de valorificare a datelor și informațiilor RO e-TVA este parte componentă a Sistemului informatic național RO eTVA, iar datele și informațiile furnizate de către acesta sunt necesare pentru asigurarea unui cadru de conformare voluntară al persoanelor impozabile și contribuie la prevenirea, reducerea și combaterea evaziunii fiscale și fraudelor fiscale.

Art. 5

(1) În situația în care după depunerea decontului de taxă pe valoarea adăugată de către persoanele impozabile înregistrate în scopuri de TVA se identifică diferențe semnificative între valorile precompletate prin intermediul decontului precompletat RO e-TVA și valorile completate de

către persoana impozabilă înregistrată în scopuri de TVA prin decontul de taxă pe valoarea adăugată, Agenția Națională de Administrare Fiscală notifică persoana impozabilă prin intermediul Spațiului privat virtual. Prin diferențe semnificative se înțeleg valorile care depășesc pragul de semnificație ce îndeplinește condițiile cumulative de minimum 20% în cotă procentuală și o valoare absolută de minimum 1.000 lei, rezultate din compararea valorilor înscrise în rândurile din decontul de taxă pe valoarea adăugată depus de persoana impozabilă cu cele corespunzătoare rândurilor din decontul precompletat RO e-TVA.

(2) Identificarea diferențelor semnificative se realizează pe baza sumelor înscrise în coloana „TVA” din decontul de taxă pe valoarea adăugată depus de persoana impozabilă și decontul precompletat. În situația în care nu există obligația completării taxei pe valoarea adăugată din decontul de taxă pe valoarea adăugată, verificările se realizează prin compararea sumelor înscrise în coloana „Valoare”.

(3) Prevederile alin. (1) nu se aplică în cazul rândurilor de regularizări din decontul de taxă pe valoarea adăugată.

(4) Pragul de semnificație se poate modifica periodic prin ordin de președintele Agenției Naționale de Administrare Fiscală, în funcție de:

- a) categoriile de operațiuni impozabile;
- b) categoriile de persoane impozabile înregistrate în scopuri de TVA;
- c) alte situații în vederea îndeplinirii obiectivelor prezentului act normativ.

(5) După identificarea diferențelor semnificative, transmiterea acestora se realizează până la data de 5 a lunii următoare termenului legal de depunere a decontului de taxă pe valoarea adăugată prin intermediul formularului electronic de notificare „Diferențe operațiuni impozabile RO e-TVA” în Spațiul privat virtual. Modelul formularului este aprobat prin ordin de președintele Agenției Naționale de Administrare Fiscală în termen de 10 zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

(6) În situația în care se identifică diferențe sub pragul de semnificație, Agenția Națională de Administrare Fiscală, în baza analizei de risc, poate transmite notificarea „Diferențe operațiuni impozabile RO e-TVA”.

Art. 6

(1) Persoana impozabilă înregistrată în scopuri de TVA are obligația transmiterii Notei justificative privind diferențe RO e-TVA prin mijloacele electronice, ca rezultat al verificărilor realizate asupra diferențelor comunicate prin notificarea „Diferențe operațiuni impozabile RO e-TVA”, în situațiile prevăzute la art. 5.

(2) Agenția Națională de Administrare Fiscală analizează Nota justificativă privind diferențe RO e-TVA și dispune măsurile legale în conformitate cu competențele atribuite și obiectivele prezentului act normativ.

(3) Nota justificativă privind diferențe RO e-TVA reprezintă formularul electronic pus la dispoziția persoanei impozabile înregistrate în scopuri de TVA pentru justificarea diferențelor prevăzute la art. 5, căruia îi sunt aplicabile prevederile Legii nr. 207/2015, cu modificările și completările ulterioare, al cărui model se aprobă prin ordin de președintele Agenției Naționale de Administrare Fiscală în termen de 10 zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

(4) Modelul Notei justificative privind diferențe RO e-TVA se poate modifica și completa prin ordin al președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală dacă:

a) sunt operate modificări ale Codului fiscal cu incidență asupra categoriilor de operațiuni impozabile ce intră în sfera de aplicare a TVA;

b) sunt necesare modificări pentru simplificarea cadrului procedural de completare a decontului precompletat RO e-TVA sau ca urmare a unor îmbunătățiri necesare conținutului informațional al decontului precompletat RO e-TVA.

(5) Termenul de transmitere a Notei justificative privind diferențe RO e-TVA este de 10 zile de la data primirii notificării „Diferențe operațiuni impozabile RO e-TVA”.

*) N.R. Prevederile art. 6-8 intră în vigoare pe 19 septembrie 2024.

Art. 7

(1) Constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 2.000 lei la 10.000 lei, dacă, potrivit legii, nu este săvârșită în astfel de condiții încât să constituie infracțiune, neîndeplinirea obligațiilor persoanei impozabile, prevăzute la art. 6 alin. (1) și (5).

(2) Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se fac de către persoanele împuternicite din cadrul organelor fiscale centrale.

(3) Contravenției prevăzute la alin. (1) îi sunt aplicabile dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu

modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare.

*) N.R. Prevederile art. 6-8 intră în vigoare pe 19 septembrie 2024.

Art. 8

(1) Nefurnizarea sau furnizarea parțială a informațiilor solicitate prin Nota justificativă privind diferențe RO e-TVA pentru clarificarea diferențelor între valorile precompletate prin intermediul decontului precompletat RO e-TVA și valorile completate de către persoana impozabilă înregistrată în scopuri de TVA prin decontul de taxă pe valoarea adăugată reprezintă indicator de risc fiscal privind nivelul de declarare al taxei pe valoarea adăugată.

(2) Selectarea persoanelor impozabile înregistrate în scopuri de TVA ce urmează a fi supuse inspecției fiscale sau controlului antifraudă se realizează în funcție de nivelul riscului fiscal stabilit pe baza analizei de risc.

(3) Se consideră că persoanele impozabile înregistrate în scopuri de TVA prezintă un risc de rambursare necuvenită a TVA și dacă se regăsesc în cel puțin una dintre următoarele situații:

- a) nu depun în termenul legal Nota justificativă privind diferențe RO e-TVA;
- b) există diferențe semnificative, astfel cum sunt prevăzute la art. 5 alin. (1), și nu au fost prezentate informații și date complete și/sau concludente prin intermediul documentului „Nota justificativă privind diferențe RO e-TVA”, ce pot conduce la restituirea unor sume necuvenite și concomitent existența riscului unor fapte de evaziune fiscală.

*) N.R. Prevederile art. 6-8 intră în vigoare pe 19 septembrie 2024.

(...)

Art. 17

Articolul 325 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 688 din 10 septembrie 2015, cu modificările și completările ulterioare, **se modifică** după cum urmează:

1. La **alineatul (1), partea introductivă** va avea următorul cuprins:

„**Art. 325**

(1) Orice persoană impozabilă înregistrată în scopuri de TVA conform art. 316 sau 317 trebuie să întocmească și să depună la organele fiscale competente o declarație recapitulativă în care menționează:”

2. **Alineatul (2)** va avea următorul cuprins:

„**(2)** Termenul de depunere al declarației recapitulative și modelul acesteia se stabilesc prin ordin al președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală. Declarația se întocmește pentru fiecare lună calendaristică în care ia naștere exigibilitatea taxei pentru operațiunile prevăzute la alin. (1), respectiv pentru fiecare lună calendaristică în care sunt expediate sau transportate bunuri în cadrul regimului de

stocuri la dispoziția clientului sau în care intervin modificări ale informațiilor furnizate, conform alin. (11)”.

Art. 18

Prin derogare de la prevederile art. 4 alin. (1) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, **prevederile art. 17 intră în vigoare la data de 1 iulie 2024.**

Art. 19

Prin excepție de la prevederile art. 17, declarația recapitulativă aferentă lunii iunie 2024 se depune la organele fiscale competente, până la data de 25 iulie 2024 inclusiv, potrivit modelului în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentei ordonanțe de urgență.

V. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

- ABSTRACT

RIL (Appeal in the interest of the law)

In relation to the activity of the High Court of Cassation and Justice (the Panel regarding the appeal in the interest of the law), a decision on admission was delivered in relation to: Labor Code.

HP

Furthermore, in relation to the activity of the High Court of Cassation and Justice (the Panel regarding the settlement of certain legal matters), a decision was published in relation to: Penal code.

RIL

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 8/2024
(M. OF. NR. 573/19.06.2024): ART. 75 ALIN. (1)
ȘI ART. 278 ALIN. (1) DIN CODUL MUNCII**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 8/2024	Complet RIL	Art. 75 alin. (1) și art. 278 alin. (1) Codul Muncii	În Codul Muncii nu este reglementat modul de calcul al termenului de preaviz, în sensul includerii sau nu și a

(M. Of. nr. 573 din 19 iunie 2024)			zilei în care a fost comunicată notificarea privind încetarea contractului individual de muncă, respectiv ziua în care s-a împlinit termenul, ceea ce conduce la interpretarea și aplicarea neunitară a dispozițiilor art. 75 alin. (1) și art. 278 alin. (1) din Codul muncii, raportate la prevederile art. 2.553 alin. (1) din Codul civil și ale art. 181 alin. (1) pct. 2 și alin. (2) din Codul de procedură civilă.
------------------------------------	--	--	--

În Monitorul Oficial numărul 573 din data de 19 iunie 2024, s-a publicat **Decizia nr. 8 din 20 mai 2024 privind recursul în interesul legii legat de interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 75 alin. (1) și art. 278 alin. (1) din Codul muncii referitoare la ziua de începere și împlinire a termenului de preaviz.**

Astfel, Înalta Curte a statuat că „trebuie îndeplinite următoarele condiții pentru ca recursul în interesul legii să fie admisibil: sesizarea să provină de la titularii expres menționați de legiuitor; sesizarea să aibă ca obiect o problemă de drept; problema de drept să fi fost dezlegată diferit de instanțele judecătorești, prin hotărâri definitive care să fie anexate sesizării.”

Obiectul recursului în interesul legii

Art. 75 alin. (1) din Codul Muncii

„(1) Persoanele concediate în temeiul art. 61 lit. c) și d), al art. 65 și 66 beneficiază de dreptul la un preaviz ce nu poate fi mai mic de 20 de zile lucrătoare.”

Art. 278 alin. (1) Codul Muncii

„(1) Dispozițiile prezentului cod se întregesc cu celelalte dispoziții cuprinse în legislația muncii și, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă prevăzute de prezentul cod, cu dispozițiile legislației civile.”

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 8/2024

Prin decizia nr. 8/2024, ÎCCJ (Complet RIL) **a admis** recursul în interesul legii formulat de Avocatul Poporului și, în consecință, stabilește că: **„În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 75 alin. (1) și art. 278 alin. (1) din Codul muncii, termenul de preaviz începe să curgă din ziua următoare comunicării notificării de preaviz și se împlinește în ultima zi a termenului, dispozițiile art. 181 alin. (1) pct. 2 și alin. (2) din Codul de procedură civilă, precum și cele ale art. 2.553 alin. (1) din Codul civil nefiind aplicabile.”**

HP

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 30/2024
(M. OF. NR. 585/25.06.2024): ART. 158 ALIN. (1)
DIN CODUL PENAL

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 30/2024 (M. Of. nr. 585 din 25 iunie 2024)	Complet DCD	Art. 158 alin. (1) din Codul penal	În cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau din oficiu, iar persoana vătămată a depus deja o asemenea plângere, acțiunea penală trebuie considerată ca fiind pusă în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, așa încât retragerea plângerii prealabile poate interveni conform art. 158 alin. (1) din Codul penal

În M. Of. nr. 585 din 25 iunie 2024, s-a publicat **Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 30/2024**, în materie de drept penal, pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *Dacă în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau din oficiu, iar persoana vătămată a depus deja o asemenea plângere, acțiunea penală mai poate fi pusă în mișcare din oficiu?*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept**Art. 158 alin. (1) din Codul penal**

„Art. 158 – Retragerea plângerii prealabile

(1) Retragerea plângerii prealabile poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive, în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile.

(2) Retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă.

(3) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, retragerea plângerii prealabile se face numai de reprezentanții lor legali. În cazul persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă, retragerea se face cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

(4) În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror”.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 30/2024

Prin Decizia nr. 30/2024, ÎCCJ (Complet DCD) **a admis** sesizarea formulată de Curtea de Apel Brașov – Secția penală, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„Dacă în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau din oficiu, iar persoana vătămată a depus deja o asemenea plângere, acțiunea penală mai poate fi pusă în mișcare din oficiu?”* și stabilește că: *„În cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau din oficiu, iar persoana vătămată a depus deja o asemenea plângere, acțiunea penală trebuie considerată ca fiind pusă în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, așa încât retragerea plângerii prealabile poate interveni conform art. 158 alin. (1) din Codul penal”.*

VI. JURISPRUDENȚĂ CCR

Further to the activity of the Constitutional Court, in June, five judgments were published (allowed objections of unconstitutionality) and they related to: O.U.G. no. 37/2021 amending and supplementing Law no. 53/2003 - Labor Code.

NECONSTITUȚIONALITATE - D.C.C. NR. 218/2024 (M. OF. NR. 523/05.06.2024): O.U.G. NR. 37/2021 PENTRU MODIFICAREA CODULUI MUNCII

De Redacția Pro Lege

Decizia CCR	Actul normativ	Sumar
D.C.C. nr. 218/2024 (M. Of. nr. 523 din 5 iunie 2024)	O.U.G. nr. 37/2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii	Neconstituționalitate

În M. Of. nr. 523 din data de 5 iunie 2024 s-a publicat **Decizia Curții Constituționale nr. 218/2024** referitoare la **excepția de neconstituționalitate a prevederilor O.U.G. nr. 37/2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii**.

Obiectul excepției de neconstituționalitate

Obiectul controlului de constituționalitate îl constituie **O.U.G. nr. 37/2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii**.

Legea criticată are următorul cuprins:

„Articol unic

Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 345 din 18 mai 2011, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 17, alineatul (4) se modifică și va avea următorul cuprins:

«(4) Elementele din informarea prevăzută la alin. (3) trebuie să se regăsească și în conținutul contractului individual de muncă, cu excepția fișei postului pentru salariații

microîntreprinderilor definite la art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, cu modificările și completările ulterioare, pentru care specificarea atribuțiilor postului se poate face verbal.»

2. La articolul 17, după alineatul (4) se introduce un nou alineat, alineatul (4¹), cu următorul cuprins:

«(4¹) Prin excepție de la prevederile alin. (4), la solicitarea scrisă a salariatului, angajatorul este obligat să îi comunice în scris fișa postului cu specificarea atribuțiilor postului.»

3. La articolul 119, alineatul (2) se modifică și va avea cu următorul cuprins:

«(2) Pentru salariații mobili, salariații care desfășoară muncă la domiciliu și salariații microîntreprinderilor definite la art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 346/2004, cu modificările și completările ulterioare, angajatorul ține evidența orelor de muncă prestate zilnic de fiecare salariat în condițiile stabilite cu salariații prin acord scris, în funcție de activitatea specifică desfășurată de către aceștia.»

4. Articolul 241 se modifică și va avea următorul cuprins:

«Art. 241

Regulamentul intern se întocmește de către angajator, cu excepția microîntreprinderilor definite la art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 346/2004, cu modificările și completările ulterioare, cu consultarea sindicatului sau a reprezentanților salariaților, după caz»”.

D.C.C. nr. 218/2024

Prin Decizia nr. 218/2024, Curtea Constituțională *a admis* excepția de neconstituționalitate ridicată de Federația Națională a Sindicatelor din Electricitate Phoenix din Călărași în Dosarul nr. 5.811/2/2021 al Curții de Apel București – Secția a IX-a contencios administrativ și fiscal și a constatat că **prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 37/2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 – Codul muncii sunt neconstituționale.**